

Людмила Гридковець

ПОКЛИК

містико-психологічний роман

Від автора

Кожна людина, незалежно від світоглядних позицій, протягом життя намагається знайти гармонію між власним внутрішнім Я та зовнішнім світом. Цей пошук, зазвичай, має нелегкий характер і супроводжується чередою злетів та падінь. Проте, неможливо досягти гармонії без усвідомлення кожним із нас власного сенсу життя та особистісного покликання.

Особливої гостроти проблема поклику набуває при виборі особистістю стану монашества. Нажаль, існує помилкова думка, що для вибору цього стану достатньо лише бажання людини. Як показує практика християнського психологічного консультування, гармонія і взаємодія особистості з Творцем досягається за рахунок двох факторів: переживання людиною стану покликання, та її готовності слідувати цьому стану. Обидва ці аспекти стали ключовими моментами запропонованого роману.

В основу твору, написаного у стилі містичного реалізму, покладені життєві сюжети, що були взяті мною із власної християнської психотерапевтичної практики. Психологічні стани та екзистенційні переживання героїв належать реальним людям, які дали згоду на використання своїх щоденників та нотаток. Життєва правдивість містичних образів дозволяє нам глибше зрозуміти інтимність особистісного дотику людської іпостасі до Абсолюту. Проте, образ описаного монастиря є збірним, міжконфесійним. У даному випадку я скористалася своїм правом автора і об'єднала в одному монастирі традиції східної і західної церков: традиції раціонального католицизму і містичного православ'я. То ж у романі переплітаються не тільки долі різних людей, але й церков, що дозволяє більш глибоко подивитися на єдину природу Христової церкви, дозволяє проаналізувати власне життя з позиції Христової любові, з позиції особистої взаємодії з Богом.

Цей роман є своєрідним запрошенням до осмислення свого життєвого шляху, власного покликання, особистої взаємодії з Творцем.

Благослови вас, Боже.

Добриденень та бувай

*Всьому свій час,
І година своя кожній справі під небом.
(Кн. Екл., 3)*

Здається всі валізи зібрані. Все готове до від'їзду. Що чекає на мене за порогом мого дому, за межею моєї землі? Чому охоплюють сумніви? Чому на серці так неспокійно? Я був упевнений у вірності власного рішення, чому ж так боляче? Де та радість, на яку я очікував? Та все це, мабуть, спокуса лишитися. Спокуса, що не заведе мене до добра. Що чекає на мене вдома? Знову самотність, знову розчарування? Звісно, можна і надалі розігравати роль веселого, привабливого хлопця, а що далі? Біль... Невгамовний біль. Біль, що охоплює все тіло, стискає серце.

Ні! Раз не знайшлося для мене місця в цьому світі до сих пір, то вже і не знайдеться. Слід відкинути усі сумніви. Моя дорога йде до монастиря. Я прийняв рішення і мушу дотриматися його....

Христос ішов пустелею, доки світило сонце. Босі ноги торкалися пожовклої низенької трави. Я був з ним, хоча й на відстані. Він не міг мене бачити. Я ще надто грішний, щоб підійти до нього, але я йшов за ним...

І ось я прагну наздогнати його... Починається пісок, а на ньому бачу сліди Ісуса, Господа мого. Я вже не дивлюся нікуди... тільки на ці сліди. Я прагну ступати слід у слід... Боюся загубити їх. Чому я впевнений, що це відбитки Його ніг? Не знаю... Страшно навіть припустити, що це чийсь інші сліди, але мені за поводири є якесь дивне внутрішнє відчуття трепету і благоговійного хвилювання. Я не дивлюся ні вбік, ні вперед, а тільки на піщані відбитки...

Ти обернувся і впізнав мене, мене грішного, втомленого. Протягнув руки. Зрадів як другові, котрого давно не бачив, як дитині, яка щойно повернулась із далеких країв... Ти був переді мною в образі Господа і я відчував Тебе в усьому: землі, хмарах, небі, вітрі... Ти огортав мене якоюсь дивовижною ніжністю та лагідністю. Хіба я втечу від тебе куди-небудь? Хіба я захочу втекти? Ти безмежний, як всесвіт і Ти в моєму серці, то ж хіба можна втекти від свого серця? А куди подінешся від безмежності? І як взагалі можна відмовитися від Тебе?

Ти знав мене завжди, навіть коли я був в утробі матері. Ти вже тоді знав про мої майбутні гріхи і про моє повернення до Тебе. Як би низько я не падав, Ти завжди піднімав мене, омивав від бруду, не дорікав жодним словом, жодним жестом. Ти охороняв мене, бо знав, що я повернуся в Твій дім...

Тарас незчувся, як добрався до вокзалу, що був схожий на великий мурашник. Навколо всі метушилися, бігали, нервували. Здавалося, в цій будівлі ніколи не буває спокою. На якусь мить вокзал став для хлопця уособленням всього людського життя, життя метушливого, приземленого. Йому захотілося піднятися вгору над цим мурашником і у вільному польоті, розправивши крила, та вдихнувши на повні груди свіжого повітря, полинути над просторами, насолоджуючись не тільки божественною красою рідної природи, але й красою власного тіла, тіла, подарованого Богом. Неначе марево спало йому на очі і він не тільки побачив усю красу в її гармонії, але й відчув, як м'язи напружуються та послабляються у вільному кружлянні. Він уже не йшов. Ніби злітаючи над східцями, Тарас усе віддалявся думками від цього міста, від людей. Хлопець незчувся, як опинився біля вагону поїзда. Побачивши привітну провідницю він сторопів... Бо усвідомив, що забув подивитися номер колії, на якій стояв його потяг, забув зазирнути у квиток, щоб дізнатися номер вагона.

Юнак зупинився, обвів розгубленим поглядом довкола і побачив, що стоїть біля потрібного йому потяга. Невпевненим жестом дістав з кишені портмоне, потім квиток, зазирнув у нього і ще більше розгубився... В ньому був позначений 10 вагон, саме той, провідниця якого так привітно усміхалася. Здавалось, чиясь турботлива рука його стомленого, змученого сумнівами підхопила і просто перенесла в потрібне місце... Тарас зніяковіло посміхнувся. Простягнув квитка провідниці і легко застрибнув до вагону. Купе було ще порожнє і хлопець спокійно зайняв своє місце, поставив речі. Він вийшов до коридору, оперся на поручень і став ретельно вдивлятися в перон. Що чи кого він хотів побачити, навіть сам напевне не міг сказати.

На серці в дивному колориті тиха журба змішалася з якоюсь ніжною, ще незміцнілою трепетною радістю. Вагон поволі заповнювався людьми. Юнак щільніше притискався до поручня, щоб не перешкоджати іншим проходити до своїх купе. Ось раптом на пероні промайнув знайомий світлий силует.

Щось здригнулось у серці: «Це Софія... Моя маленька Софійка, моя люба сестричка. Вона не забула про мене. З тих пір, як загинули батьки, вона була єдиним моїм другом, єдиним порадником, єдиною посправжньому рідною людиною». Серце закалатало. Він вискочив на перон і розгорнув свої обійми для дівчини. Її розпашіле обличчя свідчило про те, що вона бігла, скільки вистачало сил. Їй було всього вісімнадцять і він лишав її саму в цьому великому місті з його старовинними будівлями, з розкішними парками і дивними людьми. Як вона буде без нього? Що на неї чекає? Він заглянув у її чисті очі і не стримався від сліз. Скупа чоловіча сльоза скотилася щокою. Тарас відвернув своє обличчя, щоб трохи остудити очі.

Софійка взяла його голову до рук і пригорнула до своїх грудей. Прозорі чисті сльозинки з її ясних очей закапали йому на волосся. «Мій

любий братику, — шепотіла вона, — не забувай про мене, молися за мене. Ти завжди був для мене ангелем-хоронителем. Я знала, що цей день колись настане. Візьми цю хустинку... Я потихеньку вишила її для тебе. Коли дивитимешся на неї, згадувай про те, як я сильно тебе люблю...»

Поїзд видав шиплячий звук. Провідниця наказала всім пасажирам зайти до вагону. Люди заметушилися. Тарас востаннє міцно стис в обіймах Софійку і заскочив до потяга, що рушив з місця. Він швиденько пробрався через чийсь валізи до вікна, і ще довго дивився на світлу дівочу постать, що з кожною миттю все більше і більше розчинялася у просторі старого міста...

В купе вже були пасажирів. Тарас ввічливо привітався з ними. В очікуванні провідниці він потихеньку розглядав своїх супутників. Навпроти юнака примостився високий сивий чоловік. Здавалося, його думки були далеко від цього потяга, а сам він чимось нагадував Ейнштейна. Поряд з ним сиділа миловидна дівчина років сімнадцяти. Її жваві очі із зацікавленням роздивлялися пасажирів. Їй так кортіло заговорити, проте вона не наважувалася зробити це першою.

Юнак, що примостився поряд з Тарасом, був схожим на студента-шістдесятника. В його обличчі змішалася покора та бунт, сталість та непередбачуваність. Здавалося, хлопець був людиною крайнощів, емоційної екстремальності. Розглядаючи своїх супутників, Тарас пожвавішав. Гіркота розставання потроху відступила від серця. Хлопець відчув зацікавлення цими людьми, яких подарував йому Бог. Саме так — подарував Бог. Йому неодноразово доводилось переконуватись, що не буває випадкових зустрічей. Кожна зустріч з новою людиною — це диво. У кожній людині є таємниця та неповторність. Треба тільки навчитись її бачити. З кожної зустрічі ми щось черпаємо, стаємо мудрішими. Добре спілкування, як добра вістка, приносить задоволення, відчуття насолоди, краси. Хвилювання та страждання дають досвід, мудрість, але, звісно, це буває лише тоді, коли нам не бракує мудрості не зупинятися на власному болю, коли замість того, щоб почати себе жаліти, ми дошукуємося сенсу посланих переживань.

Двері купе раптом відчинилися і на порозі зупинилась провідниця. Вона здавалась ще зовсім юною, проте у погляді відчувалася наявність досвіду зрілої жінки. Поза привітною усмішкою її рухи та жести видавали скутість, брак щирості. Вона ніби виконувала чийсь наказ і діяла відповідно до інструкції. «Шановні пасажирів, пред`явіть будь ласка ваші квиточки», — пролунав у повітрі мелодійний голос. Провідниця зібрала квитки у всіх пасажирів і поклала їх до шкіряного планшета, позначивши станції прибуття подорожуючих. «Чай буде за годину», — повідомила вона і зачинила за собою двері купе. Її постать відірвала сивого чоловіка від думок, очі його потеплішали і він, ніби вдихнувши свіжого повітря, пом`якшав. М`язи розслабились і чоловік нарешті звернув увагу на своїх супутників.

— Ну що ж, будемо знайомі. Мене звати Микола Петрович, або просто —пан Микола. Дивлюся, сьогодні на мене чекає повернення в юність. Я досить часто їжджу у відрядження, але такої молодій компанії давненько не пригадую. То ж варто познайомитися, бо принаймні цілий день нам доведеться провести разом, — і він з юнацьким запалом протягнув свою руку Тарасові.

За кілька хвилин з купе доносився гомін. Складалося враження, що там їдуть не випадкові супутники, а давно знайома компанія. Проте жвавість пана Миколи здавалася трохи награною, а його думки і надалі ніби губилися в лабіринтах свідомості. Щось дивне було в цьому чоловікові, він наче грав не свою роль. Хоча, можливо, роль була тут і ні до чого, можливо, просто людина вирішила відпочити від своїх думок та проблем, насолодитися юністю своїх супутників. Тарас бачив, що і дівчина, і хлопець були в захопленні від цього сивого чоловіка. Вони наввипередки розповідали йому про веселощі студентського життя, а він згадував про свої юнацькі жарти. Але щось непокоїло в його погляді, що саме: важко було зрозуміти.

Чоловік також із зацікавленням поглядав на Тараса. З усього видно було, що він крадькома приглядався до нього і прагнув зрозуміти хлопця. Його дивувало, що той не брав участі в розмові, а тільки привітно усміхався до всіх. Його ніби вабила якась таємна глибина погляду юнака.

Вечоріло... Потяг стукотів по коліях... Вагон, який хитало з боку в бік, чимось нагадував велетенську колиску. Пасажири, ніби немовлята, то засинали, то прокидалися. Замість колискової була спокійна, одноманітна пісня дороги. В такий час хлопців та дівчат тягне до усамітнення. А подібні вечори часто-густо перетворюються у воркотання двох голубків, які можливо назавтра розлетяться по домівках і більше не згадають про цей вечір, але сьогодні їм добре вдвох, і сьогодні їм здається, що, можливо, нарешті Він зустрів Її, а Вона впізнала Його...

Коли юнак та дівчина вийшли з купе, на деякій час запанувала тиша. В повітрі ніби відчувалася якась недомовленість, якийсь неспокій. Пан Микола знову посерйознішав і на якусь мить в його очах промайнув біль. Це була всього мить, але Тарас ніби відчув її. Він зрозумів, що насправді цьому чоловікові дуже самотньо, йому так хочеться з кимось поговорити, не пожартувати, а саме вилити свою душу. Здавалося, він так довго мовчав про те, що у нього всередині, що врешті-решт чаша невіговорених думок та турбот переповнилася, проливаючи назовні потічки страждальної душі...

Людяма часто легше відкрити свою душу випадковому співрозмовнику, ніж комусь близькому. Хлопець усвідомлював, що він став тим випадковим сповідником...

Вперше за весь день Тарас звернувся до пана Миколи:

— Здається, Ви носите в собі якийсь біль, чи печаль, про яку Вам так хотілося б забути...

— Так, мій хлопчику... Життя —то дивна річ, яка зовсім тобі непідвладна. Ти приходиш в цей світ без своєї згоди і покидаєш його подібним чином...,— відповів чоловік.

— Але ж це і прекрасна річ. Воно дарує нам радість нашого буття, красу цього світу, любов близьких людей...

— Що ж, ти маєш рацію... Але воно дарує нам печаль розставань та сум втрати. Воно ніби море, що хвилями безжалісно бавиться з тріскою. І прикро усвідомлювати, що цією тріскою є Ти сам...

На Тараса ніби повіяло безнадійністю, мороком втрати та розпачу, і він всім своїм єством відчув, що ця людина потребує підтримки, потребує співчуття, потребує молитви. Хлопець заглянув в очі свого співрозмовника і запитав:

— У Вас, мабуть, дійсно якась велика втрата, раз Ви так говорите?

— Так, синку, ти правий. Я втрачаю..., втрачаю себе. Лікарі сказали, що в мене третя ступінь «раку», і, що мені залишилось жити дуже мало, а в мене молода дружина, двоє малих дітей, а за півроку має народитися ще маленьке немовлятко, яке, можливо, я так ніколи і не побачу..., — чоловік на хвилинку замовк, ніби переводячи подих і з сумом продовжив, — а я ще досі нічого не сказав дружині. Їй не можна зараз хвилюватися... На роботі також поки що нічого не знають. Я вже немолодий чоловік (п'ятдесят скоро буде), і мені гріх скаржитися на свою долю. Навіть до Бога не наважуюсь звернутися, бо якщо Він і є, десь там нагорі, то хіба йому до мене.... Був я в онколікарні і бачив чимало діточок, що як і я очікують на смерть...

Настала невеличка пауза. Пан Микола, повернутий обличчям до вікна, дивився ніби в нікуди. Здавалося, надія покинула цього чоловіка. Але несподівано він продовжив:

— Я розумію, що достатньо прожив, але так боляче втрачати життя, бо це моє життя. Ні, не можу сказати, що боюся смерті, але боюся залишити свою дружину та діточок. Я їм так потрібен. У мене два синочки: одному 5 років, а другому — 4. Хлопчикам дуже потрібний батько. Хто їх зможе навчити бути чоловіком, коли мене не стане? Крім того, лікарі кажуть, що у нас народиться дівчинка. І шкода, що я так і не дізнаюся, як то бути батьком доньці, і, що таке любов доньки до батька, про яку так багато говорять.

— Чому Ви вирішили, що скоро помрете? — запитав Тарас.

— Мені про це сказав лікар. Він, звісно, говорив, що є певний шанс вижити, якщо я погоджусь на операцію, та хіба я можу звалити все це на плечі моєї дружині. Їй і так тяжко, вся господа на ній. За хлопцями потрібне пильне око. Тим паче, вагітність проходить не без ускладнень. То хіба я можу навантажити її ще й своїми проблемами?..

— А Ви не думали про таке: хто дав Вам право вирішувати за вашу дружину? Чому Ви спокійно очікуєте смерті і навіть не запитали в неї, чи вона погодиться прийняти її без бою? Ви не тільки не розказали їй про

бїду, але й позбавили шансу допомогти Вам. Я розумію, зараз Вам здається, що робите все правильно, оберігаєте родину від «ваших проблем», але ці проблеми не минуть, і що тоді Ви залишите дружині?... Почуття провини за те, що не допомогла, не розділила вашої бїди, не змогла підтримати... У ваших словах повно протиріч... З одного боку, ніби турбуєтесь про долю своїх ближніх, а з іншого —руйнуєте її. Навіть якщо на вас чекає смерть, то Ви маєте ще час самі підготуватися до неї і підготувати свою родину. Здатися, відступити —це прояв великого егоїзму. Ви мусите боротися до кінця, у Вас є за що битися з недугою — за ваших дітей, за вашу сім'ю.

Від таких слів чоловік аж сторопів. Він ніяк не очікував подібного повороту. Йому здавалося, що цей співрозмовник, очі якого світилися умиротвореністю та мудрістю, підтримає його, пожаліє та поспівчуває, а виявилось все навпаки... І що найгірніше —хлопець правий. Він ніби пролив світло на інший бік медалі, на бік, який ніби загубився у темних полисках несамовитого демонського танцю тіней. Невже він дійсно егоїст? Йому стало зле... За своїм болем він так і не помітив, що позбавив вибору тих, кого любив понад усе на світі. Він ледь зміг промовити:

— Я навіть не підозрював, що так чиню... Чи зможе мене пробачити моя родина? І як пробачити себе самого?

— Ваше життя ще не скінчилося, — відповів Тарас, — У Вас достатньо часу виправити всі помилки, а я молитимуся за Вас і Ваших близьких.

— Тарасе, Ви віруюча людина?

— Так, віруюча.

— Дивно, в моєму уявленні «віруюча людина», — це старенька бабця в хустинці, яка прийшла на Пасху посвятити крашаночки...

Ні, звісно я чув про молитовні доми, де збираються баптисти, там, кажуть, молодь також є... Ви з них?

— Ні, я не з них. Хоча і вважаю, що краще бути з ними, ніж ні з ким. Скажу Вам одне, я належу до апостольської церкви, не буду казати до якої саме. Православна, католицька, греко-католицька, вірменська (є й інші) — це апостольські церкви, де збереглася тяглість ще від апостолів, на яких покладав руки сам Ісус Христос. Крім тяглості, ці церкви несуть велику містерію сповіді, відпущення гріхів та Святого Причастя... Тарас замовк на деякий час, а потім запитав: «Як часто Ви вмиваєтеся?»

— Ну... мінімум двічі на день.

— От бачите, про своє тіло Ви піклуєтеся не менше двох разів на день, а про душу забуваєте зовсім. Вона ж також потребує омивання. І цим омиванням для неї є молитва... А скільки можете прожити без їжі та без води?

— Ну... я не знаю, може днів сім...

— То ж чи не здається абсурдною думка: тіло варто годувати та поїти, а душа проживе і так?

— Але ж моя душа належить моєму тілові? Тіло насичує душу, хіба не так?

— Дійсно, в давній Греції казали, що «в здоровому тілі — здоровий дух», але ж звідкіль тоді береться злочинність? Від хворого тіла, чи від хворої душі?

— Дивно, я ніколи над цим не думав... Дійсно... від хворого духа. Але ж чим жити свою душу? Можливо мистецтвом чи літературою?

— Мистецтво та література не можуть бути поживою для душі, але вони можуть збудити прагнення до вищого, до пошуку істинної поживи. Натомість вгамовує спрагу та голод вашого єства — Святе Причастя, яке неможливо отримати без Таїнства Сповіді. Але сповідь це не просто перерахування в присутності священника своїх гріхів, а це осмислення недосконалості власного життя, збудження щирого жалю за власні гріхи, за біль, який причинив Богові, це внутрішня постановка серця більше їх не повторювати.

— Можливо в моєму стані настав час подумати вже про душу? Але хто мені допоможе в цьому, до кого звернутися?

— Сходіть до церкви, підійдіть до священника, розкажіть йому про Ваші біди та печалі і попросіть допомоги підготуватися до сповіді.

— Не знаю... Я недавно заходив до одного Храму і був вражений тим, що там як у будинку побуту — на всі послуги розцінки висять. Та і самого батюшку язик не повертається назвати божою людиною.

— А Ви не судіть суворо. Недосконалість на землі є в усьому. Ви шукайте не людського в божому, а божого в людському. Головним є те, що заповів нам Господь і, що Він нам залишив. Якщо для Вас важлива сама особистість священника, попросіть про допомогу Бога. При виході з дому зверніться з коротенькою молитвою про керівництво, а потім, коли проходите повз церкву, дослухайтеся до свого серця. Бог промовляє саме через нього. І через нього він підкаже, куди слід іти і де Ви зможете зустріти саме вашого сповідника.

— До певної міри, Ви кажете дивні речі... Але мені чомусь здається, що вони мають сенс. А можливо проблема в мені... Відчай спонукає мене хапатися за будь-яку соломину...

— Ваш стан — не причина, а лакмусовий папірець тягаря вашої душі. Вона прагне бути осяяною божественним світлом, але Ви далеко не завжди дослухаєтеся до її бажань. Спробуйте наблизитися до Бога, бо це Ви, а не Він від Вас віддалився. Ви хороша людина, і Ви потрібні своїм дітям, тож боріться за своє життя. Бог не вимагає від вас покірної, мовчазної жертви. Якщо Він допустив подібне захворювання, то значить воно чомусь Вам потрібне.

Спробуйте відшукати в своєму серці ту мудрість, що надходить від самого Творця.

— Дивно, Ви такий молодий, а розмоляєте як старий мудрець.

Звідкіль це у Вас? І ким Ви є?

— Я проста людина. А мудрість моя йде не від мене. Я прагну дослухатися власного серця, а через нього прагну слухати волю Божу. А зараз їду до монастиря...

На деякий час у вагоні запанувала тиша. Здавалось, чоловік не знав як реагувати на слова. Та зібравшись думками, промовив:

— Але ж Ви такий молодий... Вам би тішитися життям, насолоджуватися спілкуванням з дівчатами, бігати на концерти, в кінотеатри. Навіщо відмовлятися від всього цього?

— Я не відмовляюся від життя... Навпаки, я радію і насолоджуюся кожним днем. Я насолоджуюся кожним спілкуванням. Монастир не позбавляє всього цього. Навпаки — він розширює можливості, бо поглиблює спілкування з Богом. Та і від світу я не відокремлююсь. Я лікар за фахом і тому й надалі буду допомагати людям долати їхні недуги, доглядатиму хворих та немічних, тільки вже не в ролі медичного працівника, а в ролі брата-ченця. Як на мене, я йду за своїм покликанням.

— Мені важко Вас, Тарасе, зрозуміти. Але мабуть Ви знаєте, що робите. Чесно кажучи, я навіть до кінця не впевнений, чи є там хто на небі... Тому прошу, якщо Ваша ласка, помоліться за мене, бо моя молитва надто слабка — я сам їй не вірю, то що вже казати про Бога.

— От знову Ви прагнете вирішити за Бога: йняти Вам віри чи ні... Ви моліться як умієте, як виходить. А Він вже сам розбереться... А я обіцяю, що обов'язково пом'яну Вас у своїх молитвах.

— Дякую...

Знову запанувала тиша у вагоні. Кожен з пасажирів ніби заглибився в себе, дослухаючись до сірих сутінок. Здавалось, зникло стукотіння коліс, свист гудків, гомін у коридорі. Все ніби розчинилося, розтеклося сірою палітрою невиразних фарб...

Напочатку Бог створив Небо та землю. Земля була порожня і темрява була над безоднею, а Дух Божий ширяв над поверхнею води. Сірість та безбарвність ніби були втіленням безнадійності, розпачу та розчарування. Вся земля носила відбиток самотності і непотребності. Здавалося, так буде завжди. Та не полишив Творець свого творіння, то й промовив: «Хай станеться світло!» І сталося світло. І побачив Бог світло, і що добре воно, і відділив Він світло від темряви.

Заблукана душа, неначе земля на початку творіння світу: сіра, самотня, порожня. Вона шукає розради, та не знаходить, вона потопає у власній темряві над безоднею. Вона, ніби та земля, усім своїм еством благає у Творця світла. То ж хай станеться світло! Світло, що витісняє темряву, світло, що висушує сльози, світло, що дарує зір...

Тарас задрімав, і ніби провалився у безодню тягlosti часу. Він наче загубився там у невидимому лісі, і, в пошуках свого єства, блукав закутками тьмяної пам'яті... Спливали образи, події, думки та спогади...

Київ клекотів. Ця осінь 1990 року видалася напрочуд теплою. На майдані Жовтневої революції розташувалося наметове містечко. Коїлося щось дивне, незрозуміле для більшості. Студенти... Голодування... Вимоги... Такого ще Союз не знав...

Тарас вже два роки як закінчив ординатуру і розпочав медичну практику в звичайній київській лікарні. Після роботи, подібно до багатьох киян, пішов туди, де, здавалося, починалася нова віха історії. Піднімаючись сходами з підземного переходу, хлопець почув голос мітингуючого промовця: «До мене щойно підішли люди і запропонували перейменувати площу Жовтневої революції на Майдан Незалежності. Хто за цю пропозицію?» Нагорі все завирувало, здавалося про свою згоду кричали не тільки люди, але й будівлі, паркани, тротуари. Тарас ніколи не ходив на мітинги та демонстрації. Він навіть не розумів, що саме його спонукало сьогодні в лагідний, теплий не по-осінньому день іти до заповненого людьми майдану.

Ніби якась непідвладна сила штовхала хлопця до незрозумілого йому наметового містечка. «Що за люди зібралися там? Заради чого вони поставили на карту своє життя? Чому обрали саме такий спосіб протесту?» Тарас завжди любив свою землю, але занадто далеким був від будь-яких революцій. Він не бунтар... Його поклик — лікувати людей, допомагати їм у біді. «Кожен мусить виконувати щиро і чесно свою справу», — з подібними роздумами хлопець підійшов до наметового містечка.

Крізь натовп людей він пробрався до відгороджувальної мотузки. І перше, що побачив — намет-капличку, в якій перед іконою навколішках стояв у молитві юнак... Думки розгубилися, заплуталися від несподіванки...

Побачене було справжнім відкриттям. Замість намальованих образів бунтарів-революціонерів часів жовтневої революції перед очима постали звичайнісінькі хлопці та дівчата: без особливого пафосу та винятковості. Студенти в таборі заметушилися та відійшли у бік. Тарасу довелося нахилитися через мотузку, щоб краще все розгледіти. Обабіч парапета розпочалося богослужіння. Більшість голодуючих зібралися навколо священика. Це був ще досить молодий чорнявий чоловік. Його темна борода підкреслювала строгість власного буття, але поряд з цим в ньому простежувалася якась щира ніжність та доброта. І ось залунала молитва, що ніби птах понесла до самісінького Господа біль і журбу, сподівання та надії, любов та непримиреність...

Люди все підходили та підходили. Одні лаялися та пропонували відправити студентів на картоплю, інші (і їх була більшість) прагнули підтримати розпочату студентами справу. Вони несли теплі речі, квіти,

вітальні записки. Здавалося, ця акція збудила в звичайнісіньких городянах паростки національної гідності та поваги до себе, до свого народу та землі. Люди спілкувалися одне з одним, як з добре знайомими друзями.

Тарас полинув у свої думки... Із задуми його вивів приємний дівочий голос. Він подивився у бік, звідкіля долинали звуки. Майже біля нього стояла дівчина з білою пов'язкою на голові і розмовляла із сивим чоловіком, що намагався попри всі заперечення віддати їй своє пальто та светер.

— Дядечку, що то Ви робите? Надворі осінь, прохолодно. Не слід віддавати нам останній одяг. Вас дружина додому не пустить в такому вигляді, — долинули слова дівчини.

— Ой, дитинко! Якщо я не віддам вам того, що маю, то ніколи не вибачу собі цього. Пальто, светер — це лише теплі речі, яких ви потребуєте більше, ніж я. Тож не позбавляйте мене такої втіхи: хоч чимось вам допомогти та підтримати.

Від таких щирих слів у Тараса набігли на очі сльози. Хлопець зрозумів, що цей табір, ця студентська акція є важливими не стільки висунутими молоддю вимогами, скільки шансом для простих українців проявити свої найкращі риси, замислитися над справжніми людськими цінностями, відчуті найвеличніші патріотичні хвилювання. Студентське голодування дало змогу насамперед киянам приділити увагу ближнім, збудило у них потребу підтримувати одне одного і чинити добро...

Тарас не міг відірвати погляду від дівчини. Її ніжний голос заставив тріпотіти серце. В ній була дивовижна щирість, доброта, але й було щось бунтарське, непокірне, невгамовне. Дівчина глянула на Тараса... На якусь мить погляди їхні зустрілися, її обличчям пробігла ледь помітна привітна усмішка.

— Соломія, до тебе прийшли друзі. Вони чекають на тебе біля флагштоків, — почувши ці слова, дівчина хутко зникла в юрбі студентів.

«То її звати Соломія... Таке незвичне та гарне ім'я. Але хто вона, яка вона? Чим живе, про що мріє? Якою Соломією вона є: чи тією, що зажадала голову Іоана Хрестителя, а чи мирносицею, що не побоялася прийти до гробу розп'ятого Ісуса в недільний ранок?» — з такими роздумами відходив від наметового містечка Тарас. Слід було поспішати додому, бо на нього вже чекала сестра.

Всю дорогу хлопець думав про тих студентів, що лишилися на майдані. Його ество ніби розділилося навпіл: одна частина радо вітала цих юних максималістів, інша — засуджувала. Весь охоплений протиріччями, не помітив, як опинився біля власного будинка. Легкою ходою промайнув над східцями, натиснув кнопку дзвінка. Двері відчинилися. На порозі стояла схвильована сестра. Він поцілував її у щічку і жестом засвідчив про свою готовність вислухати всі новини. Дівча із захопленням щебетало про події в університеті, про студентське голодування, вимоги, страйки...

Тарас дивився на свою сестру і ніби бачив її вперше. Його маленька Софійка якось раптом, в одну мить, перетворилася на дорослу дівчину. Це вже не була та маленька сестричка, якою він опікувався майже десять років по смерті батьків, це була юна панянка: вродлива, жвава, щира та мила. Хлопець аж сторопів... Йому не вдавалося збагнути: як він міг пропустити стільки років дорослішання цієї дівчини, дівчини, яку любив понад усе на світі...

На ранок, ще до чергування, Тарас вирішив зайти знову на майдан. Людей ставало все більше і більше. Йому знадобилося чимало зусиль, щоб протиснутися до огорожувальної мотузки. Він поглядом шукав Соломію. Вранішнє сонце ще не встигло прогріти землю після морозної ночі. Голодуючі студенти, аби трохи зігрітися, займали свої місця на розкладачках, розташованих у сонячних місцях табору. Вдивляючись в обличчя юнаків та дівчат, Тарас раптом усвідомив, що це не просто учасники акції, а це молоді люди, люди, які мають свої радощі й печалі, свої почуття, свої втрати та надбання. Деякі хлопці тримали за руки дівчат, ніжно вдивляючись їм у очі. «Можливо це кохання, — думав Тарас, — можливо дехто з них одружиться і буде потім розповідати своїм онукам про незвичайне знайомство. А хтось може розчарується... Так легко прийняти спільність інтересів, емоцій за кохання. Але акція скінчиться, а з нею прийде гіркота втрати...»

Раптом він побачив Соломію, що допомагала руському хлопцеві спуститися східцями. Юнак важко пересувався, здається, ледь міг говорити; його погляд був розсіяним і зовсім збентеженим, на грудях висів великий срібний хрест. Судячи з вигляду, хлопець мав сухе голодування і вже знаходився на межі повного виснаження. Він безперечно вже потребував медичної допомоги...

Тарасу було приємно спостерігати за Соломією. Вона, не дивлячись на свою юність, ніби була втіленням милосердя та доброти, справжньої жіночої вроди та ніжності. Раптом до неї підійшла білява дівчина з білою пов'язкою. Її обличчя, виснажене голодуванням, світилося рішучістю. Вона міцно взяла під руки хлопця і повела його в бік табірному медпункту, оминаючи розкладачки з голодуючими. В цей момент вони наблизилися до Тараса, і він побачив на білій пов'язці прикріплений значок з написом «Воля або смерть». Від цих слів йому стало моторошно. Хтось поряд схлипнув. Він озирнувся і побачив стареньку бабусю, яка втирала хустинкою очі. На її старечому обличчі були біль та скорбота. Очі, які бачили війни, голодомори, злидні, плакали за цими дітьми, що добровільно приносили мирну жертву...

У Тарасовому серці щось йойкнуло. Йому так захотілося пригорнути до себе цю стару жінку, вклонитися їй за сердечне тепло. Він ледь втримався, щоб не розпростерти обійми...

Щодня юнак поспішав на майдан. І знову та знову шукав поглядом Соломію. Якоїсь миті йому навіть здалося, що вона чекає на нього, чекає

зустрічі з його очима. «Та це повне божевілля, примара», — розмірковував хлопець, — «Що я про себе думаю? Скоріше за все, вона навіть не підозрює про моє існування. Хіба можна запам'ятати людину з багатотисячного натовпу?!»

Думки про неї заставляли тріпотіти серце, тремтіти руки. Він не міг більше думати про хворих, бо все його єство заповонила Вона. Тарас забув про все на світі: про обов'язки, про власний вибір, про скорий від'їзд. Він ніби перебував у якомусь тумані, у невиразному мареві, де реальність поглинув напівпрозорий світ тіней та примар. І раптом, серед цієї розгубленої пелени сірості, наче блискавка промайнула думка: «Квитки! Я геть забув за квитки», — Тарас аж сторопів від несподіванки, — «Я забув про від'їзд. Завтра ввечері я маю покинути Україну. Господи, що я роблю? Я вчинив свій вибір. Монастир... Чому тепер так тріпоче моє серце? Чому лізуть до голови гріховні думки та хвилювання? Невже Господь випробує мене? А може це диявол перевіряє мою віру? Як я не подумав про це раніше. Так, це диявол... Він прагне збити мене зі шляху праведного. Це він посилає мені спокуси. Соломія — зло, що прагне завладіти моїм серцем, оплутати його диявольськими тенетами. Вона навіть не підозрює, знаряддя у чиїх руках є. Спокуса, подібно до змія, підкрадається непомітно і вражає тоді, коли ти найменше чекаєш на неї».

Думки розхвилювали юнака і він щодуху побіг додому... Софія ще не повернулася із університету, і Тарас мав змогу спокійно помолитися і порозмірковувати. Від суперечливих думок у нього запаморочилося в голові. Хлопець знесиленим упав на ліжко.

Біль огорнув душу, біль за свою слабкість, за власну нестійкість. Хлопець дотягнувся рукою до вервечки і, перебираючи костинки, знову й знову повторював: «Господи, Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй мене грішного»...

Ранок виявився напрочуд гарним. Сонце пестило курчаве волосся юнака, ніжно торкалося лагідним промінням його обличчя. Тарас із хвилюванням піднявся з ліжка. «Це мій останній день у Києві», — подумав хлопець і відчув як все його тіло тріпоче в очікуванні чогось нового та незвичайного. Він щосили прагнув зосередити думки на молитві, але надокучливий образ Соломії знову й знову повертав його до тварного буття.

«Господи! Дай мені сили перемогти ці спокуси. Знаю, що моє життя неможливе без Тебе. То ж не допусти, щоб я ділом чи думками відійшов від шляху праведного. Дай сили пережити цей день...»

Тарас поглянув на годинник. «Час будити Софійку», — серце йойкнуло, — «Я ще досі нічого їй не сказав. Бідна моя дівчинка. Як вона буде без мене? Я знаю, Господи, що Ти не полишиш її без опіки. Ніхто краще за Тебе не здатен турбуватися про своїх дітей. А я буду завжди молитися за неї.» Тарас увійшов до сестриної кімнати. Підійшов до її

ліжка. Нахилився і лагідно поцілував у лоба. Дівчина розплющила очі, щиро усміхнулася і промовила:

— Вітаю мого похмурого братика. Невже сонце заховалося і має йти дощ?

Тарас лагідно натиснув сестричці кінчик носа і жартівливо відповів:

— Вставай, вставай ледацюжко. А то зараз не тільки дощик піде, але й буря зчиниться.

В підтвердження своїх слів він зняв з вікна глечик з водою для квітів і нахилив його над Софійкою. Декілька крапель впало їй на обличчя.

— Ти мабуть збожеволів! — сміючись закричала дівчина, — Беру свої слова назад! Ти сама дотепність, веселість і жвавність!

Вона радісно зіскочила з ліжка і, чмокнувши брата у щоку, босоніж, у нічній сорочці, побігла до ванни. Зашелестіли струмочки душа. Задзвеніла весела пісня: «Ой, що то за шум учинися, то комар та й на мусі оженився...»

У Тараса заболіло серце. Йому стало сумно від думки, що не чутиме відтепер цього веселого щебетання, не бачитиме вранці сестриної лагідної усмішки. Йому так кортіло пригорнути її до себе, розповісти про все, він навіть зробив крок вперед, та раптом зупинився: «А якщо вона не зрозуміє, почне відмовляти, плакати, просити, щоб я залишився? Я не зможу винести її сліз, не зможу не відповісти на її моління. Ні, хай усе буде так як є.»

Дівчина вийшла із ванни і поспішила на кухню ставити чайник. Потім повернулася до кімнати, дістала молитовник, тричі перехрестилася і промовила: «Молитвами святих отців наших, Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй нас...»

Тарас зайшов до її кімнати, сів напроти сестри і разом з нею продовжив молитву. Потім нахилився над нею, ніжно обняв і притулився щокою до її голови:

— Братiku, що трапилося? У мене складається враження, що ти чогось не договориєш. Щось тебе гнітить. Ми ж завжди розповідали одне одному про свої радощі та смутки. Чому ж зараз мовчиш? Я починаю дуже непокоїтися.

— Не хвилюйся, все гаразд. Я просто дуже тебе люблю. Ти більше, ніж сестра, ти мій найкращий друг, а ще трохи моя дитина. Не уявляю, як житиму без тебе.

— Тю, Тарасе... Ти сьогодні дійсно трохи дивний. Я не збираюся тебе покидати. Можеш не хвилюватися. Навіть коли вийду заміж, ми з тобою не розлучимося, — вона засміялася і жартома добавила, — Та й кому я окрім тебе потрібна. Хто ще буде про мене так піклуватись, пестити. Я ще не збожеволіла – поміняти цей рай на купу брудного посуду в чужому домі...

Хлопець нічого не відповів, лише міцніше притиснув сестру до грудей...

Його останній робочий день підходив до кінця. Ніхто з колег не підозрював про дальню дорогу, яка вже чекала на Тараса. Всі зичили йому успіху на новому місці. Лікарю було важко прощатися з цими людьми. Він звик до колективу. Щиро полюбив цих добрих людей, які поряд з ним у щоденній праці дарували хворим не тільки свої знання та вміння, але й шматочок власного серця.

Стіни лікарні також здавались рідними і близькими. Та й самі хворі в цей день виглядали якимось незвичайно. Здавались більш терплячими, мужнішими і привітнішими...

Тарас вийшов надвір. Кинув останній погляд на лікарню і поспішив додому. За три години на нього чекала дальня путь...

Між небом та землею

*Чого, душе моя, ти сумуєш,
і чого ти в мені не покоїшся?
Маю надію на Бога, бо я Йому
буду ще дякувати... (Пс. 42. 12)*

Прикордоники, вагони, пасажери, автобуси — все це залишилося десь позаду, відійшло в минуле. Душа, немов крилатий птах, що вирвався із клітки на свободу, та полинув у височінь. Вона тріпотіла на вітрі, а сонце обливало її чистим, яскравим світлом, що ніжними хвилями вимивало, очищало від усякої темряви, від будь-якої неправди...

Брат Олександр провів Тараса до помешкання. Це була простора біла кімната, скромна, але чистенька. В ній не було зайвих речей: ліжко та невеличка тумба. На стіні висів дерев'яний хрест.

Кімната зовсім не скидалася на ту монастирську келію, образ якої малював собі в уяві Тарас. Вигляд сучасного монашого помешкання зовсім не приніс почуття вдовolenня. Юнак так сподівався опинитися в старій темній, кам'яній келії, від стін якої віє холодом віків, а цегляні мури усім своїм виглядом нагадують про молитовне призначення. Так хотілось опинитися в напівтемному, тихому печерному гроті, де лише слабке світло символізує Істинне світло, правдиву дорогу. Тарас іноді у снах бачив подібне місце: похмуре, темне, напівмістичне. Його так тягнуло туди, туди, де він міг би побути на самоті, на самоті з собою, на самоті з Богом. Здається, в такому місці ніщо не зможе заважати молитві, ніщо не здатне відволікати увагу. А сам напівморок являє собою символ одвічного Божественного Мороку, Мороку, описаного ще Дионісієм Аргіопагітом.

Але сподівання сподіваннями, а життя вносить свої корективи, і з ними слід рахуватися.

«Ну що ж, — уголос до себе промовив Тарас, — «Це — мій дім. Я сам його обрав». Він став навколішки перед розп'яттям, тричі перехрестився і розпочав свою молитву. Думки плутались і юнак ловив себе на тому, що лише промовляє завчені слова. Від цього на серці ставало гірко. Очікуваний спокій не наступав, а навпаки: щохвилини відчай набирив сили.

Та раптом в одну мить темрява розтупилася, подібно до грозових хмар, розбитих потужним сонячним промінням, і хвиля чистого живодайного світла огорнула, осяяла, обігріла. На душі розвиднілося, і серце з радісним трепетом наповнилося дивовижною ніжністю та красою. Здавалося, тепер вже воно саме у відблиску того Великого сяйва ставало джерелом світла та тепла, яке розходилося довкола і огортало всю тварну землю. Слів більше не було, вони були просто зайвими. Існувала лише одна мова — мова серця, мова любові. Весь біль, тягарі, невдоволення та

непорозуміння зникли подібно до того, як зникає ранішній туман під яскравим сонячним промінням. Та й сам світ наче перестав існувати: зникли дерева, машини, люди, війни, турботи, страждання...

Тарас не знав скільки часу він так простояв, він не відчував себе ні в часі, ні в просторі. Він залишався собою, але собі не належав. Він водночас був піщинкою і всесвітом. Юнак наче доторкнувся до чогось дивовижного, неземного, до того, з чим би він волів ніколи не розставатися, до того, що він мусить назавжди зберегти у своєму серці...

Отямившись, хлопець побачив, що стоїть навколішках все в тій же кімнаті, а у вікно до нього заглядає вечірня зоря. «Скільки ж часу я так простояв? — подумав він, — здається декілька годин... Як таке могло трапитися? Навіть ноги не заболіли, не затерпли. Це дійсно диво. На душі зараз такий спокій, така тиша, яких я не відчував уже багато-багато років. Щось подібне зі мною відбувалося тільки в дитинстві, коли увечері перед сном мама заходила до мене в кімнату, щоб помолитися зі мною, а потім вона цілувала мене, вкривала гарно ковдрою, брала мою руку і починала молитися за мене. В такі хвилини я іноді бачив її сльози, але то не були сльози болю. Від неї променіла дивовижна ніжність та тепло. Другою рукою вона гладила мене по голові і все — її погляд, рухи, ледь чутне шепотіння, створювали атмосферу безмежної любові...

Мамо, я так тебе люблю. Де ти? Мабудь, споглядаєш разом з янгалами на мене з неба і знову, як у дитинстві молишся за мене, перебираючи моє неслухняне волосся. Я знаю, ти мене чуєш. Відчуваю, що ти завжди поруч, завжди зі мною. Ти дала мені життя, ти навчила мене любити, ти показала, що значить любити людей і Бога. Іноді ти сварила мене за мої бешкетування, якими я так тобі дошкуляв. Але навіть тоді я відчував як сильно ти мене любиш. Ти змалечку вчила мене праведно жити, ти долучила мене до молитви, ти люблячою рукою проростила зерно любові, посаджене Богом у моєму серці... Але ти так рано пішла від мене. Як мені не вистачає твоїх порад, твоєї ніжності, твоєї мудрості. І хоча я знаю, відчуваю, що і на небі ти не переставаш молитися за мене, мені все ж таки хочеться доторкнутися до тебе, обняти, притиснутися і, як у дитинстві, просто сказати: «Мамо».

Господи, заопікуйся нею там, на небі. Ніхто краще за Тебе не знає її серця, то ж не звертай уваги на її земні пригрішення. Зглянься на її віру, на її духовну красу і введи її у світлі місця небесної прохолоди. А якщо їй чогось бракуватиме для такої ласки, то доповни своїми заслугами, бо заради нас, людей, Ти прийшов у цей світ і взяв гріхи всього людства та дав розп'ятись на Хресті, розбивши власною смертю та воскресінням усі тенета пекла, подарував нам життя вічне. Амінь».

Тарас знесилений, але з великим спокоем на душі, майже впав на ліжку. Він заснув міцним, солодким сном немовляти. Він не чув нічого: ні запрошення до Вечірньої, ні коли гукав на вечерю брат Олександр... Йому

снівся чудовий сон... Він легкий, мов вітер, літав над дивовижним прекрасним містом, осяяним невимовним світлом...

...Скінчилося студентське голодування. Відклекотав, відгомонів Київ. Молодь, сп'яніла пахощами своєї сили, святкувала перемогу. Бабине літо, що обігрівало лагідним промінням наметове містечко, покотилося далеко на південь, полишивши за собою похмуре осіннє небо, яке в сумі за теплими, сонячними днями проливалось на землю холодними сльозами дощу. Студенти, водночас щасливі від перемоги і засмучені прощанням, роз'їжджалися до рідних альмаматер. Попереду чекали студентські будні: цікаві і нудні лекції, вдалі та невдалі сесії, наполегливе навчання та невгамовне бешкетування. Але світ таки змінився. Здавалося, назавжди зникло байдуже розмірене життя...

Попри радість перемоги в серці Соломії оселився неспокій. Вона думками поверталася на майдан і знову, й знову бачила образ стрункого юнака. Його сині, мов небесна блакить, очі бентежили її серце, заставляли тріпотіти душу, немов осиковий листочок на вітрі. Це був надзвичайний погляд, погляд, сповнений любові й покори, чистоти і світла. З першого погляду вона відчула несамоовиту тягу до цього хлопця. Її вабило до нього, немов спраглого подорожнього в пустелі до криниці живої джерельної води. Від нього віяло чистотою та силою. Хто він? Де він? Соломія не знала. Кожного дня на майдані вона чекала зустрічі з ним. Їй навіть почало здаватися, що він приходив до наметового містечка заради неї. Але розум докоряв за подібну наївність. Чому вона не заговорила з ним, чому посоромилась? Чому він не приходив останні три дні? Може захворів.... А може щось трапилося?

«Невже я більше його ніколи не побачу? — в розпачі запитувала себе дівчина, — Це не справедливо. Я закохувалася безліч разів і безліч чоловіків освідчувалися мені в коханні, але всі ті почуття не варті і краплини того, що я відчуваю до зовсім незнайомої мені людини. Здається, що знаю його все життя, знаю його думки, погляди... Божевілля... Я навіть не знаю як його звати. І навряд коли-небудь про це дізнаюся. Треба викинути цей надокучливий образ з голови, інакше закінчу свої дні в психіатричній лікарні. Може я просто накрутила себе? Прийняла бажане за дійсне? І чи взагалі Він існував? Може це лише плід моєї хворої фантазії, наслідки десятиденного голодування.» Та серце не слухало розуму, воно тріпотіло, калатало. Сум огортав душу... Цей сум навіть витіснив почуття страху, страху перед зустріччю з батьками.

«О, Господи, я зовсім забула, що завтра приїдять мої тато й мама! — майже вигукнула подумки дівчина, — Ото буде зустріч! Прикро, що вони ніколи не розуміли мене, не поділяли моїх поглядів. Для них «Україна» — це лише вигадка націоналістів, а Я — нерозумна дитина, що потрапила під вплив оманливих та підступних провокаторів. Як їм пояснити, що це — мій вибір, моє життя, мій світогляд. Я живу не за вказівкою будь-кого, а за

власним покликом, власними почуттями та переконаннями. Я люблю цю землю, люблю цей нарід. І хай він недосконалий, хай нерозумний, заляканий, зацькований, але він мій. А я його дитина. Дивно, скільки пам'ятаю себе, завжди відчувала палку любов до рідної землі. Навіть соромно було комусь про це розповідати. Завжди хотілося цілувати цю землю, коли поверталась з подорожей до Москви чи Ленінграду. І звідки це взялося в малої дитини, яку виховували у дусі космополітизму? Мабуть козацькі гени даються взнаки...»

— Соломіє, що з тобою? — веселий голос вивів дівчину із забуття.

— Та так, нічого. Згадала, що завтра мої рідні приїдуть. Ото чортів дадуть! — засміялася дівчина в тон.

— А ти що їм нічого не розповідала?

— Та де. Я наче на божевільну ще не скидаюся. Мої татусь з матусею стрімголов би кинулися до Києва. Догори дригом все б тут перевернули.

— Та може ти даремно так на них набираєш. Мої також нічого не знали. А коли побачили по телевізору, то стали до лав захисників голодуючих. Правда, мама крадькома дуже плакала. Хвилювалася, що я помру, — заспокоював співрозмовник. Це був кремезний юнак зі Львова, студент політехнічного інституту, що зайшов попрощатися із Соломією.

— Твої б слова та Богу до вух. Боюся, що в мене інший випадок... Але дарма. Вони вже нічого не зроблять. До речі, телевізія і мене підвела. Якби не телебачення, то я б і надалі годувала їх байками про зразкове відвідування лекцій і невтручання ні в яку політику...

Дівчина на мить замовкла, але потім продовжила:

— Ні, не подумай чогось недоброго. Вони в мене чудові люди: добрі, люблячі, але далекі від всього того, що зараз відбувається. Вони вирости і виховалися на радянських байках. Вони не вірили жодному їхньому слову, але водночас всмоктували їх в себе подібно до губки. Це не вина, а скоріше їхня біда, що вони так нічого і не зрозуміли. Але якби там не було, я не піду війною на рідних, не стану ніколи їм ворогом, хоча залишуся при своїй думці, своїх переконаннях. Кожен вільний робити свій вибір. Я його зробила...

...Новий рік щойно вступив у свої володіння, полишивши старі турботи, неспокої, розчарування в минулому. Все починається спочатку... Нові надії, нові мрії, нові сподівання. Кожному хочеться заглянути під покров таємничого майбутнього. Розгледіти, яким він буде цей прийдешній рік? Що принесе, що подарує, а що відніме? А може й краще, що ми нічого не знаємо, ні про що не здогадуємося. Ми терпляче долаємо труднощі, бо не усвідомлюємо їхньої справжньої ваги. Ми вперто несемо свого хреста, бо не підозрюємо про довжину дороги, яка нам випала... Ми не шукаємо життя, не визначаємо його мірил, а просто живемо, радіємо та страждаємо, падаємо та піднімаємося...

Підходив до кінця передріздвяний піст. Тарас ішов від монастиря до лікарні, полишаючи сліди на ранковому незайманому снігові. Вже кілька місяців він перебував у цій тихій обителі, обителі, що стала для нього рідною домівкою. Сьогодні він не зміг бути присутнім на Ранішній службі. Зателефонували з лікарні. Потрібна терміново його допомога. Вночі до шпиталю потрапив чоловік у тяжкому стані. Це був безпритульний, що перебував у несамопитій агонії... Юнак щосили поспішав. Кожного дня він проходив цією дорогою. Кожного дня поряд з молитвою брав живу участь у долях незвичних для міських лікарень пацієнтів. Лікуючи тіла, він накладав шви на глибокі рани людських душ. Він водночас був монахом і лікарем...

Брати та послушники монастиря доглядали безпритульних хворих у нещодавно збудованому шпиталі. Настоятель власноручно керував будівництвом. Він турбувався про те, щоб ця лікарня стала для забутих світом людей вогником надії, світла та чистоти. Щоб кожна заблукана вівця мала шанс опинитися в руках доброго, турботливого пастиря. Популярність лікарні була завжди великою навіть серед місцевого населення. Брати з монастиря вже кілька століть надавали допомогу всім, хто просив про неї. Але тепер пліч-о-пліч у ній працювали кваліфіковані лікарі і духовні настоятелі та послушники. На допомогу першим прийшло сучасне обладнання та знання, а другим — безмежна любов до цих людей, молитва за них, всеціла посвята Господеві. Тарас був усобленням і тих, і інших. Його високу кваліфікацію та виняткову професійну інтуїцію відразу розпізнав головний лікар лікарні, тому і кликав молодого послушника до найтяжчих, а іноді і до безнадійних хворих...

Тарас із трепетом очікував першого свого Різдва в монастирі. Він був у передчутті чогось надзвичайного, величного, неземного... На небі запалала вечірня зоря. Морозне повітря наповнилося пахощами неспокою та хвилювання. Небесне світило подібно до далекої величезної свічки випромінювало дивне сяйво, що ніби вигравало в темному січневому небі та наповнювало його таємними бликами очікування. Святий вечір... Про нього багато вже сказано, багато написано. Та ніхто не може передати до кінця словами його невимовної містерії та надземної любові.

...В одну мить небо ніби стрепенулось. Задзвеніло, забринчало. Яскраве світло, подібно до чарівної блискавки, наповнило увесь простір від обрію до обрію. Здавалося, кожна часточка затремтіла від надзвичайної радості, кожна піщинка ожила від істинного блага. Численні янгольські хори заповнили небо і пісня небесної прослави стрімкими барвистими потоками полилася на землю, змиваючи чистими хвилями святої новини всю безбарвність та сірість зимової ночі...

Чабанів охопив страх. І тільки маленький пастушок радісно закричав: «Дивіться, Архангел Господній». Дитина своїм маленьким щирим серцем

відчула всю велич новини, яку приніс Божий посланець. Душа хлоп'яти ніби з'єдналася, злилася з радіючим простором небес і разом з ангельськими хорами заспівала: «Слава Богу на висоті, і на землі мир, у людях добра воля!». Старі чабани, трохи налякані та збентежені, із великою надією поспішили туди, де в Давидовому місті народився Спаситель. Туди, де істинний Пастир прийшов до свого стада у вигляді непорочного ягняти, вигодуваного в лоні Марії...

Задзвеніли церковні дзвони, провіщаючи початок Вечірньої. Люди потягнулися до храму. Тарас разом із братами на повні груди вдихав пахощі великої радості. Він відчув себе далеко від цього місця. Тіло й надалі в ніжному трепеті виспівувало на Вечірній, а потім на Повечір'ї, Всеношному Богослужінні та Ранішній. Але душа ніби прорізала крізь незбагненну пелену віків і опинилася у втаємниченому просторі вертепу. І ось він, Тарас, з посохом у руці та сандалях на ногах, із хвилюванням підходить до печери. Руки і ноги тремтять, здається ось-ось впаде. Маленькі ягнята турсаються біля його ніг. Він нахиляється, бере найменше, найбільше на руки і заходить до печери. «Ось Він, Ось Він!» — возраділа душа і сльози радості полилися стрімкими потоками по обвітрених щоках. Марія привітно усміхнулася гостеві, а Тарас, не в силах встояти, припав на колінця перед яслами, обмиваючи душу живильними краплинами рясних радісних сліз. Праведний Йосип мовчки підійшов до нього, торкнувся плеча і, давши хлопцеві змогу вилити свої почуття, запросив присісти на м'якій купі сіна. Тарас обережно поставив біля ясел ягнятко і звертаючись до Марії проказав:

«Радуйся, Мати ягнятка і пастиря;
Радуйся, кошаро овець духовних;
Радуйся, ключе, що райські двері відмикаєш;
Радуйся, бо небеса тішаться з землею;
Радуйся, Мати зорі незаходимої;
Радуйся, світанку дня таїнственного;
Радуйся, бо ти вгасила вогонь спокуси;
Радуйся, бо ти просвіщаєш визнавців Святої Троїці;
Радуйся, бо ти явила Христа, Господа Чоловіколюбця;
Радуйся, деревино ряснолиста, що багатом дає захисток;
Радуйся, бо ти породила відкупителя для поневоленних;
Радуйся, бо ти породила провідника для заблуканих...»

І ось вже він, Тарас, серед ангелів Господніх... Хлопець не впізнає свого голосу, що мов досконала арфа проливається на землю божественними звуками Господнього хваління. Тіло, легке мов повітря, витає у просторі буття, випромінює предивне світло та чистоту. Безмежна радість наповнює груди і всі думки, помисли, бажання, спрямовані на

щойнонароджене немовля... Раптом його голос уподобився до небесної трембіти і ніби із самого серця полилася гучна пісня:

Дитя родиться в світ — відвічне Слово,
Що плотію людською огорнулось,
Осяявши тим самим тварну землю,
Що в цей момент до неба доторкнулась.
В цю саму мить родились ті надії,
Що в замислах Божественних були,
І тварна плоть якими вагініла
З сумних протоеванглія часів.
І святість пронизала в цю мить всесвіт,
І хори ангельські не взмозі замовчати,
Співають Богу дяку як на небі,
Так й на землі руйнуючи печаті...

Богослужіння вже давно закінчилося і за вікнами церкви заблимали перші промінчики денного світла. Тарас нерухомо з блаженною усмішкою на вустах продовжував стояти біля Вертепу. Поодинокі миряни, що після молебню ще не розійшлися домівками, із подивом поглядали на послушника, але звернутися до нього ніхто не наважувався. І ось раптом тіло хлопця здригнулося, він опам'ятався, глянув довкола лагідним, спокійним, але безмежно щасливим поглядом і ніби не пішов, а полетів над підлогою, ледь-ледь торкаючись її ногами. Старий ігумен тихенько усміхнувся собі в бороду і подякував Господеві за диво...

Такого Різдва Тарас ще не відчував ніколи. Кожен новий день віднині починався для хлопця з народження Відвічного Слова, Відвічної Любові.

Життя йшло своїм чином. У монастирі все було як і багато десятиріч, а може навіть і сторіч, тому: Ранішні служби, духовні вправи, Святі літургії, Вечірні, Надвечір'я, Часи і звісно догляд за хворими, знедоленими та покинутими...

Радянський Союз лихоманило. Україною котилися хвилі протестів, мітингів, маніфестацій. Верховна Рада з побоюванням поглядала в бік студентства. Молодь з притаманним їй юнацьким максималізмом проводила гучні акції, політичні шоу. Об'єднана в одну потужну організацію, вона заставляла рахуватися зі своїми позиціями навіть політичних скептиків. Жовтневе голодування для багатьох студентів стало своєрідним виміром часу, своєрідною межею «до» та «після». Але тепер колишні мешканці наметового містечка мандрували Україною не тільки з політичних намірів... Кого едало кохання, кого безтурботна студентська дружба. Часто-густо політичні прагнення замішувалися на дріжджах юнацького веселого бешкетування. І хоча закордон, до певної міри, став вже достатньо реальним, та лише напровесні цього року українських студентів почали запрошувати на міжнародні молодіжні акції...

Польща готувалася до міжнародного дня молоді. Цьогорічні святкування мали бути надзвичайними. До країни в Ченстохово на прощуху приїздить Папа Римський — Іоан-Павло ІІ. Молодь з усієї Європи потягнулася до Святої Гори, де зберігається чудотворна ікона Божої Матері. Ченстоховська Божа Матір... Ця ікона відома в світі також під назвою Українська Божа Матір, бо, за однією із легенд, написав її на замовлення Ярослава Мудрого невідомий візантійський монах-маляр. Протягом двох сторіч до неї на поклін приходив київський люд...

Подібно до давньоруських прочан відправилися у далеку путь українські юнаки та дівчата. Католики, православні, греко-католики... Всі долали десятки кілометрів, йдучи пішки до святого місця. Для одних це була духовна потреба. Для інших — цікава подорож.

Соломія з веселим юнацьким запалом разом із друзями долала шлях. Їхній гурт важко було назвати релігійним. Вони вірили в Бога як уміли, відвідували церкву на свята. В основі взаємостосунків із Всевишнім лежали національні почуття, почуття любові до своєї землі, свого народу. Віра була далека від досконалості, але вона виникла через особистісне усвідомлення кожним із них нащадком українського роду. Вони не співали релігійних мотивів, проте польськими ланами та селищами розносилися мелодійні, але рішучі слова повстанських пісень. «Ще не вмерла України ні слава, ні воля, ще нам, браття українці, усміхнеться доля...» — виводили потужні молоді голоси, —душу й тіло ми положим за нашу свободу, і покажем, що ми, браття, козацького роду.»

За багато десятиріч Польща вперше побачила молодь в національному українському вбранні із жовто-блакитними прапорами. Одні були шоковані побаченим, інші — радо вітали...

Назустріч прочанам виходили мешканці подорожніх сіл та міст. Вони радо зустрічали молодь. Соломію вразила любов, яка світилася в очах цих людей, добровільна щира готовність прийти на допомогу прочанам. У серці дівчини виникало бажання молитися. Та веселий дух гурту відганяв непрохані думки. Чим ближче було до Святої гори, тим частіше вона із доброю заздрістю подивлялася на тих, хто долав шлях у релігійному хвилюванні...

Приїзд Папи Римського, молодіжний фестиваль, веселощі, гамір — все ніби перемішалася, утворило дивний коктейль радісного дійства. Сп'яніла від дивовижної палітри різнобарвних почуттів, Соломія майже не відрізняла в загальному просторі оточуючого буття окремих подій. Все минало на одному радісному, веселому подиху.

І ось вона заходить до храму. Поволі наближається до образу Матері Божої. Якесь незвичне хвилювання закралося їй до серця. Розгубленість і зниклої огорнули душу. Навколо вбраної в золоті шати ікони було безліч вервичок, милиць, палиць. Люди, що одужували, поверталися сюди, щоб свідчити про материнську допомогу Богородиці.

Ноги дівчини, ніби підкошені якоюсь дивною силою, поставили її навколішки. Щось невідоме народжувалося в її душі. Несподівано сльози полилися з очей, від болю защеміло серце. Вона не знала, що з нею відбувається, але кожною клітиною відчула, що будь-яке її прохання не залишиться поза увагою. На диво, їй не хотілося ніяких земних благ, ніякого людського щастя. Вона ніби випустила свою стомлену, виснажену душу з тенет темної в'язниці. І та, омита сльозами, в незнаному досіль тріпотінні, піднесла щире прохальну молитву.

«Матінко Божа, — шепотіла дівчина, — Я знаю, що негідна твого Сина. Я не відчуваю до нього щирої любові, хоча і вірю, що він є Спаситель світу. Молися за мене грішну. Виблагай у Ісуса ласку для мене. Хай Він наповнить моє серце істинною любов'ю до Бога. Хай зміцнить мене у вірі і приведе мене до Свого храму, храму, в якому я зможу правдиво славити Його ім'я...». Дівчина продовжувала стояти навколішках, не маючи сил піднятися. Саме тут вперше вона відчула справжню любов до Богородиці, як до матері, відчула дивну ніжність, що подібно до невидимого покривала огортала душу. Соломії здалося: ніби чиясь лагідна рука провела її волоссям і легкий дотик губ ліг на чоло.

Згадуючи за кілька років про свою Ченстоховську прощу вона запише у свій щоденник:

О, Матір Божа, Ти тоді зустріла
Ще зовсім юних, бешкетливих паломчан.
Чи ми несли тоді журбу до тебе?
Та, мабуть, ні, хоч йшли серед прочан.
Так, дійсно знали ми тоді про Бога,
Та серце не відкрили ми своє.
Хоча надія, що була на ту дорогу,
Отримала благословеніє Твоє.
Тоді у храмі пред Тобою на колінах
Просила я в дарунок ту любов,
Що сам Господь дав милістю своєю,
Проливши безневинно свою кров.
Ти зглянулася на мої молитви,
Хоч промовляв лиш розум мій у них.
У серці запалало світло дивне
Й бунтарський голос так покійно втих...

У монастирі була велика радість. Вперше українські діти мали змогу відвідати прощу, побачити Папу Римського, в ім'я Господнє подолати десятки кілометрів. Ігумен відслужив молебень за тих, хто в дорозі. Навколо панувала атмосфера веселого збудження та радісного хвилювання.

Тарас підносив до Бога вдячні молитви за Софію, яка також перебувала у цій подорожі. Йому так бракувало її щирої усмішки, її

ніжності. Сестра була єдиним, як йому здавалося, місточком, який поєднував його з минулим. Думки про неї засвітили вогник у серці, примусили забриніти багатозвучні струни душі, збудили бажання молитися. Опромінений цією любов'ю він, здавалося, наближався і торкався до божої Ніжності... Знову перед очима розпростерлася квітуча пустеля... І він ніби загравав на небесному інструменті, посилаючи у безмежний простір музику власних видінь.

Пустеля... Дивовижна пустеля... І мій Господь іде, ледь торкаючись босими ногами землі... Я наздоганяю Його, мого Ісуса. Квітуча долина мов небесний килим простяглася попереду. Ти щасливий, що я з Тобою. А я блаженний від щастя, що Ти не відкинув мене.

Радість, мов живодайна рідина, наповнила чашу моєї душі. Мені так добре і так легко. І ось я сам стаю легким, мов подих. Здається, варто підстрибнути і полечу подібно до птаха. Ти усміхаєшся мені, моїй несамовитій радості. Як добре йти з Тобою. Та хіба я йду? Я кружляю навколо Тебе, бо ніколи ще не відчував безмежнішого щастя. Ніжна шовковиста трава ледь торкається колін, пестить їх ніжним дотиком. А може й ні... Хіба я звертаю на це увагу, коли Ти зі мною? Мій одяг, легкий, мов вітер, огортає стан. Як досягнути всю Твою велич? Як зрозуміти те, що непідвладне жодному розумінню?

Ти йдеш зі мною і водночас перебуваєш у кожній травинці, квітці, метелику, в проміннях сонця, диханні вітру. Ти пестиш мене, бо любиш мене, кохаєш надземним досконалим почуттям. І так Ти любиш кожного і любові Твоєї немає краю.

Моя душа легка, немов простір. Я відчуваю, що можу пройти крізь століття, прийти до Тебе на проповідь. І от я стою перед синагогою і не маю сил зайти туди. Мені страшно... Це Капернаум... Я боюся цих людей... Знаю, що не дозволиш мене образити. Але однак не можу зайти. Якимось дивним холодом віє звідтіль. Може я надто слабкий у своїй вірі?.. І ось ми знов удвох у квітучій долині, де є тільки Любов...

Тарас подивився довкола. Білі стіни його покоїв відбивали світло сонячного дня. Він підвівся з колін і вийшов у роздумах на вулицю. Ноги ніби самі понесли до улюбленої лісової галявани. Піднявшись на пагорб, хлопець завмер, спостерігаючи за божою красою далекої річки, що простяглася майже до обрію.

Думки поверталися до пережитих почуттів. І раптом його ніби осяяла думка: «Господи, я нарешті зрозумів... Ти прагнеш показати мені, що саме я — гоподар землі. Здавалося, я завжди перебував у гармонії з природою: міг розмовляти із сонцем, деревами, травою. Та лише сьогодні вперше відчув, що Ти сотворив це все для мене. Ти дав мені мою землю, дав сили

від неї, дав сонце, дав вітер, і все це Ти подарував мені, щоб я беріг їх і завжди пам'ятав про Тебе, вбачав Тебе у кожному дарі».

Несподівано задріботів дощик, і Тарас, немов мала дитина, застрибав під теплими краплинами небесної вологи. Серце затріпотіло в якомусь очікуванні... Послушнику так захотілося побачити веселку, символ прощення його гріхів, символ заповіту людини з Богом. Та надії були марними. Він уже зібрався повертатися до монастиря, коли погляд зупинився над темною смугою, що подібно до вихора неслася над деревами обр'ю. Та раптом крона однієї деревини засвітилася рожевими бликами, які нагадували легку прозору вуаль. Вихор ніби прагнув здолати ніжну перепону, та раптом сам, вібравши в себе рожеві барви, вже легко і плавно поплив небесами. Тарас продовжував пильно вдивлятися в обрій...

І ось він помітив якісь падаючі з неба сірі кулі, що, торкаючись крони дивовижного дерева, ніби омивалися його живильною чистотою і вже з легкістю піднімалися все вище і вище, виграючи ніжними барвами пастельної палітри.

«Господи, що зі мною? — подумав Тарас, — Чи то може знак? А чи може просто так, щось привиділося? Ні, я, здається, знаю значення побаченого, розумію символіку видіння... Вихор гріховності намагався заволодіти моїм життям. Та повстало Світло, Твоє, Господи, Світло. Світло, що очистило душу і змінило мої вчинки. Коли в недосконалість своїй я чиню зло, Ти не полишаєш мене в багні моїм. А омиваєш і підштовхуєш до злету вгору.

Господи, коли я в маловірстві своєму припадаю до твоїх стіп, Ти піднімаєш мене і пригортаєш до себе. Ти нічого не кажеш, але твої усміхнені очі виразно промовляють, щоб я не сумував і не боявся, бо віднині Ти завжди зі мною. Боже мій, Ти так віриш у мене. Дай мені сили не скривдити Твоєї віри...

Соломія розплющила очі усміхнулася, сонячним промінчикам, що пробивалися через щілини у шторі. Вона швиденько підійшла до вікна і, відкинувши вбік атласні перепони, впустила до кімнати цілі ріки сонячного проміння, що вмить заповнили всі закутки, перетворивши це невеличке помешкання у справжнісінький океан світла. Годинник показував дев'яту годину. Це був ранок 19 серпня 1991 року. Дівчина увімкнула телевізор і, замість очікуваних новин, побачила заставку з класичною музикою.

Перемикання телевізора на інші канали не змінило зображення. У грудях закалатало. Ноги та руки відчували неприємне тремтіння. «Щось трапилося, щось дуже велике та небезпечне», — подумала вона. Одягнувшись майже на ходу, Соломія побігла на роботу.

У транспорті люди тільки і розмовляли про свої підозри та найгірші припущення. В офісі зібрався весь персонал. Нарешті вийшов керівник і сказав:

— Мені щойно стало відомо... у Москві — з аколот. Стара влада не змирилася зі втратою позицій. Готується велика бійка. Мій друг, кориспонтент CNN повідомив, що до Москви стягуються війська. Вже зараз на околицях міста можна побачити танки.

У кімнаті на якусь мить запанувала тиша. Кожен ніби осмислював для себе свою тактику та стратегію поведінки.

— Та шляк би їх всіх побрав, — вилаявся нарешті пан Володимир, старий сивий чоловік, колишній політв'язень, — ніяк не йметься їм. Все, я збираюсь до Верховної Ради. Ми мусимо засвідчити про свій протест та непокору.

— Зачекайте пане, Владе, — зупинив його керівник, — зараз не слід піддаватися емоціям. Ми мусимо виробити чітку позицію щодо наших дій, бо несемо відповідальність не тільки за себе, але й за тих людей із регіонів, які нам довіряють та нас підтримують. Вони напевне будуть сьогодні нам телефонувати. А поки що мусимо увімкнути радіо та слухати офіційні заяви...

...Москва вирувала. Останні події ніби поділили її навпіл на тих, хто підтримав заколот і на тих, хто ладен був віддати своє життя в ім'я свободи та демократії. Свобода, Демократія... це не просто пафосні слова. Для людей, що вийшли на вулиці з протестами без зброї проти танків, це був душевний порив, у якому злилися, утворюючи повноводну ріку, любов та ненависть, патріотизм та братерство, відчайдушність та сміливість. Люди ніби вилазили з власних маленьких равликів будинків, відкриваючи не тільки для світу, але й для себе самих свої невідомі до цього часу дивовижні риси. Біда єднала їхні думки, погляди, серця. Рішучість стала зброєю слабких, доброта байдужих...

Офіційний Київ вичікував... Народ збирався з усієї України біля Верховної Ради, демонструючи підтримку тим, хто став на захист демократії в Москві...

Для Соломії все відбувалося немов у тумані. Вперше за всі ці роки протесту вона поспішила не на площу, а до маленької церкви. Дівчина зайшла до храму, стала навколішки перед образом Божої Матері і щиро розридалася в молитві. Здивовані бабусі кидали на неї косі погляди, щось обговорюючи між собою. Але дівчина нічого цього не бачила... Вона все молилася й молилася, благаючи Богородицю захистити рідну Україну, весь український нарід. Слова самі народжувалися в її серці. Омиті чистими слізьми любові, вони виливалися назовні, несучи до самісінького Бога тугу та ніжність цієї дівчини до своєї землі та людей, що її населяють...

В монастирі також усі хвилювалися. Здавалося, далекі події докотилися з України і до цього тихого земного куточка. Настоятель відслужив молебень за людей, які заради правди наражають своє життя на

небезпеку. Монахи та послушники в роздумах та молитвах розійшлися своїми покоями.

Тарас у хвилюванні став перед образом Богородиці, тричі перехрестився, віддавши поклін до самісінької землі. На мить його серце здригнулося і, немов відчинене невидимим ключем, розкрило свої обійми для Божої благодаті та милості:

— Матінко Небесна, прийми моління недостойного раба. Візьми Україну під свою опіку, накрий її сильним твоїм покровом, рятуй від ворогів подібно до того, як чинила Ти заради свого Сина Ісуса Христа, коли захищала Царгородській люд від навали татар. Заопікуйся своїми дітьми, що перебувають зараз на батьківщині в готовності віддати життя за рідну землю. Моли Господа, щоб врятував їх у милості своїй. І хай їхні дії будуть відбитком не погордості, а щирої любові. Збуди в їхніх серцях віру і довіру до твого Сина. Збуди в них прагнення до вищого служіння і знищи паростки вивищення. У молитвах до Сина свого виблагай милості для багатостраждального твого українського народу. Будь йому заступницею і опікункою..., — шепотів він...

Дні минали швидко. Для одних це були дні боротьби, для інших очікування. Під тиском народу Верховна Рада Української РСР ухвалила постанову про відокремлення України від СРСР.

Жовтоблакитний прапор замайорів над Верховною Радою, виграючи барвами золотистого жита та синього неба. Народ радів і веселився. Сторонні люди обнімалися, мов давні близькі друзі. Дехто тихенько плакав, не до кінця вірячи в перемогу. Все гуло, співало й звеселялось. Для тих, хто був у цей момент біля Верховної Ради, слово «Україна» набуло нового глибоко інтимного змісту. І ті, що вперше опинися в цій пронизаній національною гідністю юрбі, вперше відчували себе українцями.

Пребуваючи в молитві перед вітварем, Тарас несподівано для себе згадав слова ієромонаха Романа:

Без Бога нація — це натовп
Поєдний брудним гріхом,
В безглуздості сліпий, жорстокий,
Й за батька має сам Содом.
Не має значення кого
Посадить він на трон пророком,
Однак полишиться кублом,
Доки невінчаний із Богом.

Від цих слів у послушника поповзли мурашки тілом. Несподівано, впливши з тенет незбагненої пам'яті, ці рядки ніби дали ключ до розуміння істинної дороги для його народу. Хлопець щирим серцем вітав незалежність, але страх перед невідомими новими шляхами, новими політиками, новими іудами, неспокоєм наповнив душу. «Господи! —

шепотів він, — Дай моєму народові сили ходити шляхами Твоїми. Прошу Тебе, Царю Небесний, Духу правди, любові і справедливості, до Тебе підіймається моя молитва! Зігрій і просвіти уми і серця всіх тих, хто живе зараз в Україні! Покажуй їм правильну дорогу в їхній праці для добра свого народу, подай їм братню єдність у всіх їхніх зусиллях для щастя рідної Вітчизни і її людей, та для нового розквіту Христової Церкви в Україні. Амінь.»...

Місяці спливали мов стрімкі потоки гірської річки. Розмірені, наповнені молитвами дні повставали лагідним спокоєм, що давали наснагу на роздуми. Сьогодні привезли до лікарні нового обездоленого, забутого всіма чоловіка. Надворі лютувала зима. А цей бідолога, мабуть, ночував під відкритим небом. Його обморожене, занедбане тіло свідчило про згаслий вогник потягу до життя.

Щось невідоме вабило Тараса до цього чоловіка. Щось вимагало участі в його долі. Лікар зазирнув в очі цієї людини і не побачив там нічого, окрім безбарвної, сірої байдужості. Байдужості до себе, до свого життя. Здавалося, цей чоловік терпляче очікував смерті, в якій вбачав вирішення всіх проблем. У цьому очікуванні він не помічав ні людей, ні навіть болю, що роздирав його вимучене та виснажене тіло. Тарас відчув всім серцем, що це не випадкова зустріч: Бог прагне через цю людину щось йому сказати, щось дати зрозуміти.

«Дивно, — думав хлопець, — Чому я виділив саме цього хворого? Кожного дня я стикаюся з людськими трагедіями і в однаковій мірі прагну допомогти, розрадити. Але тут щось інше. Цей хворий заповнив мої думки. Господи, я обіцяю Тобі, що докладу всіх зусиль, аби врятувати цього чоловіка.»

З тюремної довідки, яка лежала в кишені безпритульного, вдалося дізнатися, що хворого звали Павлом... Організм цього чоловіка виявився напрочуд сильним. Здавалося, тіло поза бажанням господаря боролось за життя. А останній байдуже спостерігав, неначе сторонній глядач, за цією боротьбою. Тарас не заплющував очей в нелегкій битві за життя людини. Температура поволі спала і двостороння пневмонія потроху здала свої позиції. Обморожені руки та ноги з часом почали загоюватися. Але снага життя так і не поверталася до нього.

Ніхто не чув голосу цього чоловіка, більшість вважали його німим. Він слухняно виконував усі вказівки Тараса, але сам не виявляв жодної ініціативи.

Під час ранішньої молитви в голові послушника виникли образи та сцени з фільму «Місія». Це фільм про великий гріх і велике покаєння, про зраду і віддане служіння Богові та людям. Тарас зрозумів, що це не випадково і, можливо, в цьому криється таємниця життя мовчазного Павла. По завершенні богослужіння, хлопець попросив у ігумена касету з фільмом і поспішив у лікарню.

Він зібрав хворих у відеотеці на першому поверсі і особисто запросив на перегляд фільму свого складного пацієнта. Той слухняно побрів до кабінета, не виказуючи жодного інтересу до подій.

Тарас увімкнув відеомагнітофон і промовив:

— Зараз ми з вами станемо співучасниками подій давно минулих літ. Я пропоную перегляд не просто історичного фільму, а фільму про людську душу, справжні людські почуття, про честь та гідність. Ми досить часто живемо за власними примарними законами, не розуміючи їхньої гріховності. Ми прагнемо виправдати свої пороки великими цілями. Ми маскуємо свою нікчемність. Та настає час і справжнє Світло дає змогу побачити бруд наших душ. І тоді ми вперше усвідомлюємо справжню нашу сутність. Інколи побачене вражає настільки, що ми не можемо впоратися з відразою до себе. Ми самі за Бога вирішуємо, чи гідні ми прощення, чи ні. Ми шукаємо смерті, забуваючи, що Ісус Христос — дорога життя. Він добровільно дав розп'ятися за наші гріхи, аби ми мали змогу омити свої душі в його пресвятих ранах і воскреснути новими людьми. Недаремно в пасхальних служіннях співається: «Ми, що в Христа хрестилися, у Христа зодягнулися...» Тож мудрого вам перегляду...

...Фільм скінчився. Всі заворушилися і жваво почали обговорювати побачене. Здавалося, байдужих не було. У Павлових очах, вперше за всі дні, проведені в лікарні, засвітилася туга живої страждальної душі. Хворі потихеньку розходилися і лише цей мовчазний чоловік не рушив з місця, приголомшений побаченим.

Тарас підійшов до нього:

— Пане Павле, а чи не могли б Ви мені допомогти сьогодні прибрати у капличці?

Чоловік подивився на лікаря здивованим поглядом і відповів:

— Який я Вам Пан? Я — останній покидьок.

Несподіваний голос людини, що вважалася німою, заставив Тараса здригнутися. На мить хлопець відчув радість від маленької перемоги. Так, саме перемоги. Біль кращий за байдужість, бо є ознакою життя. Натомість інша — це параліч, поступове відмирання не тільки клітин, але й всього ества.

— Так Ви допоможите мені в капличці? — наполягав на своєму запитанні Тарас. Чоловік мовчки кивнув головою в знак згоди.

Вони без жодного слова пройшли до невеличкого храму. Перед входом чоловік зам'явся в страху переступити поріг.

— Вам зле? Може потребуєте моєї допомоги? Чи може допомоги священика?

— Ні, — рішуче відповів той, — Я вже був на сповіді. В тюрмі.

Павло замовк. Невпевнене переступання з ноги на ногу видавало його нервово напруження.

— Перепрошую, якщо моє запитання спричинило біль, — вибачився чернець, — та мені здалося, що якась непосильна мука тяжким каменем лягла на вашу душу. Тому я і запропонував допомогу священика.

— Не вибачайтеся. Річ не в Вас. Річ у мені. У моєму гріху, який не має прощення. Зараз я схожий на головного героя фільму. Але мій гріх сильніший за братовбивство. Подібно до нього, я також отримав, правда не від священика, а від єпископа розрешення, але так як і він, не зміг пробачити собі. Я не зміг знайти достойної мого зла покути. Я розкався, всім серцем розкався. Те, що я наробив, лягло на мої плечі не тільки провиною, але й болем та жахливою безпорадністю. Саме безпорадністю. Нічого вже не виправиш. Герою фільма пощастило — йому було у кого заслужувати прощення. Мені прощення не виблагати. Тому не буде мені спокою ні на цьому, ні на тому світі. Я заслужив у Бога найгіршої кари. Я найпотворніше його створіння.

Тарас, вражений болем цього чоловіка, промовив:

— Якщо Вам важко, не розповідайте. Я не сповідник і не маю влади відпускати, чи затримувати гріхи. Але я знаю й інше. Бог — Всемиловитий, і Він прийшов у цей світ, щоб врятувати кожну заблукану вівцю. Прийшов до хворих, а не до здорових. Тож просіть і буде вам дано, стукайте і буде відчинено...

— Ви не розумієте всього жаху мого гріха, — з відчаєм промовив чоловік, — Коли Ви про все дізнаєтеся, то першим відвернетися, як від прокаженого. І зробите правильно. Якби можна було вискочити із себе і відокремитися від себе, я б давно це зробив. А тепер слухайте.

Павло запросив послушника присісти на лавочці біля каплиці і розпочав свою розповідь:

— Коли мені було двадцять п'ять, я зустрів гарну дівчину. Її звали Магдаленою. Незабаром ми одружилися і все ніби було гаразд. Згодом у нас народилася чарівна донечка. Вона була схожа на янголятко. Її чисті сині очі ніби заглядали в самісіньку душу.

Здавалося, вона осяювала все, чого б не торкалася. Тому і назвали ми її Ангеликою. Дівчинка стала сенсом мого життя. Я сам вставав до неї вночі. Сам міняв пелюшки. Дружині запропонували гарну роботу і я з радістю погодився замінити її вдома. Дівчинка зростала, а я все більше і більше божеволів від неї. Я пестив її, обцілював. З часом відчув, що ревную дитину навіть до її матері.

Мені хотілося бути її єдиним охоронителем, опікуном, покровителем. З дружиною стосунки почали псуватися, але заради дитини ми не загострювали їх. Кожен жив своїм життям. Вона віддавалася роботі, я — доньці. Якось помітив, що збуджуюсь, коли цілую свою дитину, а потім зрозумів, що подібне збудження я переживав завжди, коли торкався її. Спочатку мене це трохи налякало, а потім здалося, що нічого надзвичайного в цьому немає. Збудження є свідченням любові. Особливий

трепет я переживав, коли торкався губами її сідничок чи вульвочки. Я ніби плів за течією, спостерігаючи, що далі буде.

Тріпотіння від дотиків посилювалося. Якщо на початку я хоча б робив вигляд, що випадково торкаюся геніталій, то з часом чинив це цілком свідомо. Звісно, я намагався не налякати дитину. Це все було в грі і пестошах. Я зміг переконати Ангеличку, що то є цілком нормальні стосунки люблячого батька і доньки. Вона довіряла мені всім серцем. Вона вірила кожному моєму слову, — чоловік затулив обличчя руками і гірко заплакав. Трохи заспокоївшись він продовжив:

— Коли їй було дванадцять, все стало ще гірше. З маленької дівчинки, вона перетворилася в дівчину. Природа вже почала готувати її до материнства. Мені стало не по собі. Я злякався, що ще трохи, і вона належатиме якомусь чоловікові. Злякався, що він причинить їй біль, що не зможе так пестити та ніжити її, як я. І тому вирішив, що сам маю підготувати її до дорослого життя. Тоді мені здавалося, що це чудова думка. Я ніби котився у прірву і намагався потягнути за собою своє дитя. Одного разу, коли дружина була у відрядженні, я сказав Ангеличці: «Люба моя, ти скоро станеш зовсім дорослою. Настав час підготувати тебе до цього. Я —твій батько. Я тебе дуже люблю. І як справжній люблячий батько маю навчити тебе всього того, що вмію сам. У кожної дівчини настає день, коли її отець допомагає розквітнути в ній жінці».

Вона навіть не засумнівалася в моїх словах. Я розчавив її довіру. Поглумився над нею. В тілесному плані, я прагнув дати їй якомога більше ласки та пестошів. І коли вперше увійшов в неї, вона навіть не скрикнула. Я божеволів, тріпотів в очікуванні кожної близькості. Мені вдалося переконати її в тому, що так робиться в кожній хорошій родині, де батьки піклуються про майбутнє своїх дітей. Але про це ніколи, ніхто не говорить. Бо той, хто не має в сім'ї подібної любові, не пробачить щастя іншим.

Моє божевілля не мало межі. Я сам себе переконав у правдивості обраного шляху. Мені здавалося: коли моя Ангеличка зустрине справжнього чоловіка, з яким захоче назавжди поєднати своє життя, то я сам навчу його всіх тонкощів інтимних стосунків з нею, аби він своїм невмінням та недбалістю не причинив їй болю. Правда, я погано уявляв собі, що станеться з нашими зустрічами...

Так продовжувалося кілька років. Про інтимні стосунки між чоловіком та жінкою тоді не прийнято було говорити, то ж правди моїй дитині не було де дізнатися. Та якось, коли Ангелікі було 17 років, мати вирішила просвітити свою доньку у стосунках між чоловіками та жінками. І тут все вплило назовні. Ангеличка нічого не підозрювала і розповіла матері, що «тато вже підготував її до майбутнього заміжжя»...

Що почалося!.. Життя покотилося шкереберть. Дружина заявила на мене в поліцію, а моя дитина відмовилася від мене. Я настільки загруз у власному гріхові, що не розумів: за що саджають до в'язниці. Мене обурювало те, що ніхто не поділяє моєї любові до дитини і не розуміє того

«блага», яке я давав їй у виховному процесі. Я отримав вісім років ув'язнення.

З дому вісток не було ніяких. Лише вдалося дізнатися, що моя родина переїхала кудись у інше місце. Сім років я пробув у в'язниці з відчуттям власної правоти. Та одного разу у нас з'явився священник, о. Максиміл'ян. Відтоді, крок за кроком я почав розплутувати клубок власної гріховності. Паралельно став відвідувати психолога та психотерапевтичну групу.

«Моє світло» чим далі все більше походило на темряву. Якщо раніше я був «щасливим» у гріховності, то чим ближче я наближався до світла, тим сильніше воно висвітлювало моє падіння і тим більший біль я відчував. Майже перед виходом із в'язниці я мав першу в своєму житті сповідь. За ті кілька хвилин, я пережив жах усього свого життя, всього болю, що я завдав, жах власної нікчемності і власної гріховності. Епітимія, яку наклав на мене панотець, хоча і була сувора, та не для мене. Вона не забезпечувала справжньої покути. Гріх мій не має прощення. Я не гідний бути врятованою вівцею в божому царстві. Я —та вівця, яку слід скинути з високої скелі у бездонну прірву...

— Гріх ваш тяжкий, — промовив Тарас, — я не суддя Вам. А Бог — милосердний. Згадайте головного героя фільму, він сам віднайшов собі покуту. Спробуйте і Ви віднайти її в своєму серці.

— Це неможливо. Нічого не можна виправити, нічого не повернеш. Прощення немає.

— А якби дружина і ваша донька пробачили Вам?

— Ні, це неможливо. Подібне не пробачається. Я ніколи не зможу подивитися їм у очі. Я негідний цього. Моє місце на помийниці і в цьому житті, і після смерті.

Тарас на мить відчув силу болю цього чоловіка і у нього самого защеміло у грудях.

— Добре, пане Миколо, життя покаже. А поки що ходімо — допоможете мені...

Тараса вразила почута розповідь. Він хотів допомогти цьому чоловікові, а як —не знав. Багато днів послушник провів у молитві за цю заблукану та розкаяну душу, а відповіді не надходило. І ось він вирішив узяти строгий піст. Лише шматочок чорного хліба, склянка води і молитви...

Під кінець третього дня посту Тараса ніби просвітило. Він зрозумів, що мусить розшукати родину пана Миколи. За допомогою йому довелося звернутися до брата Романа, що вже мав досвід пошуку рідних пацієнтів лікарні. Вони разом стали надсилати запити у всі міста і містечка країни...

Дні йшли за днями. Пан Микола ніби ожив. Байдужість до світу зникла і лише тяжкий біль світився в його очах. Він більше не повертався до розмови про минуле. Здавалося, він подібно до старого вола, мовчки тягнув лямку своєї недолі.

Господь дав йому чудовий талант маляра, різьбляра по дереву. Але про свої колишні роботи та виставки чоловік не згадував. Він у роботі нагадував диригента. Рух його пензля заставляв підкоритися всю палітру фарб, почуттів, емоцій та переживань, що виливалися на папері дивовижною музикою кольорів, тонів, бликів, патерну. Творив справжній митець. Він ніби передавав своїм картинам власний біль, власну тугу. Роботи його вражали. Він дарував їх монастиреві, лікарям і навіть хворим.

Одного разу до ігумена підійшов о. Валентин, священник із сусіднього села.

— Отче настоятелю, я чув, що у вашому притулку зараз живе дивовижний майстер. А чи не міг би він допомогти нам оздобити щойно відбудовану церкву. Люди у нас незаможні, тож найняти хорошого маляра нам не під силу. То, може, цей добрий чоловік погодиться допомогти в божій справі, — звернувся він.

— Не знаю, запитайте в нього. А ще краще поговоріть спочатку з братом Тарасом. Він має особливий вплив на цього чоловіка.

Ігумен направив священника до лікарні. Той швидко розшукав послушника і повідав йому про свої надії. Тарас нічого не відповів. Задача була не із легких. Микола почав малювати, але чи погодиться він розписувати церкву? Хлопець не мав відповіді на це запитання. Він разом з отцем парохом поспішив до каплички, біля якої вовтузився в землі пан Миколай. Він саме висаджував квіти.

Побачивши Тараса ще здалеку, він кивнув головою і привітався:

— Слава Ісусу Христу!

— Навіки слава! — відповів послушник.

— По очах бачу, хочете просити про якусь допомогу, — сказав чоловік.

— Ви правду кажете, — відповів Тарас, — Знайомтеся, отець Валентин. Він має до вас велике прохання...

Послушник трохи зам'явся, підшукуючи потрібні слова, а потім промовив:

— Отець Валентин хоче просити Вас про допомогу. Вони силами села відбудували церкву. Коштів на розпис у них не має. Люди незаможні. Вже й так, як тільки могли, збирали на будівництво. Та негоже людям молитися в храмі з голими стінами. От панотець і має сміливість просити Вас про допомогу.

— Брате, Тарасе, Ви знаєте мою відповідь... Ні.

У розмову втрутився отець Валентин:

— Ні, ми не просимо задарма розписувати храм. Ми просто не зможемо дуже багато заплатити.

— Отче, мене не цікавлять гроші. Я просто не можу.

— Пане Миколо, — звернувся Тарас, — Ви маєте божий дар маляра, то може погодитесь?

— Я не можу, брате. І Ви знаєте чому. Своєю присутністю я оскверню це Боже місце.

— Але дар, який Ви маєте, йде не від Вас, він належить не Вам. Ви його орендатор. То ж чи не настав час платити за оренду?

— Я не смію малювати святі образи, — з гірким болем у голосі майже прокричав Микола.

— А може це і є початок вашого спокутування. Писати ікони — це не малювати картини. Лише глибоке каяття у власних гріхах, суворий піст та постійна молитва творять справжні ікони. То може Ви просто злякалися труднощів? — продовжував Тарас.

— Гарзд, я подумаю, — вже покірно відповів чоловік, — дайте мені три дні.

Ці дні він провів у капличці. Відмовився від їжі і пиття. Ніхто не знав про що молився цей чоловік, але вражало те, що він не відходив від образів навіть вночі. На четвертий ранок він нарешті повернувся до своєї кімнати, зібрав невеличку валізку і підійшов до Тараса:

— Я готовий. Куди мені їхати?..

Дні йшли за днями. Останнім часом на серці у Тараса було не покійно. Сумні думки лягали на папір римованими рядками:

Молитва тиха до Причастя
До храму-серця двері відчиняє,
І душу трепетом проймає
В надії на безмежне щастя...

Від Софії давно не надходило листів. Де вона, як вона? Чи не скоїлося з нею якогось лиха? Думки про сестру завжди заставляли калатати серце. Тарас щодня молився за неї. В глибині душі хлопець сподівався, що вона після завершення навчання піде до монастиря. Проте, попри свої надії, він не тиснув на сестру. Але всією душею відчував, що це її шлях, її поклик. На диво, він відчував це значно виразніше за власне призначення...

Минуло ще три місяці. І ось нарешті очікувана адреса дружини пана Миколи була в Тарасових руках. Послушник у своїх молитвах благав Господа про допомогу. Перед тим, як сісти за листа до цієї жінки, він вичитав усі тайни розарію до Богородиці і вервичку господньої молитви. «Господи, Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй мене грішного; Господи, Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй мене грішного; Господи, Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй мене грішного...» — доносилося шепотіння з його кімнати.

Потім він узяв аркуш паперу, ручку... Слова, ніби самі, подібно до першого легкого снігу, лягали на оголені рядки, вкриваючи їх дрібними літерами.

Тарас не просто писав, він виливав увесь біль, журбу за того чоловіка. Він також відчував біль, розпач, навіть ненависть його дружини, зневіру та безпорадність його дитини. Він ледь витримував ту відповідальність, яка

лягла на його плечі тяжкою непосильною ношею. Хлопець розумів, що він узяв на себе лише незначну частку цього тягаря. І навіть та малість, яку він спромігся підняти, здавалося, перевищувала людські сили та можливості.

Він тільки міг доторкнутися до невимовної сили того справжнього тягаря, який взяв на себе Господь. Ніщо земне неспроможне втримати його ноші...

Відповідь не забарилася. Тарас розгорнув аркуш і пошепки став читати:

«Шановний, брате Тарасе. Я отримала вашого листа і він мене страшенно розлютив. Хто вам дав право так втручатися у долі людей? Ви не знаєте, про що просите. Ви, мабуть, ще надто молодий, щоб збагнути весь той жах, який чоловік сотворив з моєю дитиною. Я вирішила відповісти Вам лише з поваги до обраного вами шляху. Не дивлячись на мій зрілий вік, я сама лише нещодавно охрестилася (разом зі своїми онуками). І розумію: якби я знала Бога раніше, то, можливо, все було б інакше. Але з іншого боку, мільйони людей у світі також проживають своє життя в зневірі чи атеїзмі, і з ними нічого подібного не трапляється. То ж він сам винен у всьому. Мені байдуже, що він зруйнував своє життя, але мені не байдуже, що він зруйнував життя моєї доньці і моє. Я ніколи не хочу його бачити. Ніколи... І не буде йому прощення ні на цьому, ні на тому світі. Вибачте...»

Тарас акуратно згорнув аркуш, руки знесило опустилися. Ненависть жінки була настільки великою, що здавалося подолати її просто неможливо. Горе зачинило її серце, наповнило його болем і гіркотою. Йому було дуже шкода її. Але як допомогти жінці подолати весь той гнів.

«Стукайте і вам відчинять», — ніби пролунали рядки Нагірної проповіді Ісуса. «Так, дійсно, слід стукати до її серця. Необхідно донести до нього істину і світло. А з часом правдиве світло розтопить кригу і знищить темряву», — думав послухник.

Розпочався передпасхальний піст. Втретє Тарас готувався до Великодніх свят у монастирі. Думки про родину пана Миколи лягли на Тарасове серце великим тягарем, під вагою якого власні гріхи ніби стали значно важчими і руйнуючими. Він ніби відчув на власному тілі кайдани. Ланцюги скували його думки, помисли.

Весь світ постав у темних барвах гріхопадіння. Все ніби пливло у туманному мороці. Тарас прагнув зрозуміти свій стан, своє призначення, свій власний шлях:

«Моя душа закута у кайдани, які так міцно її тримають. Вона прагне великого, чистого, досконалого, та кайдани мого власного гріха, гріховного оточення та гріховного навчання прикували її до темних низин. Чому я не роблю те гідне, що хочу? Чого я боюся? Чому я не чиню так, як прагне моя душа? Можливо від того, що мій розум зіпсований гріхом?»

Коли моє єство намагається зробити щось добре, гріховний розум, ніби підступний змій, шепоче:

«А як на тебе подивляться інші? Хіба заведено так чинити?» Ким заведено? Чому в подібних випадках зазвичай перемагає розум? Боже, як позбавиться цих пут? Як визволити душу із кайданів?

Тіло моє. Душа моя. Чому вони живуть без злагоди? Ще за часів Адамових зруйнувалася ця гармонія. Господи, дай їй поновити. Ти помер за нас на хресті, щоб ті, хто увірував у Тебе, скинули всякі тенета. То ж Ісусе Христе, приношу я до тебе свої кайдани, тільки Ти їх можеш зруйнувати...»

На пам'ять знову прийшли рядки з віршів ієромонаха Романа:

Усе моя молитва переможе,
Коли до Бога припаду з любов'ю,
О, тільки не лишай мене, мій Боже,
Як я тебе лишаяю понад волю!..
Заради нас Ти зодягнувся в плащаницю,
Заради нас розп'ятий на хресті.
У митаря, розбійника й блудниці
Забрав на себе їхні гріхи.
Усім Ти вибачив на дереві помирання,
Бо праведник за грішних помирав.
Без тебе, Господи, не потребую раю,
Бо навіть пекло ради тебе, то є рай.
Дай випити за тебе всі ті муки,
От тільки укріпи та призови,
І тане серце в полум'янім русі
В божественному полум'ї любовної мети.

Тарас знову й знову відписував листи пані Магдалені, дружині Миколая, та відповіді не надходило. Він зрозумів, що пише їх не заради відповіді. Він відчув, що ці листи немов води маленького струмочка краплина за краплиною точать величезний тяжкий камінь. З початку посту послушник відправив вже понад десять листів. Здавалося, сам Господь кликав його сідати з ручкою за папір. Кожного разу рядки ніби самі лягали на аркуш. Тарас більше не торкався теми прощення чоловіка, але намагався донести до цієї жінки біль розкаяної душі, страждання покаяного серця, пекло власного непростення. Його листи були наповнені щирим жалем, щирим білем і любов'ю до Бога. І врешті-решт жінка здалася...

Ледь-ледь зажеврив ранок страсної п'ятниці... Неспокій та біль за муки, пережиті Христом, заповнили душу Тараса. Здавалося, все його єство готується до власного розп'яття. Раніше моління послушник завершив вичитуванням Скорбної тайни на вервечках. Він ніби знову й знову проходив Хресний шлях за своїм Господом, де кожна зупинка, кожне падіння було овіяне містерією глибинної суті загорнутої у видиме

покривало події. Душа розривалася від туги. Тарас прагнув зрозуміти: як люди, що кричали Ісусу при в'їзді до Іерусалиму «Осанна в вишніх Богу, благословен, хто йде в ім'я Господнє...» за декілька днів вимагали «Розпни його, розпни!»

Біль та сум за людську непостійність та зрадливість розривав його душу на частки. Він ніби сам опинився серед зрадливого Іерусалиму, і слова, сказані православним ієромонахом Романом, здавалося, були народжені його власним серцем:

...Гора Голгофа, Пасхи Колибіль,

Шепочу я невірними вустами:

— Душе моя, поглянь на себе ти,

Душе моя, душе, куди ми стали?

Тарас не помітив, як підійшов до храму. Звідтіль доносився

журливий спів мирян:

Під Хрест твій стаю, Спасителю, мій милий,

І молю тебе, подай же мені

За гріхи жаль щирий.

За мене терпів, за мене Ти розп'явся!

За гріхи мої, провину мою,

Убити ти дався...

У послушника ще більше защеміло серце і прозора сльоза покотилася щокою. Це була не просто чоловіча сльоза, а сльоза розкаяної душі, душі, що бере свого хреста і йде вслід за своїм Господом.

Щира, глибока молитва ніби перенесла послушника в ті далекі часи. Це він, Тарас, зараз поряд з Марією стоїть під хрестом. Він бачить її біль. Біль матері, біль матері за своєю дитиною... І ніби крізь пелену віків з усіх церков доноситься пісня:

Страждальня Мати під хрестом стояла,

Під хрестом стояла, в сльозах промовляла:

«Ой, Сину, Сину, за яку провину

Перенесиш нині тяженьку годину

На хресті!..»

На якусь мить Тарас ніби не тільки побачив, але й відчув глибину материнського болю. Такого болю, такої туги він ще не знав...

І раптом він згадав про Магдалену. Згадав її недолі. Йому так захотілося, щоб вона також зараз була у храмі, щоб також молилася за свою дитину і також разом з людьми промовляла:

«Мій Боже милий, усердно тя молю,

Додай мені сили у нещаснім болю;

Тебе благаю, як сама лиш знаю,

І тобі днесь Сина мого поручаю

На хресті.»

В церкві стало тихо. Люди мовчки продовжували молитися. Тарас вийшов на подвір'я. Слідом за ним вийшла листоноша.

— Слава Христу, — привіталася вона.

— Навіки слава, — відповів послушник.

— Оце розносила пошту, та не змогла утриматися, щоб не зайти до церкви. Та й добре, що зайшла, то ж і вас, брате, зустріла. Вам лист, — сказала жінка, дістаючи із великої торби конверт.

— Дякую, — відповів Тарас, швидко розгортаючи листа.

Листоноша попрощалася і поспішно пішла в своїх справах. Послушник з тремтінням у серці почав пробігати очима рядки написані рукою Магдалени: «Дорогий, брате! Пробачте, що я Вас так називаю. Я отримала всі ваші листи. І якщо на початку «знайомства» я не мала наміру продовжувати спілкування, то зараз не можу не відповісти. Я не змінила думку про свого чоловіка, але змінила думку про Вас. Спочатку мені здавалося, що Ви надто молодий та довірливий, тому й потрапили в лукаві тенета Миколи. Але з листів зрозуміла, що річ не в пастці, а в вашій доброті. Ви дуже мудра людина і за час посту спромоглися поза своїм бажанням стати для мене провідником і вчителем. Через Ваші листи ніби сам Бог звертався до мене. Я багато розмірковувала над написаними словами. Зараз я вже не настільки критична та категорична, як була раніше, але ще багато чого не можу зрозуміти.

Мені б дуже хотілося зустрітися з Вами, познайомитися ближче, але поки що це неможливе: маю сильну матеріальну скруту, то ж не до поїздок зараз...»

Тарас навіть не став дочитувати листа далі. Він поспішив до настоятеля монастиря. Розповів йому про Миколу та Магдалену, про їхню трагедію, про розкаяння чоловіка, про бажання жінки приїхати і про матеріальну скруту в якій вона перебуває. Ігумен терпляче вислухав послушника, а потім промовив:

— Робіть, брате, те що замислили. Кошти їй на дорогу я дам.

Тарас, дякуючи Богові за його милосердя, поспішив на пошту відправити телеграфом поштовий переказ...

Господи! Ти полюбив усіх нас, бо ми всі нащадки Адама та Єви. Ми твої діти, а Ти — наш Батько, наш люблячий Батько. Ти знаєш кожного в обличчя, ти знаєш всі наші думки і турботи. Ти любиш нас такими, якими ми є. І як ти переживаєш, коли хтось із дітей тяжко хворіє на гріхи. Ти прагнеш врятувати своє чадо від смерті. Ти стоїш перед дверима серця свого творіння і просиш: «Відчини, бо не в силах я витримати муку: бачити, як ти гинеш.» Що може бути страшніше для Батька, як бачити загибель дитини? Ти завжди стукаєш, ніколи не відступаєш. І радощам Твоїм немає меж, коли ці двері відчиняються, а Ти можеш із любов'ю пригорнути до грудей своє чадо, що так довго блукало. І на все небо розходиться свято, бо ж повернувся син твій заблуканий. І весілля йде повним ходом. І прощаєш ти йому все на світі, бо ж він прийшов, прийшов

до Тебе, повернувся у Твій дім. Ти радієш більше за того чоловіка, про якого розповідав у притчі «про заблуканого сина».

Бо хіба людська любов може порівнятися з Божою! Ти любиш нас із такою неймовірною силою! Ми постійно дошкуляємо Тобі. Проте, схаменувшись, біжимо до Батька, бо хто, як не він, розрадить нас, хто як не він прийме і зрозуміє наше каяття. Ти прощаєш нам усе, як тільки бачиш сльози нашого серця, що омивають його від бруду. Ти ніколи не нехтуєш ними. Навіть тоді, коли ми заслуговуємо на найжахливішу кару, Ти, побачивши наше розкаяння, вибачаєш нам. То ж хіба діти не повинні вчитися у Батька? Хіба ж ми не повинні мати великодушність прощення? Бо який несамовитий біль Ти відчуваєш, коли пробачаючи нам, бачиш наше невибачення одне одному.

Ти є в кожній людині. Не вибачивши комусь, ми зрікаємося Тебе в цій людині. Як це старшно! То ж і покарання ми тоді заслуговуємо не менше, ніж у притчі про злостивого та пожадібного слугу...

Розпочалося Пасхальне богослужіння. До монастирського храму з усіх навколишніх сіл походилися люди: малі і старі, здорові і хворі. Вони поспішали на всеношну, щоб стати свідками великого дива — Воскресіння Господнього. Тарас дивився на хрест, що знаходився над Царськими воротами і не міг відірвати свого погляду. Пролунали слова: «Прийдіть, поклонімся...» Царські ворота відчинилися. Священик, одягнений у фелон та поручі, став перед святим Престолом... Церква наповнилася жертвними пахощами фіміаму, а народ в єдиному пориві заспівав: «Прийдіть, поклонімся Цареві нашому Богу. Прийдіть, поклонімося і припадім до Христа...»

Тарас знову ніби відчув себе біля Господнього розп'яття. Він серцем доторкнувся до мук, які Син Божий прийняв за людей. І раптом він ніби прозрів: «Господи! Ти дав розп'ястися за мене. Це мій гріх Ти взяв на себе! Це мою недосконалість зруйнував на хресті!» Богонатхненний спів прихожан посилював переживання хлопця і ось до Господа вже понеслася тиха Тарасова молитва:

За мене Ти розп'ятий був
Багато сотен літ тому,
У милості Ти взяв на себе
Мій біль, мій гнів, мою журбу.
Своєю смертю на хресті
Ти поєднав предивні речі,
І вічність двері розгорнула,
Став джерелом живильній течі.
Твій біль омив мою журбу,
Очистив від пороку серце,
І відгукнувшись на мольбу,
Софії освятив джерельце...

Богослужіння промайнуло на єдиному подиху. Перед Чином утрени люди пройшли Хресним шляхом навколо церкви... Ніби незбагненна радість, виблискуючи всіма барвами дивовижних переливів, у небо неслася і неслася пісня, великодній тропар: «Христос Воскрес із мертвих, смертю смерть подолав і тим, хто в віках, життя дарував...»

Під час Утрени Тарас ніби сам разом із сестрами-мироносицями «підійшов» до Господнього гробу. І йому здалося, що це він особисто чує слова Ангела: чого шукаєте живого серед мертвих?..

Свято клекотіло і кипіло, наповнюючи безмежною радістю усю землю. «Христос воскрес! Христос воскрес! Христос воскрес!» — лунало довкола. Люди обнімались, цілувались і щирим серцем раділи одне одному...

Вже до кінця підходив другий день Пасхи. Тарас перебував у якомусь дивному очікуванні. Він відчував, що щось має трапитися, щось надзвичайне, дивовижне. Але що? І раптом йому повідомили, що його розшукує якась жінка. Він не приділив особливої уваги цим словам, але поспішив на зустріч. Хлопець зник, що до нього люди часто звертаються за допомогою. Хто хоче поговорити, хто порадитися, а хто шукає в ньому допомоги лікаря.

Біля монастирських воріт на нього чекала охайна жіночка років п'ятидесяти. Дуже мила, з відкритим поглядом. Правда, в очах відчувався якийсь неспокій.

— Христос воскрес! — привітався Тарас.

— Воїстину воскрес, — відповіла та.

— Бува не Ви мене шукали? — запитав послушник.

— Я.., — трохи зніяковіло зам'ялася жінка, а потім більш впевнено добавила, — Мене звати Магдалена.

Тарас був враженим. Чи було це для нього несподіванкою? Так, було. Це — дивовижна несподіванка, попри те, що він очікував її, сподівався на неї. В одну мить він раптом збагнув, що саме чекання заставляло останні дні калатати серце і давало відчуття прийдешнього дива. Він радісно, але спокійно промовив:

— Я дуже радий Вас бачити. Нам є про що поговорити, за що помолитися. Але зараз Вам слід трохи відпочити з дороги, повечеряти. Тут біля монастиря живе одна моя добре знайома пані. Вона старенька, але дуже мила і гостинна. Ходімо, я Вас проведу.

— Дякую за турботу. Коли я отримала від вас переказ на дорогу, то вирішила негайно рушати у путь.

— І дуже добре зробили. Сьогодні другий день Великодня. Ви не даремно приїхали. Це свято — символ народження нової людини. І те, що Ви саме зараз опинилися тут, є свідченням божого провидіння... А от ми вже і на місці.

Їх зустріла старенька бабуся. В її обличчі було стільки спокою, смирення та доброти, що, здавалося, воно саме випромінювало лагідне, тихе світло.

— Христос воскрес, пані Ганно, — привітався Тарас.

— Воістину воскрес, брате, — відповіла жінка.

— Я тут до Вас добру людину привів.

— То ж і добре, що привели. Заходьте, люба, не соромтеся. Чим багаті, тим і раді. Зараз повечеряєте, відпочинете... Я так люблю, коли в мене гості.

— Дякую Вам, — проказала Магдалена. — Мені трохи незручно, що завдаю Вам клопоту.

— Який же то клопіт. Таке свято настало. Кожен гість, то велика честь і радість.

— Добре, Ви тут розташовуйтеся, а я покищо побіжу до лікарні. Коли повечеряєте, пані Ганна проведе Вас туди.

Послушник поспішив до своїх хворих. Душа його співала від радості: «Вона приїхала! Вона все ж таки приїхала! Дякую тобі, Боже, за твою ласку. Дякую за твої дива!»...

За півтори години Тарас з Магдаленою вже сиділи в лікарняній капличці. Жінка розказала йому про те, як росла, як вчилася, як вийшла заміж. Сльози безупину текли її блідими щоками.

Коли вона дійшла до розповіді про свого чоловіка, голос тремтів від болю. В ньому ще відчувалися краплини ненависті, але це вже була не та ненависть, якою волали рядки її першого листа. Вони довго розмовляли про життя взагалі, про Бога, про жертву і страждання Ісуса. І раптом жінка перервала розмову і запитала:

— Ви кажете прощення? А як пробачити те, що він зробив з моєю дитиною? Де знайти ті сили? Я не знаю.

— Проблема полягає в тому, чи хочете Ви простити?

— Хочу. Не заради нього, заради себе, заради власної дитини, заради онуків. Несправедливо, якщо його гріх буде лежати на них.

— Так недобре. Але чи хочете Ви пробачити заради Бога?

— Я не думала над цим..., — повільно, розтягуючи слова, відповіла жінка, — Мабуть, що так. Бо бажання самого прощення з'явилося лише з вірою у Бога.

— Тоді Вам все ж таки слід зустрітися з Миколою.

— Ні, нізащо. Тоді я точно не зможу йому пробачити. Мені просто захочеться його вбити.

— Скажіть будь ласка, чи схожі Ви зараз на ту жінку, що була десять-п'ятнадцять років тому? — запитав Тарас.

— Ні. Я дуже змінилася. Тоді я була надто погордою. Розуміла лише себе. Бачила лише свої бажання і амбіції.

— Ви змінилися. То чому не припускаєте, що міг змінитися і ваш чоловік?

— Але ж я не мала такого жахливого гріха!

— Так, — погодився послушник, — але Господь — Великий лікар, який прийшов у світ не до здорових, а до хворих.

— Та хвороба Миколи смертельна. Він труп. А трупа ворота немає.

— Що неможливо для людини, можливо для Бога. Згадайте воскресіння Лазаря. Його тіло вже почало розкладатися і сморід стояв навколо. Але на те і є Господь. Він оживляє, омиває, очищає і дає життя вічне.

— Не знаю..., — в задумі промовила жінка. — Коли Ви говорите, то все так ясно та зрозуміло. І у всьому бачу Вашу правоту. Але коли залишаюся зі своїми думками, то знову починаю кипіти ненавистю.

— То все на часі. А я, дозвольте, ще раз запитаю: чи згодні Ви зустрітися завтра з вашим чоловіком?

— Не знаю. Я боюся. Я не зможу бути з ним терплячою і мудрою. Я обов'язково вискажу все, що про нього думаю. Не хочеться осквернити себе поганими думками та словами у таке велике свято.

— А Ви не поспішайте з висновками, — зупинив її Тарас. — Я не кажу Вам, що Ви маєте грати якусь роль. Зовсім ні. Ви маєте бути самі собою... Але при цьому слухати своє власне серце, бо саме через нього Ви відчуєте справжні свої бажання і зрозумієте, що саме від Вас хоче Бог. А «домашні бранні заготовки» Вам не принесуть полегшення.

— Добре, я спробую. Але за себе не ручаюся.

— Гарзд, — усміхнувся послушник, — завтра після літургії ми вирушаємо у дорогу.

— Куди саме? — поцікавилася жінка.

— Про все дізнаєтеся завтра, — загадково відповів Тарас, — А поки що Вам слід добре відпочити. Надобраніч. Думаю дорогу до дому Ви зможете знайти.

— Так, дякую. Надобраніч, — відказала жінка і пішла до будинку гостинної господині...

Вже годину Магдалена разом з братом Тарасом трусилася в невеличкому старенькому автобусі. Куди вони їдуть, навіщо? Цілісіньку ніч жінка не могла заснути... На неї чекає зустріч з Миколою. Ще кілька днів назад вона б нізащо не повірила, що погодиться на це. Цей чернець має над нею якусь дивовижну силу. Чому вона погодилася? Чому відчуває в його словах силу і правду?

Протягом ночі жінка уявляла собі цю зустріч. Все переживала і переживала ненависть. Все повторювала і повторювала слова болю, що виливалися з її серця. Вона твердо вирішила виказати Миколі все, що накипіло на душі. Відчувала в собі тигрицю, що прагне захистити своїх маленьких тигренят від жорстокого ворога, який посягає на життя її дітей. А захищати їй є кого. В неї на руках трое онуків...

Замайоріли будинки і автобус зупинився на досить просторому доглянутому майдані біля нової церкви. Чернець разом із жінкою мовчки вийшли на вулицю.

— Що Ви хочете показати мені? — запитала Магдалена.

— Зараз побачите все самі, — відповів Тарас, а потім додав, — Зверніть, будь ласка, увагу на обличчя святих у цьому храмі. Це дуже важливо.

Тричі перехрестившись, вони переступили поріг церкви. Такого дива жінка не бачила ще ніколи. Стіни церкви були розмальовані ликами святих, ангелів, херувимів та серафимів. Їхні очі — це щось надзвичайне! Здавалося, вони заглядали в самісіньку душу. Проте й саме зображення ликів було дивовижним. В поглядах святих тісно сплелися величезна любов із несамовитим болем. В образах Богородиці та Христа відчувалася неземна туга за людьми, журба за їхні гріхи, біль за їхні муки.

Магдалені закортіло впасти навколішки і розридатися так щиро, як тільки може плакати мале дитя. Їй раптом закортіло віддати Господеві весь свій біль, всі свої муки, віддати всю любов і всю радість. Вона тихенько присіла навколішки і мов нежива завмерла в молитві. Лише краплини чистих сліз поволі стікали немолодими щоками та ставали свідченням наявності руху життя.

Помолившись, жінка піднялася. Підійшла до Тараса, що стояв перед іконостасом і промовила:

— Дякую, що привели мене сюди. Я ще ніколи не бачила таких гарних ікон. Видно, що їх писала людина з надзвичайно чистим серцем і з несамовитим болем.

— Можливо, Ви маєте рацію, — промовив Тарас, роблячи паузи в словах, а потім додав, — Їх написав ваш чоловік.

Від цих слів жінка навіть здригнулася:

— Ні, це неможливо! — заперечила вона, — На іконах зображена «душа», а він ніколи не бачив її.

— Але я кажу правду, — відповів послушник.

— Ні, Ви не розумієте, про що кажете. Мій чоловік гарно малював природу. Технічно виконував портрети, але не відчував живих людей. Тому його зображення були на високому професійному рівні, але страшенно порожніми. Повірте, я розбираюся в мистецтві... А те, що я побачила в цьому храмі, то не є простим малярством, то великий божий дар, який дається від народження, або не дається зовсім. Навчитися так передавати внутрішній світ неможливо. Із цим слід народитися...

— Пані Магдалено, — перервав її Тарас, — Ви забуваєте: що не можливо для людей, можливо для Бога. Він сам вирішує, коли, кому, як і скільки слід дати таланів.

— Не знаю... Мені чомусь здається, що ми з Вами говоримо про різних людей. Може відбулася якась помилка? Може хтось має долю, схожу на мою? Ось нас і переплутали. Тоді все стає на свої місця.

— Ні, можу Вас запевнити, що помилки немає...

До храму зайшов сивий чоловік, з добрими та страждучими очима. Він відразу впізнав послушника:

— Христос воскрес! Який я радий, брате, Вас бачити.

— Воістину воскрес! — відповів Тарас.

Жінка, почувши знайомі інтонації голосу, повернулася вбік чоловіка і той відразу впізнав в ній свою дружину. Земля захиталася перед його очима. Тіло здалося надзвичайно тяжким і ноги, ледь втримуючи, поволі зробили декілька кроків назустріч.

Чоловік впав перед дружиною навколішки і, омиваючи її ноги сльозами, проридав:

— Пробач мені. Я заслуговую на найгіршу кару. Заслуговую на найбільшу ненависть. Я негідний навіть поряд стояти з тобою і нашою Ангеликою. Негідний торкатися ваших слідів на цій землі...

Жінка розгубилася від несподіванки. Вона цілу ніч уявляла цю зустріч. Думала про те, що скаже. Бачила надмірний вираз обличчя свого чоловіка, чула його виправдовування. А виявилось: вона зовсім не готова до його розкаяння. Магдалена стояла і ніяк не могла збагнути: як егоїстична, погорда, завжди впевнена в своїй правоті людина, може так бичувати себе. Вона бачила перед собою постарілого Миколу, якого так давно знала; але водночас перед нею стояла зовсім незнайома їй людина, людина щира, чуттева, людина, що пізнала страждання і знає ціну людським почуттям і горю. Жінка розгубилася...

Замість заготовлених звинувачень з її серця потекли слова підтримки. Вона боялася вимовити їх уголос, тому слова в пошуках стежки назовні перетворювалися на струмочки сліз щирого співчуття.

Магдалена присіла над Миколою навколішки і гірко-гірко розридалася. Час для них перестав існувати. Об'єднані одним болем, одним стражданням, одним каяттям і одним прощенням... Щирий жаль та істинне співчуття до цього чоловіка заповнили її душу.

— Я ніколи не думала, що зможу тобі пробачити, — нарешті промовила жінка, звертаючись до чоловіка.

— Я не заслуговую на твоє прощення, — з глибоким сумом відповів той.

— Ні, кожен має шанс розпочати своє життя заново. Сьогодні третій день Великодня. Бог закликає нас вмерти для гріха і воскреснути у Христі Ісусі. То ж все, мабуть, так і мало статися.

— Магдалено, ти надзвичайна жінка, — промовив Миколай.

— Ні, я — звичайна. Це Господь нас робить іншими, кращими, ніж ми є. А зрозуміла я це лише тут.

— Але я однак не знаю, як мені жити далі з усім тим, що я накоїв. Як мені подивитися в очі моїй дитині?

Жінка заплакала і, утираючи хустинкою сльози промовила:

— Немає більше нашої дитини. Немає більше Ангелики.

Від почутих слів чоловік здригнувся, руки його затремтіли і він ледь чутним від хвилювання голосом запитав:

— Як це немає?

— Літак не долетів... Вона і її чоловік., — не закінчивши речення знову заридала жінка.

— Господи, прости мене грішного, — запричитав Миколай, — Чому за мій гріх постраждала дитина? Ти знаєш, я готовий спокутувати свої провини і на цьому і на тому світі у найстрашніших муках! То чому Ти це допустив?!

Він розридався, схиливши голову на коліна Магдалени. Вона поклала руку на його спину і лагідно промовила:

— Все в руках Божих. Що сталося, того вже не зміниш. І не нам дошукуватися причин. Треба жити. А жити є заради кого. Ангелика залишила на цьому світі три маленьких душі, що потребують захисту і опіки. У нас є трое онуків.

— Якщо дозволиш, я допоможу ростити дітей. Я віддам усі сили, щоб ви нічого не потребували. Докладу всіх зусиль, щоб принаймні онуки вирости в хорошій родині, в родині, що живе з Богом.

Жінка знову заплакала, а потім промовила:

— Боюся, що тягар надто великий для тебе. А коли тобі все це надбрідне, що тоді? А ще... Буду відвертою: до голови лізуть підступні думки з давніх подій. Пробач, не має ще віри тобі до кінця.

— Я розумію, — відповів Микола, — Ти маєш право так думати.

Потім помовчавши він додав:

— Я не смів навіть думати про родину. Вважав, що життя скінчилося і немає мені прощення. Хотів скоріше померти, щоб опинитися в пеклі, на яке заслуговую. Але Бог через тебе дав мені другий шанс. Він дав мені можливість спокутувати свої гріхи. Я буду працювати вдень і вночі, не цураючись ніякої роботи. Ти не уяляєш, яке то для мене щастя мати змогу кожного дня щось робити для вас. Про таку радість я навіть не смів мріяти. А ще буду щодня молитися за Ангелиночку і її чоловіка. Докладу всіх зусиль, щоб вона могла пишатися своїми дітьми, спробую заслужити її прощення.

Вони знову розплакалися, обнялися. Микола допоміг Магдалені піднятися і вони пішли до виходу, де вже на них знадвору чекав Тарас разом із настоятелем храму о. Валентином.

— Я ж казав: неможливе для людини, можливе для Господа, — звернувся послушник до чоловіка і жінки.

— І були праві, — смиренно відповіла Магдалена.

— Маю намір покинути ваше гостинне село, — звернувся Микола до о. Валентина.

— Я знаю. І дуже радий за Вас. Ми завжди в своїх молитвах будемо згадувати вашу родину. У нашому храмі Ви сотворили справжнє диво.

— Отче, не я, а Бог. Я був лише знаряддям у його руках.

— Так, маєте рацію. Але все ж таки слід пам'ятати, що саме Ви мали вибір: відкинути чи прийняти його дар. І що саме Ви обрали вірний шлях.

Священик протягнув Миколі валізку і промовив:

— Дещо ми швиденько зібрали Вам на дорогу. Тут також платня за роботу.

— Отче, навіщо? Ці гроші потрібні церкві.

— Зараз вони потрібні Вам. Крім того, це всього-навсього наш помірний вклад і подяка за ваші труди. А ще, я підготував найкращі рекомендації і світлини із зображенням деяких образів, написаних Вами. Гадаю, проблем з працевлаштуванням не буде. Хай Господь Вас хоронить.

Миколай з Магдаленою попрощалися з отцем Валентином. Тарас провів подружжя до електрички. Вони дякували йому за все, що він для них зробив. Послушник лагідно усміхався, розуміючи, що був лише знаряддям у Божих руках, виконавцем Його волі...

Надворі була страшенна спека. Соломія запізнювалася на роботу, а тролейбусів, як назло, не було. Дівчина нервувала. Університет залишився позаду. Що тепер? Всі свої студентські роки вона вчилася і працювала, «боролася» і бешкетувала. Але що на неї чекає зараз?

Уже кілька місяців вона перебуває на роздоріжжі. Повертатися в рідне місто в якості молодого фахівця їй зовсім не хотілося. Хто вона там? Донька «всюдисущого» батька. Вона не може і не хоче бути просто донькою. Їй треба, щоб її цінували не за заслуги рідних, а за власний розум, знання, творчість. Вона надто самостійна, аби бути лише «візитною карткою». Вона звикла приймати рішення і брати за них відповідальність.

Київ став її рідним містом. З ним стільки пов'язано! Це не просто місто студентської юності, а місто, де кожен рік її студентського життя покладений на здобуття незалежності України. Це місто пережитих міліцейських кийків, радісних хвилювань демонстрацій, щирого гніву протестів. Місто її друзів, знайомих. Ні, вона не може з ним розстатися.

Внутрішній неспокій, невизначеність... Як вона стомила від цього. Дівчата її віку виходять заміж, народжують дітей... Але її серце не належить нікому.

«Господи, — подумала Соломія, — яка моя доля? Чому сумніви осідають у голові? Ти привів мене до храму, розкрив очі на Твою любов, а я в своєму маловірстві знову борюся із непевними думками. Я стомила... Мабуть, слід поцікавитися, чи не передбачаються попереду які-небудь реколекції. Так хочеться побути в молитві, опинитися поза світською суєтою.»

Тим часом підійшов тролейбус і лавина потенційних пасажирів, що очікувала на транспорт, занесла дівчину до салону. Дихати було тяжко, стояти на одній нозі нелегко, але їхати хотіли всі...

Тарас прокинувся серед ночі. Повітря, наповнене пахощами скошеного сіна, мало присмак розпашілого від спеки гіркого полину. Ще уві сні він відчув нестерпне бажання молитися... Його ноги торкнулися підлоги і він опустився навколішки перед розп'яттям. Він не знав про що і як буде молитися. Він просто дивився на хрест і відчував ніжність і біль. І раптом послушник побачив таку ж темну, задушливу ніч, як зараз. Ніч, що окутала своїми темними пеленами весь Ізраїль. Перед його зором розкинулася оливкова гора...

І побачив він постать, що піднімається схилом. Вдивляється... І впізнає... Впізнає свого Господа... Ісус завмер навколішках у молитві. Хіба дано людині почути, чи зрозуміти, що Він каже своєму Батькові?.. Стомлений лягає Він спати. Земля служить за ліжко, шовковиста трава за простираadlo, небо — за ковдру. Мирний та тихий сон огортає Його тіло. Та тільки загоряється перша вранішня зірка, як Він прокидається і знову замирає в молитві. Обличчя його ясне, мов день, а очі сяють безмежною любов'ю. Сонце піднімається догори, наповнює своїм світлом усі найпотаємніші куточки тварного буття. Ісус спускається до синагоги і проповідує...

Тарас ніби сам опинився там і вже подумки розмовляв з Господом, уважно спостерігаючи за тим, що відбувається.

«Ти розповідав їм про любов і покаєння, коли вони привели жінку, спійману на перелюбі. І ось вона впала перед Тобою навколішки. Нічого не кажучи, вона лише ридала, мов мала дитина.

Одні кричали, що її слід просто вбити, інші — каменувати. І такий галас учинився, що кожен не чув своєї мови. Велика туга та смуток огорнули Тебе. Всього кілька хвилин тому Ти розповідав їм про каяття і не дійшло слово Твоє до їхніх сердець. Ти мовчав і лише щось писав на землі. Я не розумію написаного... Та раптом... О диво! Я можу читати цією мовою. Вдивляюся в літери і бачу напис: «Боже, прости їх, грішних.»

Біль Твій великий, бо не бачать вони колоди в оці своїм, а тріска в оці брата не дає їм спокою. І ось Ти промовив... Тиша велика огорнула храм. А Ти сказав так просто і лагідно: «Хто з вас без гріха, нехай перший кине в неї камінь». І більше не проронив ні слова. Та Твоє мовчання було великою наукою.

Вони розгублені та присоромлені за власне лукавство, від злості та безсилля почали покидати залу. Твоє світло, що наповнює сутність буття, висвітлило темряву тіні гріховності...

Мої очі опустилися додолу і раптом я бачу слова дописані тобою: «... бо вони не відають, що роблять»...

Коли Ти підвів голову, то не було поряд жодної людини, окрім Магдалини. Ти підійшов до неї, підняв її... Вона вся тремтіла... Сльози застили їй світ, сльози розкаяння... Жінка не сміла подивитися на Тебе. А Ти так лагідно запитав:

—Ніхто не осудив тебе?

—Ніхто, — тихо відповіла вона.

—То ж і я не засуджую. Іди і більше не гріши.

Вона впала Тобі в ноги і ридала, омиваючи їх сльозами, бо велике каяття охопило душу. Ти знову підняв її, легко торкнувся її волосся і з ніжністю промовив: «Заблукана вівця, що повернулася, дорожче Батькові моєму від усього стада...»

Так, Господи, Ти колись прийняв мене, коли не встоявши від спокуси я чинив гріх із жінкою. Я не прагнув пізнати її, не прагнув присвятити їй своє життя, я просто скористався її слабкістю, її бажанням. Ти підняв мене тоді, очистив, омив від бруду. Ти і зараз подивився на мене, впізнав мене, привітав усмішкою...»

Надворі зажеврили перші несміливі промені сонця, вони ніби простеляли жовто-рожеву доріжку небесному світилові на сизому небосхилі денної мандрівки. Пролунали дзвони до Ранішньої...

Вже літо повернуло на осінь, але листи від Софійки десь забарилися. «Як вона? Де? Чим займається це любе, бешкетливе дівча? Що її непокоїть? Чому так довго не пише? Невже завалила сесію та соромиться цього?» — думав Тарас, ідучи до служби.

По Вечірній послушник зайшов до своєї кімнати. На ліжку, як відповідь на молитви, лежав лист. Він обережно розірвав конверт, дістав аркуш і, вдивляючись у знайомий почерк, прочитав:

«Привіт, мій любий, братику. Мій наймиліший у світі чернець. У мене все гаразд. В університеті справи йдуть нормально. Слава Богу, сесія позаду. Здала без трійок. Правда, чого мені це коштувало! Кілька ночей не спала. Думала, що від «зубріння» зовсім з глузду з`їду. Ач ні, мій розум виявився міцнішим, ніж я про нього думала. Правда щось усе ж таки трапилось...

Вже тривалий час мене переслідують якісь нав'язливі ідеї про монастир. Це просто якесь божевілля. Видно, на мене дуже вплинув твій від`їзд. Інакше просто не можу це нічим пояснити. Звісно, я люблю Бога, але монастир для мене —це занадто. Ти —то зовсім інша справа. Скільки я пам`ятаю, тебе мало цікавили друзі, розваги. Тому твій вибір був цілком закономірний. Що стосується мене, то все якраз навпаки.

Я ще молода, досить приваблива. Мені хочеться подобатися чоловікам, хочеться веселого товариства, і взагалі, я люблю відчувати себе жінкою, не монахинєю, а живою, життєрадісною, трохи кокетливою, трохи сором`язливою, трохи лукавою (звісно тільки у відношенні до хлопців) жінкою.

Але ці думки мене скоро зовсім виснажать. А позавчора взагалі приснився дуже дивний сон. Ніби стою я на горі. І ось світло засліпило очі і нічого вже не бачу. Тільки голос доноситься звідкілясь. «Ти чому не слухаєш мене? Навіщо відкидаєш?» Я прокинулася з почуттям жаху, вся

мокра від поту. Так більше і не змогла до ранку заплющити очей. Мені відомо, що ти скажеш: «Це Бог гукає. Твоє місце в монастирі.» Але то неправда. Я не хочу цього. Господь зробив людину вільною, то ж хіба Він може примушувати? А мій вибір — цей світ. Хай він недосконалий. Але я його люблю. Хочу прожити звичайне земне життя з чоловіком та з дітьми. Щоб усе було як у всіх.

Я — не герой. Знаю, будеш засуджувати. Але ти не рівняй нас. Тобі простіше. Ти ніколи не цікавився цим життям. То ж і шляхи у нас різні. Та незважаючи на це, ти для мене однак найкращий у світі монах.

Я завжди пишалася своїм братом. Можливо, якби я була така, як ти, то також обрала б собі за життя тиху молитовну обитель. Та, нажаль, люблю гамір. Ну от наче і все... Не сумуй. Міцно цілую. Твоя нерозумна сестра.»

Тарас бережно згорнув листа. Душу заповонив сум. Відчай почав закрадатися до серця:

— Господи! — вигукнув послушник. — За що караєш мене? Чим я завинив перед Тобою? Змалечку прагнув ходити стежками Твоїми. Але чому Ти мене так і не покликав? Чому я досі не відчув нічого подібного до того, що мала моя сестра? Я всією душею хочу Тобі служити, але окрім власного бажання в серці не маю більше ніяких свідчень з Твого боку про правдивість свого вибору.

Чому не кличеш мене, як інших? Навіщо, являючи мені різні видіння, не гукаєш до служіння? Це несправедливо. Софія не хоче йти за покликом, а Ти його їй даєш. Я всім серцем прагну його, але не отримую. Як збагнути незбагненне? Де знайти сил досягнути неосяжне?

Тарас взяв до рук хреста зі стіни і став молитися. Розпач потроху відступав, надаючи місце спокою. І вже по молитві хлопець промовив:

— Пробач мені, мій Боже, за нестриманість. Що я знаю про життя? Нічого. Ти знаєш усе. То ж хай буде воля Твоя. Хай буде не як я хочу, а як Ти того бажаєш. Боляче, що Софійка відкидає Твоє покликання. Ти дійсно зробив людину вільною, тож вона має право чинити за власним вибором. Я не стану її засуджувати і не буду читати повчань, але ретельніше молитимуся за неї. Можливо тоді її серце відтане і вона прийде в дім, що Ти їй приготував. Амінь...

Осінь пролилася на землю рясним дощем. Небо сіре, похмуре, ніби нагадувало людям про їхні проблеми, ніби гукало дослухатися до монотонного буркотіння тяжких крапель. Холодний пронизливий вітер співав через прочинену кватирку. Своїм шепотливим посвистуванням він наче нагадував про прийдешні завірюхизамети. Земля поволі готувалася до зимового спокою. Птахи давно полетіли у вирій. Лише гави та горобці привертали увагу своїм галасом.

Соломія сиділа біля вікна в досить просторій напівтемній кімнаті. Перед образами жевріла невеличка лампадка. В помешканні було ще

кілька чоловік, але панувала надзвичайна тиша. Лише русява дівчина схлипувала в кутку.

Йшов другий день реколекцій. Молодь проводила час у молитвах та роздумах над біблійними текстами. Тема гріха і гріхопадіння... Одвічна тема. Одвічний біль. Щойно вдається впоратися з однією хибою, як на обрії з'являється інша. Кожен день — день боротьби.

Думки Соломії, мов з переповненої чаші, виливалися за межі свідомості. Тому вона вирішила написати листа Богові. Все її життя ніби постало на долоні і вона то з радістю, то з великим сумом спостерігала за всім, що відбувається. І ось рядки за рядками почали лягати на білий аркуш паперу:

«Боже милостивий! — писала дівчина, — Щойно переглянула своє життя, наново побачила власні гріхи. Як я могла Тебе так зневажати? Як могла не замислюватися над тим, що Ти щодня помираєш за мене на хресті? Як могла не розуміти, що моєю найбільшою ганьбою є невірство. Я отримала стільки благ у житті і в наївності своїй вважала, що то так і має бути, що вони приходять самі по собі. Я все котилася й котилася до прірви. Але ні Ти, Господи, ні ангели, ні святі не зріклися мене. Вони не втомлювалися захищати мене.

Скільки разів я була в епіцентрі розправи з бунтарями, та жоден кийок не торкнувся мене. Навіть замахуючись для удару, жоден кривдник не міг втілити задумане і розгублено опускав палицю. Боже мій, Ти весь час показував, як сильно мене любиш. Благував мене: «Подивися, поглянь на мене. Невже не помічаєш моєї любові?» А я була сліпа та байдужа. Вважала себе хорошою людиною, чуйною, душевною. А ким я була насправді? Великою грішницею. І кожен мій день був днем гріха. Якщо не чинила ганьбу ділом, то вона була в моїх думках та помислах.

Як я могла тоді жити спокійно? Як земля не розверзлася? Як люди могли спілкуватися зі мною? Я повсякчас обдурювала їх: робила вигляд, що краща, ніж насправді. Створила собі імідж милого, доброго, кришталю чистою дитятка з очима янголяти. Чому вони були сліпі? Чому не помічали справжньої моєї суті? Ніхто так і не пізнав мене в моїй істинній потворній природі.

Правда, були й такі, що вбачали в мені суцільне зло, суцільну темінь, що нехтує тим світлом, що хоча мені і не належало, але походило від Тебе.

Ніхто не зрозумів мене. Тільки Ти, Господи, знав усю правду. Ти знав про все добро, що проросло в моєму серці, знав і про все зло, що заповонило душу. Тільки Ти мене зрозумів і тільки Ти мені пробачив. Але як довго я йшла до цього?!

Іноді здається, що то не Магдалина стояла разом з Марією під хрестом, а я. Я, що принесла до розп'яття власні гріхи, щоб Твоя кров, Господи, омила їх, очистила від усякої скверни. Я принесла Тобі своє покаяння, своє серце, омите слізьми, свою стомлену, виснажену душу. Ісусе Христе, Ти і зараз помираєш щодня за мої гріхи. Але тепер вже й на

мені лежить Твій терновий вінець. Тепер уже і я відчуваю свою гріховність разом із Тобою. Твоє розтерзане тіло! Скільки йому терпіти, скільки страждати? Кожен наш гріх відбивається на ньому кривавою раною.

Невже я і надалі буду спричиняти Тобі біль? Коли я ображаю когось — я ображаю, Господи, Тебе; коли я роблю комусь боляче — завдаю болю Тобі; коли чиню проти совісті — наношу Тобі рану; коли впадаю в тяжкий гріх — вбиваю на хресті Тебе. Боже, пробач мене грішну, пробач ту, котру Ти возлюбив ще до її народження.

Господи, я часто питаю себе: «За що мені така шана? За що мені така любов?» Я безліч разів втоптувала її в багнюку, а Ти не відрікався від мене. Воістину, так беззастережно може любити лише Бог!

Як часто я бачу Марію із жінками біля хреста. Бачу, як вони ридають за Тобою. А я не плачу. Не маю вже сліз. Ти сам знаєш усю правду про мене і моє розкаяння, тож через матір твою Марію передаю Тобі всю душу, тіло і життя своє, щоб умерли вони разом з Тобою на хресті, вмерли для гріха, і, щоб воскресли разом з Тобою, очищені, омиті твоєю жертвовною кров'ю, твоєю любов'ю. Щоб я могла весь земний шлях пройти з моїм Господом, а по смерті без страху з'явитися на Твій справедливий суд. Яка б кара на мене не чекала, я, Господи, прийму її з подякою, бо заслуговую на найбільше покарання.

Я віддаюся тобі у владу. На все твоя воля.»

Дівчина завершила листа. На згадку чомусь прийшов цар Давид. Його п'ятидесятий псалом «Помилуй мене, Господи, по великій милості твоїй...» був у неї найулюбленишим. Несподівано для себе, Соломія в тон давидовому співу подумки затягнула:

«Боже милостивий, помилуй мене грішну.

Очисти мене від усякої скверни, що сидить у мені.

Бо ж стою я перед Тобою, Боже, у всій наготі своїй,

то ж прийшла на суд праведний.

Перед тобою я згрішила, Тобі болю завдала,

тому і очікую покути справедливої.

Немає на кого мені перекласти провину мою,

бо сама у всьому завинила.

Не вина моїх батьків, а біда, що не пізнали Тебе,

то ж бо гріх осів у нашій родині.

Не нарікаю я, Господи, ні на що,

а тільки голову схилила перед Тобою.

Своє світло явив Ти мені,

бо возлюбив мене ще ненароджену.

Не залиши мене в багні гріхів моїх і подай надію.

Обмий мене, щоб очистилась і духом своїм піднесуся.

Очисти беззаконня мої і праведності своєї навчи.

Мудрість свою яви і направ мене на шлях істини.

Дай почути прощення і звеселиться душа моя і

заспіває хвалу Тобі разом з ангелами.
Даруй любов свою безмежну, не дивлячись на гріхи мої,
і назавжди слугою тобі буду.
Не прожени мене за провини з очей Твоїх, то
повіки не зраджу Тебе.
Боже, милостивий, нехай довіку буде славетне ім'я Твоє,
Бо ж приношу Тобі в жертву серце своє сокрушенне,
серце любові і ніжності.

І постаю на суд Твій праведний.
У владу Тобі віддаюся. Хай буде все як Ти хочеш».

У вікно щось постукало і Соломія підняла очі. Це були два голубки, що лагідно воркотали знадвору. Дівчині стало так тепло на душі. Здавалося, ніби сам Господь торкнувся її ніжним дотиком своєї теплої батьківської руки... Надворі сутеніло. Реколекції підходили до кінця.

Наввчерепа починався новий робочий тиждень... Перший тиждень її праці на новому місці... В міськраді...

Дзвони кликали ченців до Вечірньої. Тарас зайшов до храму... Його увагу привернула нова, незнайома людина. Це був отець Олександр, гість з України.

Змарнілий, сивий чоловік із бентежним поглядом. Тарас не міг зрозуміти, чому вигляд цього священика викликає почуття жалю та суму. Але невдовзі відповідь знайшлася сама по собі.

Гостя запросили розповісти про своє пастирське життя... На долю цієї людини випало чимало бід та страждань. Подібно до перших християн він був серед тих, кого гнали, від кого вимагали відмовитись од віри. Ні в Гулазі, ні в інших концтаборах він не переставав молити Бога за український нарід, за його свободу та незалежність. Молити за те, щоб вільно сповідувати віру до Господа, за те, щоб хрестити дітей не потайки вночі, а з шаною та радістю вдень. Молив за те, щоб подружжя починалося не зі спільного ліжка, а з божого благословення. Молитви його не залишилися непочутими...

— Ви навіть не уявляєте собі, що таке табір, — з гіркотою в голосі промовив о. Олександр, — З нами поводитися, як з нелюдами, всіма засобами намагалися зламати нашу віру, знищити церкву.

Сльози забриніли в його очах. Голос наповнився гіркотою, болем, навіть відчаєм:

— Мені ось так виламавали руки, — показав він на собі, — били, принижували. Мене рятувала тільки молитва і надія, що це царство лукавого колись упаде. Господь надавав мені сили зносити всі тортури...

Сльози рясно потекли його зморшками.

У Тараса защеміло серце, співчуття та щирий жаль заповнили груди. Завдяки вірі подібних о. Олександру церква відродилася, народ у покайній пішов до храмів.

Протягом двох днів Тарас знову й знову чув від гостя розповідь про тортури в концтаборі. І кожного разу в своїх переповістках панотець ніби знову й знову переживав ті події, знову й знову на його очах блищали сльози.

Деякі послухники потихеньку між собою починали кепкувати з нього. Образ цього чоловіка не полишав Тарасової голови. Послушник пішов до храму. Тричі перехрестився перед іконою із зображенням Ісуса, став навколішки... Молитва ніби сама собою полилася із грудей: вона була наповнена жалем до заїжджого отця, сумом через недосконалість, ніжним співчуттям до всіх, хто пізнав гоніння за віру...

І раптом юнак зрозумів, що саме непокоїло його, що саме турбувало: «Господи милостивий, — промовив про себе Тарас, — змилуйся над о. Олександром. Не дивися на гріхи його, а споглянься на віру всієї церкви твоєї, віру, що не згасла завдяки таким людям, як цей чоловік. Він витримав за Тебе всі тортури, він не зламався на каторжних роботах, він прагнув донести правду про Тебе, якби тяжко йому не було... Пробач йому, що не зміг витримати випробування Свободою. Доповни його недосконалості своїми заслугами, бо ж заради однієї вівці Ти покинув дев'яносто дев'ять овець і заради кожного з нас Ти дав розп'ястися на хресті. То ж омий у своїх ранах жаль цього чоловіка до себе. Дай йому силу побачити хибність цього болю. Дай відчувати радість за те, що він пережив його за Тебе. Запали в його серці вогник подальшого істинного служіння...»

Отець Олександр за два дні повернувся в Україну, але молитва за нього все лунала в Тарасовому серці...

...Афанасій нещодавно повернувся до Александрії з чергового вигнання і знову мусив покинути свою кафедру. Йшов 356 рік по різдву Христовому. Лавинною хвилею поновлювалися аріанські смути. Воевода Сиріан розшукував праведного єпископа, аби заподіяти йому шкоду. Та не судилося втілитися злим намірам, бо сам Господь прикликав свого вірного слугу вчасно покинути місто. Св. Афанасій, прославляючи Боже ім'я, направився до пустелі, аби перебувати в молитві...

Александрійську кафедру захопив аринський єпископ Георгій і православний люд відчув на собі скорботу великого гоніння та переслідування. Сльози праведних зливалися в ріки, а їхні молитви перетворювалися в нескінченний потік стогону та суму за правдою...

Та не жаль за вигнання наповнювала серце праведного Афанасія, а велика любов до Бога. Пустеля дала йому тишу. Молитва — мудрість. Він

споглядав Всевишнього в його діяннях та енергіях, які в благості проливалися на землю. І розум, освячений Божим Духом, перебував у неспокої, він ніби клекотів, подібно до вулкану, виштовхуючи назовні праведні думки, що мусили через листи донести до православного люду правду про Бога... Правду про єдине Божество і єдину сутність Трьох...

Його тремтяча від дотику до сокровенного рука, виводила чіткі літери: «Тільки в божественній Трійці є істинне і правдиве Батьківство і істинне та правдиве Синівство. Бо тільки Син Божий є саме і тільки Син, — народжений як Син, а не для того, щоб стати батьком, як те буває в тварних народженнях. Отець є лише Отець, бо Сам не від отця...

Дух не народжується і тому не іменується братом Сина, але завжди нарікається тільки іменем Духа Святого... І разом з тим Дух не поза Сином, тому називається Духом синопокладення, Духом сили та премудрості, — а Божа Сила і Божа Премудрість є Христос. Де Слово, там і Дух, Дух має те ж єдинство зі Сином, як Син з Отцем, і ту ж властивість. Де світло, там і сяйво. Де сяйво, там його дія та святозарна благодать»...

Дні спливали мов стрімкі ріки. Софія ніби боялася пропустити хоча б одну хвилину бурхливого студентського життя. Подібно до багатьох молодих людей, яким видалася нагода жити на зламі соціальних епох, вона активно боролася і вчилася, бешкетувала і будувала плани на майбутнє. Кожен день наповнювався колоритом божевільних фарб всесвіту. Заповзята, легка, з веселою вдачею вона ніби бавилася життям, залишаючи в серці непомітний для ока сторонніх, сум за Тарасом. По смерті батьків він був для неї за батька і за матір. Він і зараз залишається найкращим другом, наймудрішим порадником... Але він так далеко, а листи йдуть так довго...

Вона любить людей, любить як уміє Бога... Іноді їй стає прикро, що не може відчуті тієї Божої ласки, про яку їй розповідає брат. Коли на серці самотньо, вона починає по доброму заздрити Тарасові. Їй хочеть відкрити Господеві серце, але в останню мить з'являються якісь нагальні справи і вже до спілкування з Богом не доходять ні руки, ні думки. Непомітно спливали роки навчання. Державні іспити вже позаду. Дипломна робота готова...

Софія хотіла повечеряти, та, зазирнувши до хлібниці, побачила, що та порожня. З'явилася чудова нагода прогулятися. Вона швиденько зібралася і побігла до магазину. Задивившись на розквітлий бузок, дівчина не помітила, як із кимось зіштовхнулася. Вона підняла очі і побачила перед собою вродливого хлопця, що привітно усміхався. Перепросивши, Софія спробувала оминати його, але юнак загородив їй дорогу.

— Чи не здається Вам, панянку, що це сам Бог нас звів?

— Не думаю, бо з моєю неухважністю подібне трапляється майже щодня.

— Але ж далеко не завжди при цьому Вас одразу запрошують до опери, — відказав хлопець, дістаючи з кишені два квитки на сьогоднішню прем'єру.

— І кого Ви тепер пропонуєте залишити без вистави: вашого друга чи кохану?

— Даремно іронізуєте. Я навмисно придбав два квитки і сподівався, що доля сама мені обере супутницю. І не помилився.

— А хто Вам сказав, що я погоджуся?

— Ніхто. Але я думаю, що це зараз станеться. По-перше, Ви маєте змогу побачити чудову прем'єру, по-друге, нічим мені при цьому не зобов'язані.

Софія усміхнулася і відповіла:

— Ну хіба що нічим не зобов'язана... Тоді напевне я погоджусь.

Хлопець попросив її заплющити очі і хвилинку зачекати. Дорахувавши до шістдесяти, дівчина опинилася в морі чарівного бузкового аромату. Вона розплющила очі і побачила світ крізь ніжну пелену квітів...

Тарас збирався йти до лікарні, коли до його помешкання завітав брат Ярослав. Він приніс листа, листа з України. Тарас щиро подякував і подивився на конверт. «Нарешті, — подумав чернець, — моя невгамовна Софійка згадала про мене». Він хутко з хвилюванням розгорнув листа і пробіг поглядом акуратні рядки, що немов військо дитячих солдатиків вишикувалися на папері:

«Любий братику, моє дороге левенятко! Я за тобою страшенно скучила. Ти вже пробач мені невірній за те, що так довго не відповідала. Сам розумієш: остання сесія, переддипломна, диплом, держіспити... Словом, часу було обмаль. Нічого як слід не встигала... Проте зараз можеш уже привітати молодого фахівця. Перед тобою дипломований історик.

Хочу з тобою поділитися страшенною таємницею. Я, здається, закохалася. Він надзвичайний чоловік. Ніколи не любила занадто вродливих хлопців. Але Остапу, так його звати, вдалося перевернути всі мої уподобання догори дригом. У мене складається враження, що він кинув мені до ніг весь всесвіт. Ти навіть не уявляєш, яка я з ним щаслива, як мені добре. Здається я заздрю сама собі. Він — чоловік моєї мрії.

До речі, я вже влаштувалася на роботу. Робота як робота, нічого особливого. З часом спробую знайти щось краще. Остап щодня зустрічає мене біля офісу. До мого приходу він уже скуповується в крамницях, мені залишається лише приготувати. А взагалі, Остап не хоче, щоб я витрачала багато часу на кухні і тому досить часто вечеряти та снідати ми йдемо до ресторану. Він дуже турботливий...»

У Тараса пересохло в горлі, особливо від слів «вечеряти та снідати ми йдемо...» Трапилося те, чого він найбільше боявся. Те, про що Софія не

пише в листі, але воно проходить через усе червоною ниткою. «Софійка, Софійка... Що ти наробила? —розгублено промовив у голос послушник, — Господи, пробач їй, вона не відає, що робить.»

Серце в нього заболіло і туга огорнула душу. Передчуття чогось недоброго заповонило все ество. Зібравши всі сили, він продовжив читати далі:

«Ти за мене, братику, не хвилюйся. У мене все гаразд. Здається я не ходжу по землі, а літаю. А крила мені подарував Остап. Ти не подумай, я не зазіхнула на його гроші, хоча він їх і має. Навпаки, я не дозволяю йому нічого купувати для себе із речей. Я просто його кохаю...»

Послушник знесилений сів на край ліжка. Його думки розліталися, немов налякані дикі гуси. Він так сподівався, що Софія піде до монастиря. А може йому просто здавалося, що то її поклик, і він просто переконав себе в цьому? А якщо вона права у тому, що шукає простого земного щастя? Хто зна... Тепер уже Тарас не відчував упевненості ні в чому. Єдине, що його непокоїло і заставляло з насторогою ставитися до закоханості сестри, так це тілесне єднання Софії з тим чоловіком без Божого благословіння. Він відчував, що це до добра не приведе.

З хвилюванням Тарас поспішив до ігумена. Той дозволив узяти гроші на переговори з Києвом. Послушник швидко побіг до телефонного автомату. Він досить рідко телефонував сестрі, то ж коли у трубці пролунало ніжне «ало...», йому перехопило подих. Щоб зняти напругу, хлопець глибоко ніздрами вдихнув повітря і поволі випустив його через рота. В слухавці знову прозвучало мелодійне «ало».

— Софійко, сонечко, це я Тарас.

— Братику, як я тобі рада. Ти отримав мого листа?

— Так, отримав. Тому і телефоную.

— А що сталося? Я ж писала, що в мене все гаразд і я дуже щаслива.

— Софієчко, ти розумієш про що я..., — поволі багатозначно промовив Тарас.

— Не хвилюйся, я не мала дитина і знаю, що роблю.

— Звісно. А в церкві давно була?

— На Пасху... Повір, зовсім не вистачає часу, — зніяковіло відповіла дівчина.

— А кажеш, буцім-то знаєш, що робиш. Мабуть і на молитву часу бракує.

— Ну, Тарасе, перестань. Тобі легко там у монастирі. А тут такий темп життя: озирнутися не встигаєш.

— Софійко, що з тобою сталося?

— Нічого. Якою була такою і залишилася. І взагалі, я так зраділа, коли почула твій голос, а ти на мене тільки сваришся.

От не буду більше нічого писати, тоді визнаєш, як воно.

— Яка ти в мене ще мала і нерозумна. Річ не в листах, а в тому, що я дуже тебе люблю і страшенно за тебе хвилююся. Мене дуже непокоїть те, що ти відійшла від Бога.

— Нікуди я не відходила. Я маю його в серці. До того ж, щоб бути з ним, не обов'язково йти до церкви.

— Мені страшно від тебе це чути. Цими словами завжди виправдовуються ті, хто боїться виявлення істинним світлом власних гріхів, ті, хто прагне приховати їх у темряві.

— Ти зараз кажеш, як старий, занудний піп.

Від цих слів Тарасу стало зле. Він навіть не підозрював, що таке може трапитися з його сестрою. Як це сталося? Як вона могла проміняти істини, які він вкладав до її голови ще з дитинства, на легковажність, нерозсудливість, плинність світських забав.

— Може я і старий, нудний піп, — промовив він у відповідь, — але при цьому ти не можеш заперечити моїх почуттів та хвилювань за тебе.

— Саме тому тобі і пробачається твоя відірваність від сучасного життя, — засміялася вона в трубку, а потім вже серйозно додала:

— Не хвилюйся так. Все буде гаразд. Я не відмовилася від своїх ідеалів. Я належу лише чоловікові, якого кохаю. Думаю, що ми скоро одружимося і все стане на свої місця.

— Дай-то Бог, — вже більш спокійно відповів Тарас.

— А як ти? — запитала Софія.

— У мене все добре, все спокійно.

— Ну бувай, братику. Я дуже поспішаю: ми з Остапом ідемо до опери. Цілую. Па-па.

Дівчина поклала слухавку і на іншому кінці дроту пролунали короткі, часті «пі-пі-пі». Тарас розгублено стояв в автоматі зі слухавкою в руці, не зважаючи на в'їдливе монотонне пицання. Він розумів, що не може нічого змінити, тому залишилося тільки молитися за свою сестру...

Змій, хитріший за всіх звірів, майже невидимо пробирався шовковистою травою Едемського саду. Нарешті він доповз до середини та примостився на дереві, що вабило око своїми плодами, і завмер. Він причаївська в очікуванні на жертву. І ось вона наближається до нього.

Вродлива, струнка із чистим сяючим поглядом. Легкою ходою вона йде садом. Серце співає від радощів, думки в ніжному трепеті славлять Творця. Та тихий, шиплячий голос змія привертає увагу...

Єва підходить до дерева, до того забороненого дерева, що росте посеред раю неподалік від дерева життя, і бачить там змія, змія якого сотворив Бог. А він подивився в її ясні очі своїм нищівним поглядом і прошепотів:

— Чи Бог наказав: «Не їжте з усякого дерева раю?»

Жінка в розгубленості відповіла:

— З плодів дерева раю ми можемо їсти, але з плодів дерева, що в середині раю, Бог сказав: «Не їжте із нього, і не доторкайтеся до нього, щоб вам не померти».

І засіяв змії ниву сумніву в Євиному серці словами:

— Умерти — не вмрете! Бо відає Бог: коли ви будете з цього дерева їсти, ваші очі розкриються, і станете ви, немов Боги, що знають добро і зло».

І зійшли сходи погордості. Пожадала вона плодів від дерева забороненого. Не встояла від спокуси. Що може бути гіршим за спокусу? Вона хитріша за будь які почуття. Вона приходить непомітно, подібно до самого змія. І образ її принадний та привабливий... Ретельно переміщує істину з брехнею, руйнує довіру до Творця.

І взяла Єва плід з дерева «пізнання добра та зла» та й їла і чоловікові своєму також дала. І розкрилися очі в обох них, і пізнали, що нагі вони. Довкола все потемніло. І сором увійшов у буття. Він огорнув їх невидимим покривалом, оберігаючи від хтивості плоті. В одну мить зникло бажання дарувати себе, жертвена любов неначе стомилася. І відчули вони, що самотні. А душа оголена тремтить від чужого, холодного, хтивого погляду. І не було більше довіри. Сумнів назавжди заволодів їхніми душами...

Софія цілий день чекала дзвінка Остапа. Вже робочий час підходить до завершення, а від нього жодних новин. Ще зранку вони збиралися провести сьогоднішній вечір у романтичній прогулянці. Дівчина відчула, як внутрішній неспокій заповнив її душу.

Щось примушувало хвилюватися, до голови лізли недобрі думки. Вона як могла відганяла непрошені передчуття. Але він не тільки не зателефонував, але й не зайшов по неї на роботу. Із сумним серцем вона поспішила до дому. «Що сталося? Може він потрапив у аварію? Може злодії на нього напали?»— кожна нова думка була тяжчою за попередню.

Ось нарешті дім. Вона хутко пробігла східцями. Натисла на дзвінок: ніхто не відповів. Тоді дістала ключ із гаманця, відчинила двері, зайшла до кімнати і розгубилася... Остапових речей не було... Вона вибігла на балкон, де сушилася випрана вранці його футболка... Її також не було. В очах потемніло... Вона стояла розгублено, не розуміючи, що відбувається... Нарешті здоровий глузд почав повертатися до неї. Дівчина стала розмірковувати: «Він пішов, але чому? Вранці все було дуже добре. Він був ніжним, лагідним, закоханим. Що сталося? Що могло трапитися за цей день? Як він міг так вчинити зі мною? Чому не зателефонував, навіть записки не написав?»

Сльози одна за одною поволі покотилися обличчям, а далі, набираючи силу, пролилися рясним дощем. Дівчина впала на подушку і гірко розридалася. Плечі її здригалися, обличчя набрякло від сліз. Але їй було байдуже. Її не хвилював зовнішній вигляд. Її не хвилювало й те, що вона із

самісінького ранку нічого не їла. Софія не помічала ні голоду, ні спраги. Лише біль, розчарування заповнили її серце. Вона раптом згадала про Тараса. Дівчині так захотілося, щоб він був поряд. Щоб як у дитинстві пригорнув її до себе, погладив по голові, пожалів. Їй так хотілося почути: «Моя ж ти маленька. Не плач. Все буде гаразд». Та гаразд уже, мабуть, нічого не буде.

Серце підказувало, що це вже все. Остап більше не повернеться...

У Тараса щеміло на серці. Усі його думки та помисли в Україні. Спокій покинув душу. Він не міг пояснити, що відбувається. Чому йому так кортить до Києва? Чому так хочеться пройтися стежками дитинства? Образ Соломії часто з'являється у снах. Вдень цим думкам немає місця в його голові, він у силі гонити їх, боротися з ними, як з найзапеклішою спокусою. Коли ж наступає ніч і втомлене тіло віддається в обійми снові, із темних закутків свідомості назовні вириваються нестерпні фантазії. І хоча всі ми не несемо перед Богом відповідальності за нічних привидів, проте, їхня наявність є свідченням внутрішнього неспокою наших душ. То ж Тарас цілком усвідомлював, що джерелом напруги його тіла та душі є Соломія...

Все його єство ніби розділилося навпіл. Одна частина самовіддано служить Богові, а інша перебуває в постійній боротьбі з почуттями до тієї дівчини... Як добре, що у нього є його хворі та знедолені. Вдень він мусить думати про них і це допомагає боротися з небажаним образом.

А ще Софійка крає йому серце. Йому так боляче усвідомлювати, що вона відійшла від Бога, прагне сховатися в затінках кущів, подібно до прабатьків, які згрішили ще в Едемському саду. І не бачить вона, що Господь любить її, шукає і не перестає гукати: «Софіє, де ти?» А вона не розуміє, що ж насправді відбувається, лише відповідає із темряви: «Голос Твій я чую, та боюся виставити оголену душу, то ж і ховаю її у затінку!»

Але ж від початку життя вона ходила перед Богом і ніколи не відчувала наготи, ніколи не відчувала самотності. Гріх змінив її природу, змінив сприймання власного Я, а найголовніше - змінив сприйняття Бога. Кожен, хто чинить зло, ховається від Творця, бо боїться виявлення власної гріховності. Кожен, хто робить зло, ненавидить світло, бо воно викриває темні справи його. Лише той, хто чинить по правді, дошукується світла, щоб явні були справи його, бо сотворені вони в Богові.

Софійко, Софійко, як ти не розумієш, що Господь ніколи не віддалить тебе від себе, але ти, нерозумна дитино, сама щодуху тікаєш від нього. І як ти не розумієш, що лише істиною можна знищити неправду, що лежить в основі будь-якого гріха.

Коли приходить спокуса, здається, що її втілення призведе до насолоди, пізнання, гармонії. Насправді все відбувається навпаки. Гріх руйнує, перетворює все на порох земний, який засипає собою жертву. Його першими наслідками є страх та бажання заховатися, бажання приховати свій проступок, своє відступництво та порушення Божої заборони.

Шкода Господеві своє створіння. То ж і допитується Він із сумом «Що ти наробила?...», бо любить її та щиро жалкує про те, що вона втратила нагоду посвяти...

Софія кілька днів не знала, що трапилося з Остапом. Чому він покинув її. Лише за тиждень до неї завітали у гості їхні спільні приятелі Сергій та Катерина.

— Ну як ти? — запитала подруга.

— Нічого, тримаюсь, — відповіла Софія. — Остап мене покинув.

— Ми про все знаємо, — сказав Сергій.

— Звідкіля?

— Не забувай, Остап мій давній приятель і про його життя я знаю все.

— То якої помилки я припустилася? За що він так вчинив зі мною?

— Річ не в тобі. Я вчора розмовляв з ним. Він каже, що дуже кохає тебе. Але..., — Сергій зам'явся.

— То що, але? — перепитала Софія.

— Але він одружений.

— Себто як одружений? Ми три місяці жили разом. Він був мені за чоловіка, я йому за дружину... — розгублено промовила дівчина.

— Розумієш, у нього досить своєрідне уявлення про родину.

Він іде, коли захоче і повертається, коли захоче. У той час, як ти була на роботі, його розшукала дружина і силоміць примусила повернутися додому. Чесно кажучи, так довго він ні в кого не затримувався. І це спонукало його дружину занепокоїтися. До того ж його сину нещодавно виповнилося два роки.

— О, Господи! Як таке може бути? Чому він нічого не сказав мені? Чому ви мовчали?

— Вибач, він мій друг і я не мав наміру втручатися у ваші стосунки.

Софія знесилено сіла на стілець. Жах огорнув її душу. Вона не просто згрішила, а згрішила з одруженим чоловіком. Ні, вона не розплакалася, а лише відчула як порожнеча заповнила все її нутро. Ні емоцій, ні думок, ні почуттів — тільки вакуум.

Гості, побачивши стан дівчини, швидко поспішили залишити її на самоті. Софія опинилася зовсім одна, одна з жахливою порожнечею. «Господи! За що?» — нарешті проказала вона вголос.

Біль власного відступництва, немов блискавка, пронизав її серце. Найгірше було те, що насправді вона від початку відчувала якусь недомовленість у стосунках з Остапом. Але сліпа закоханість проганяла здоровий глузд, немов сито просіювала думки і полишала лише ті, що не затьмарювали її віри в нього.

Уперше за останній час дівчина згадала про Бога. Вона відчула, як власний гріх наздогнав її. Якби вона тільки знала, що Остап одружений, то ніколи б не дозволила собі так закохатися. А що робити зараз? Як жити?

Як забути його? «Боже, а якщо я вагітна від нього, — раптом подумала дівчина, — що тоді?».

Холодний піт виступив на чолі. Ця думка почала переслідувати її. «Господи, пробач мені за все! Пробач за зраду, пробач за відступництво! Пробач за гріхи!» — промовила в сльозах дівчина.

Вперше за тривалий час її серце здригнулося в покаянні. Несамовитий біль огорнув її душу, біль за зло, яке вона причинила Господеві. В якусь мить дівчині здалося, що немає бруднішої за неї людини на світі. Вона відчула прірву, до якої потрапила.

Як би їй хотілося повернути час назад. виправити помилки. Знищити неправду. Але це неможливо. А правда — жахлива і полягає в тому, що вона, Софія, кохає одруженого чоловіка. Вона не має права віднімати у дитини батька, руйнувати його родину, але й не може забути його. Як із цим жити?

Дівчина швидко зібралася і пішла до найближчої церкви. Вона шукала священника, шукала сповіді, шукала відповіді на запитання. Її зустрів старенький настоятель православного храму. По очах Софії він відразу зрозумів, що її душа перебуває в неспокої та смуті. Сповідь була довгою. Їй раптом захотілося розповісти йому про все своє життя, про всі радощі та біди, про досягнення і падіння. Він терпляче і з розумінням вислухав її. Це не була проста сповідь. Це була сповідь-розповідь. Сповідь, у якій крім розрішення гріхів дівчина намагалася отримати відповіді на запитання, які їй поставило саме життя. Найбільше турбувало питання, що робити у випадку вагітності. Священик, розуміючи хвилювання дівчини, спокійно відповів їй:

— Ти вчинила великий гріх, але прагнеш покутувати його. Чоловік той тобі не належить. У нього є своя родина. Але дитя не винне в провинах батьків, тому заслуговує на любов. Якщо ти будеш із Богом, то Він допоможе тобі виростити дитину. Будеш дослухатися Його волі, то матимеш згодом хорошого чоловіка, чоловіка, здатного стати для тебе добрим другом і люблячим Йосипом для твого малюка. А зараз іди і не гріши більше...

Софія з полегшенням вийшла з храму. Вечір видався напрочуд гарним. Вона йшла осінньою вулицею міста, насолоджуючись прощальним блиском золотого вбрання останнього балу краси і тепла...

Тарас розмовляв із пацієнтами про Боже милосердя, коли до нього підійшов молодий лікар-практикант:

— Вибачте, брате. Дозвольте поговорити з вами, коли матимете час.

— Гаразд, я звільнюся за півгодини, — відповів послушник.

Хлопець із легким хвилюванням очікував на Тараса в ординаторській. Він заглибився у роздуми. Скрип дверей змусив його здригнутися.

— Перепрошую, не хотів налякати, — усміхнувся послушник.

— Вибачте, що відриваю Вас від роботи, — почав хлопець, переминаючись із ноги на ногу, — але в мене виникли певні проблеми, і думаю, Ви можете мені допомогти в їх розв'язанні.

— Радий бути Вам у нагоді, пане...

— Можна просто — Борис.

— Гарзд. Уважно слухаю, колего Борисе.

— Зараз мене не стільки цікавлять професійні запитання, як духовні.

— То, може, Вам краще зі священником переговорити? Я лише простий послушник.

— Ні. Мені треба саме Вас. Бо Ви не тільки духовна особа, але й лікар. А це для мене дуже важливо, точніше не для мене, а для моєї дівчини. Річ у тім, що ми з моєю коханою хочемо одружитися. Вона також майбутній лікар і зараз разом зі мною приїхала в цей шпиталь на практику. Я виховувався в більш-менш релігійній родині. Може ми і не практикували активного духовного життя, але завжди намагалися дотримуватися всіх Божих заповідей, свят, традицій. Тому для моєї родини одруження — це, в першу чергу, вінчання. Натомість моя дівчина виховувалася в родині з іншими цінностями. Її батьки не вірили в Бога, вважали себе для цього занадто освідченими. До речі, вони також медики. І ось моя наречена не хоче брати шлюб у церкві. Через це у нас почалися сварки.

Ми кохаємо одне одного, але питання віри нас роз'єднує. Допоможіть нам будь-ласка...

— Я навіть не знаю..., — поволі промовив Тарас, — Я навіть не впевнений, що зможу зарадити проблемі, але принаймні спробую.

— Боже, як я Вам вдячний. То ж можна її покликати?

— Гарзд. Гукайте. Я зачекаю на вас у каплиці.

За декілька хвилин Борис разом із дівчиною заходив до храму.

— Знайомтеся, це — моя наречена Ева. А це, — він звернувся до дівчини, — послушник із монастиря і водночас найкращий лікар цієї лікарні, брат Тарас.

— Я рада познайомитися з Вами, — першою почала розмову дівчина, — Чула багато доброго про Вас, як про першокласного лікаря.

— Не вірте всьому, що люди кажуть. Вони перебільшують, — усміхнувся Тарас.

— Але не можу зрозуміти: чому Ви з таким талантом і в монастирі?

— У кожного свій шлях на цій землі і важливо, щоб людина завжди дошукувалася його. На все є Божа воля.

— Вибачте мені за невігластво. Я, звісно, поважаю Ваш вибір. Але поясніть мені будь ласка: чому я мушу вірити в Бога, чому мушу вінчатися?

— А Ви впевнені, що не вірите в Творця?

— Звісно впевнена. Ні, я розумію, що є у всесвіті якась розумна сила, чи всесвітній розум, але не більше.

Тарас усміхнувся і промовив:

— І як же називається цей всесвітній розум?

— Ну не Бог же, —наполягала на своєму дівчина, — вона не може бути з руками і ногами, не може бути ця сила подібна до людини.

— А хто Вам сказав, що Бог подібний до людини?

— Так у Біблії написано, що сотворив Бог людину за образом і подобою своєю.

— Так Бог подібний до людини, чи людина до Бога? — перепитав Тарас.

— Ну, людина до Бога. Яка різниця.

— Е, різниця дуже велика. Людина —це тварна істота, що живе в тварному світі. Бог же існує поза часом та поза простором і лише своїми енергіями присутній у всьому матеріальному.

— А як же тоді з подобою? — перепитала Ева.

— Якщо Ви так добре знаєте принаймі початок Біблії, то назвіть мені одне з божих імен, що характеризує його в процесі божественної діяльності.

— Ну, можливо це Творець.

— Правильно. Творець. А тепер скажіть мені будь-ласка, чи притаманна якій-небудь істоті, окрім людини, творча властивість?

— Звісно ні, —відповіла Ева.

— То хіба не проявляться дійсна подоба людини в спроможності творити, тобто чи не є людина творцем?

— Є..., —поволі промовила Ева, а потім у задумі добавила, —Як це у Вас так ладно все вийшло? А якже бути з Ісусом? Він же був людиною?

— А хто такий Ісус? Це боже Слово. Пам`ятає в Євангелії від Івана «Спочатку було Слово. Слово було у Бога. Слово було Бог...» Ісус є втілене у плоті Слово Бога живого. Як Бог, Він належить до нетварного світу. Як Бог, він існує поза часом і простором, але як людина, він прийшов до своїх сотворінь з`єднати боки прірви між божественним та тварним, прірви, що утворилася в результаті гріхопадіння Адама та Єви.

— Н-да... Здається тут все не так просто, —в задумі промовила бььь дівчина, —То що, виходить, що я вірила в Бога, тільки не знала, що вірю саме в нього?

— Виходить. Але мало вірити в нього. Мало знати, що Бог є. Диявол також знає, що Господь існує... Треба вчитися любити Його, довіряти Йому, слухати Його. А промовляє Він через серце. Та коли Ваше серце заляпане брудом гріховності, то навряд Ви почуєте його голос.

— Гаразд, Ви переконали мене, щодо Божих заповідей. Але ж у них не йдеться мова про вінчання?

— А Ви посудіть самі: чи варто починати будь-яку справу без Божого благословіння?

— Ну, мабуть ні.

— А одруження є найважливішою справою всього людського життя.

— Чому? А робота, кар`єра?

— Це все до певної міри потрібне, але воно не може у своєму значенні зрівнятися зі шлюбом. Недаремно Господь каже: «Недобре бути чоловікові самому, сотворю йому поміч подібну до нього». Крім того, Він поблагословив жінку і чоловіка словами: «Плодіться й розмножуйтеся, і наповняйте землю, оволодійте нею...»

— То якже тоді зрозуміти ваше монашество? — недовіжливо запитала дівчина, — Чи не порушує воно постанови Бога про шлюб?

— Ні, не порушує. Спробую пояснити все в декількох словах...

В основі будь-якого виміру тварного чи нетварного буття лежить трійця. Бог — Свята Трійця. Спілкування людини з Богом у своїй повноті також походить на трійцю.

— Себто як? — перепитала Ева.

— Дуже просто. В основі трикутника лежить межа чоловік дружина, де чоловік у своїй повноті пізнає Бога двома шляхами: через особистісну посвяту і спілкування, та через свою дружину, як через неповторну особистість, божий дар, що в свою чергу також має особистісне спілкування з Творцем.

— Ой, почекайте. Дайте трохи переварити, а то я щось заплуталася.

— А Ви намалюйте трикутник з гострим кутом угорі. Нижні кути, то є чоловік та дружина. Верхній — Бог. А тепер знайдіть шляхи від чоловіка до Бога так, щоб укупі вони утворювали замкнутий простір.

Ева старанно вивела малюнок на папері, уважно подивилася на нього, а потім сказала:

— От тепер все зрозуміло. Але як тоді пояснити монашество?

Ви ж порушуєте цю гармонію спілкування з Богом.

— То Вам тільки так здається. Монах не існує сам по собі. Він також бере заручини.

— З ким? — з подивом перепитала дівчина.

— Із церквою. Тоді зберігається троїчна повнота: Бог-Церква-Чернець.

— Як все складно. Мабуть, я здалася Вам нерозумним нахабним дівчиськом?

— Ні. Вам просто ще багато слід чого пізнати та зрозуміти в цьому житті. Головне — бажання... і Боже благословення у всіх ваших справах. То чи потрібне вам вінчання?

— Здається потрібне, правда я ще не переконана в цьому до кінця. Мабуть доведеться мені зменшити свою категоричність і походити на катехитичні курси, — відповіла дівчина.

Борис, що стояв мовчки під час діалогу аж в лиці змінився від почутих слів. Він потис руку Тарасові і промовив:

— Дякую Вам, брате, за допомогу. Ви не тільки переконали мою дівчину щодо вінчання, але й відкрили мені очі на моє невігластво. Доведеться вчитися...

— А можна, ми звертатимемося до Вас і з професійних питань? — запитала Ева.

— Звісно, — відповів Тарас, — А зараз мушу покинути ваше товариство, на мене чекають хворі...

Вже відзвеніло небесними дзвонами Різдво, відплило в минуле Водохрестя... Софія сиділа вдома, мовчки вдивляючись у візерунчасту стіну. Холодний зимовий вечір наганяв на неї сум. На душі було зовсім порожньо та самотньо. Вже кілька місяців вона намагається вирвати із свого серця кохання до Остапа, але все даремно. Як забути його очі, усмішку? Як перестати відчувати його подих, руки, тіло?

— Так більше продовжуватися не може, — промовила вона вголос, встала з дивана і почала ходити по хаті, — Я так скоро збожеволю.

Раптом їй спало на думку: «А що, коли вийти заміж? Клин клином вибивають. Будуть нові турботи, враження. Врешті-решт обов'язок...» Вона рішуче підійшла до телефона і стала шукати в записнику номер колишнього однокласника, який вже кілька років домагався її. «Він мене кохає, то ж турбуватиметься про мене. А що мені ще треба?» — переконувала себе дівчина, натискаючи на цифрові клавіші.

— Ало, — пролунав у слухалці молодий чоловічий голос.

— Сергію, це Ти? Привіт.

— Софія..., — з подивом промовив хлопець, — Вітаю. Я не сподівався тебе почути.

— А я ось вирішила тобі зателефонувати. Як у тебе справи?

— Добре. А чого ти питаєш? Чи може знову глузувати збираєшся?

— Та де там. З якого це дива? Невже я схожа на Горгону?

— Ну що тобі сказати, щоб не зовсім образити, — прозвучали жартівливі нотки в голосі хлопця.

— Та вже кажи як є.

— Щось сьогодні ти на диво приязна. Чи бува не трапилося чого?— запитав Сергій.

— Трапилося.

— Що саме?

— Я вирішила вийти за тебе заміж.

— Софія, цим не жартують.

— А я і не жартую.

— Я тобі не вірю. Ти стільки часу зневажала мене й мої почуття...

— Що було, те було. Зараз я передумала все своє життя і зробила висновок, що помилялася щодо тебе. Невже ти не вибачиш мені цих помилок?

Хлопець розгублено промовив:

— Вибачу, але...

— Ніяких «але», — перебила його Софія, — Ти хочеш на мені

одружитися чи ні?

— Хочу, — рішуче відповів Сергій.

— Тоді я чекатиму на тебе завтра біля Старокиївського «загсу» о десятій. Гарзд?

— Гарзд. Але чому така поспішність?

— Якщо тебе щось не влаштовує, то пошукаю когось іншого на вакантне місце нареченого, — рішуче відказала дівчина.

— Ні, ні. Що ти. Я згоден. З нетерпінням чекатиму на завтрашню зустріч. Цілую тебе. Бувай...

О десятій ранку вони зустрілися. Хлопець трохи ніяковів. Він довго очікував цього моменту, довго сподівався, але коли ця мить настала, розгубився, навіть відчув переляк. Молоді люди, як належить, вистояли чергу, подали заяву на реєстрацію шлюбу. Коли всі формальності були позаду і дату одруження було призначено, вони вийшли надвір.

В обличчя вдарило свіже повітря. Морозне дихання природи ніби протверезило Софію, і блискавична думка немов роздерла навпіл захмарене небо свідомості:

— Господи, що я роблю? Невже я дійсно на це наважилася? Але ж я зовсім не кохаю Сергія.

Та спогад про Остапа примусив змінити думки:

— Ні, ніяких більше страждань. Краще мати синицю в руці, ніж журавля в небі.

Дівчина мовчки йшла поряд з юнаком, майже не звертаючи на нього уваги, і лише його слова відірвали її від вирію власних думок:

— То ми й надалі мовчатимемо?

— Ой, пробач, я надто задумалася. Наше одруження є несподіванкою не тільки для тебе, але й для мене.

— Бачу, — промовив Сергій, — мене чекають роки суцільних несподіванок.

— Та ні, я достатньо передбачувана.

— До речі, чому ти відмовилася від святкової церемонії? Тобі б дуже пасувала біла сукня.

— Ні, дякую. Не можу себе уявити в білому. Від подібних картинок у мене мороз шкірою йде.

— Гарзд, не хочеш, то й не треба. Може відсвяткуємо десь у кав'ярні наші заручини.

— Ні, не можу. Я мушу бігти на роботу.

— То може зустрінемося завтра.

— Не знаю. Я тобі ввечері сама зателефоную.

— Як знаєш, — відповів Сергій, — До речі. Я чув, твій брат у монастирі, то ж, мабуть, і ти отримала релігійне виховання?

— Було таке. А що? — запитала дівчина.

— Я, звісно, людина невіруюча, — промовив хлопець, — Але, якщо хочеш, можемо повінчатися.

— Ні, — рішуче відповіла Софія, — Про це рано ще говорити. От поживемо разом, притремося одне до одного, а там буде видно.

— Воля твоя. Моя справа запропонувати.

Сергій поцілував Софію в щоку і вони розсталися на тролейбусній зупинці.

Питання про вінчання боляче вразило Софію. Вона розуміла, що без Божого благословіння неможливо побудувати міцного подружжя. Але їй було страшно без любові брати на себе обов'язок на все життя. Щоб сумління не докучало їй, вона намагалася просто про це не думати. Дівчина не уявляла себе в ролі Сергійової дружини, але ще більше вона не уявляла як, розповідь про все Тарасові...

Березень доходив до кінця, але зима не здавала позиції. Здавалося, вже ніколи не буде тепла. Пронизливий вогкий вітер проймав аж до самісіньких кісток. Тарас не пригадував, щоб так коли небусть мерз. Він не знав, що з ним відбувається, але всім своїм нутром відчував брак тепла, відчував тремтіння та неспокій. Не за горами був Великдень, але якась внутрішня напруга не давала хлопцеві змоги присвятити себе Великому Посту.

Натхнення ніби зникло. Молитовний вогник ледь жеврів у затуманеному просторі свідомості. Неспокій примушував Тараса метушитися, нервувати. «Може що з Софією сталося? Може серце моє більше знає, ніж я? — думав хлопець, — Мабудь, слід зателефонувати до Києва, бо щось знову довго від неї немає листів».

Додзвонився він досить швидко, але слухавку взяла не його сестра. Якийсь чоловічий голос промовив:

— Ало, Вам кого треба?

У Тараса від несподіванки пересохло в горлі:

— Софію, — невпевнено промовив він.

«Може я не туди потрапив», — подумав послушник, але голос відповів:

— Зараз вона підійде.

— Ало, я слухаю, — промовила Софія.

— Сестричко, люба, що сталося? — у хвилюванні запитав Тарас.

— О! Братику! Вітаю! Не хвилюйся, все гаразд.

— Я вже боюся, коли ти кажеш «все гаразд». Від цих слів у мене починає калатати серце.

— Ні, зараз точно все добре.

— А, що то за хлопець? — запитав брат.

— То — мій чоловік.

Від почутих слів у Тараса підкосилися ноги. Він взявся за голову. Ще якусь мить не міг промовити ні слова, але опанував себе та промовив:

— І коли ж ви з Остапом встигли повінчатися?

На протилежному кінці дроту відчулася пауза зникання. Софія пересвідчилася, що чоловіка немає поряд і сказала:

— По-перше, це вже не Остап, а Сергій. А по-друге: ми не вінчалися, а лише розписалися за законом.

Від цих слів Тарасові стало ще гірше. Виявляється, його душа дійсно знала набагато більше, ніж його розум. Тому й перебувала в неспокої.

— Господи, що робить ця дитина?! — вигукнув послушник.

— Тарасику, любий, не переймайся, я про все розповім тобі у листі. Ти зрозумієш мене і пробачиш. Ти завжди розумів мене, завжди підтримував. Я вже давно збиралася про все тобі написати, але не наважувалася. Не гнівайся будь-ласка. Я так тебе люблю.

Тарасу захотілося пригорнути до себе свою нерозумну сестру і просто заплакати над нею, заплакати над її вчинками, помилками. Він раптом відчув сильний біль у серці. Голова запаморочилася, але хлопець втримався на ногах.

— Сестро, сестро. Люба, моя сестро. Що ти наробила? Чому не вінчалася? Чому не звернулася за допомогою до Господа?

— Не край мені серце, Тарасику. Я зробила те, що мусила зробити. А, що буде далі - життя покаже. А поки що я кладу слухавку, бо розмова коштує для тебе великих грошей. Обіцяю, що сьогодні ж напишу листа. Цілую. Не сердься. Па-па.

Дівчина поклала слухавку, а Тарас знесилений опустився на стілець. Йому здалося, що він кожним клаптиком власного тіла відчуває той бруд, у якому потопає Софійка. Він ніби сам доторкнувся до тієї гріховності, що чорними щупальцями прагне вихопити з її буття джерело світла. Морок опустився на стомлену Тарасову душу. Фарби втратили барви. Лише різні відтінки сірого мерехтіли перед очима. Тарас відчув власну безпорадність, яка несподівано для нього самого вилилась у віршовані рядки:

«Ми наче кошенята ті сліпі,

Блукаємо цим світом навмання.

Й не просимо у Бога ми руки,

І поміч відкидаєм в небуття».

Образ Софійки чіткими фарбами вималювався в голові послушника і вже, ніби звертаючись до сестри, Тарас продовжив думку:

«Господь так молить глянути на світло,

Стає навколішки перед своїм рабом.

Та робим вигляд — наче ми не бачимо

Предивне сяйво, оточене багном.

Щосили прагнемо заплющити ми очі,

Руками сяйвові дорогу перекриють,

Проте, душа весь час у нас тріпоче

І рветься поза волею в блакить».

«Душа... Невже Софійчина душа змирилася з тенетами гріха? Ні, цього не може бути». Я все життя вчив сестру звіряти свої думки та дії з

Господнею волею. Це не могло пройти даремно. Треба молитися за неї. Слід допомогти їй розправити крила, вирватися із кайданів мороку...»

Страсна п'ятниця... Майже дві тисячі років із року в рік кожен християнин переживає її, як особистісну містерію. Містерію жертви, крові, хреста... Соломія стояла в храмі перед розп'яттям.

Вона відчувала велику тугу, біль. Серце, наповнене невимовним жалем, проливало на світ чисті краплини покайних сліз... Роздуми про Бога бентежили не тільки розум, але й заставляли тріпотіти благоговійним трепетом усю душу..

«Господи, будь мені грішній... Я люблю тебе всім серцем своїм і довіряю тобі, немов дитина. Правда, я не схожа на немовля, а більше подібна до малюка, що міцно тримається за Твою батьківську руку і набридає тисячами «Чому?» Коли мені боляче, я хочу, щоб Ти пожалів мене, коли добре — спішу поділитися з тобою своєю радістю. Ти завжди розумієш мене. Ти любиш мене. Ти любиш своєю безмежною любов'ю кожне твоє створіння. Як тяжко Тобі, коли бачиш наші сварки та чвари. Ти любиш нас і хочеш, щоб ми любили одне одного. Я прагну, Господи, вбачати Тебе в кожній людині, але недосконалість моя велика і не завжди мені це вдається. Тоді я вдаюся до молитви. Я благаю Тебе відвернути від мене злість і неприязнь. Ти завжди любив мене. Щоб відкупити мої гріхи, Ти послав на хрест свого возлюбленого єдинородного сина...

Хіба може зрівняти Твій біль з болем будь-кого із нас? Ти водночас страждав як Батько, що втрачає улюблену дитину, і як Син, що взяв на себе пороки і болі цілого світу. Пробач нам за наші гріхи, які повертають Твого Сина на страшний хрест.

Знаю, що Ти кожного разу даєш нам шанс у покайній воскресати разом з Ісусом. Ти є Любов, Ти є Світло. У кожній людині є Твоє святе світло. Дай мені силу бачити його. Дай силу дивитися не на власну злість та гнів, а на той ліхтарик любові, яким Ти наділив серця кожного свого творіння...»

Останній день посту Тарас проводив у глибокій молитві та роздумах над давніми подіями. Він розмірковував про хрест і кров, про покайння та воскресіння...

Вже були спечені паски, пофарбовані крашанки, розмальовані писанки. Люди готувалися до світлого дня Господнього Воскресіння. Всі і все перебувало в очікуванні великої містерії.

Із задуми послушника вивів тихенький стук у двері — йому принесли листа. Він зразу впізнав Софійчин підчерк. Швидко розірвав конверт, дістав акуратно складений аркуш і поспішив прочитати його:

«Любий братику! Я дійсно була рада чути твій голос. На якусь мить мені здалося, що ми як і раніше живемо разом, і ти нікуди від мене не від`їжджав. Як мені було затишно з тобою. Тільки ти мене розумів, тільки ти міг мене підтримати. А тепер ти далеко. Немає кому вчити розуму. Знаю, що дуже хвилюєшся за мене. Сподіваюся, що нарешті буде все гаразд. Останні півроку видалися напрочуд важкими. Здається, якби довелося пережити все наново, я б просто цього не витримала. Але все погане позаду. Тепер я можу розказати тобі всю правду.

Пам`ятаєш Остапа? Я закохалася в нього не те що по вуха, а по самісінькі кінчики волосся. Він доклав усіх зусиль, щоб збудити в мені ці почуття. І повір, йому це було не легко. Але найжахливішим було те, що він приховав від мене правду. А правда була жахливою. Остап — одружений і має дворічного сина...

Коли я про все дізналася, то вирішила назавжди викинути його із серця. Але це виявилось занадто складно. Його образ завжди мене переслідував. Я перестала їсти, пити. Схудла, змарніла... І от одного разу не витримала і зателефонувала до свого знайомого, що ще з першого курсу був у мене закоханий. Мені тоді здалося, що єдиний шлях позбутися Остапа — це вийти заміж за іншого.

Хтось зі знайомих передав Остапу, що я збираюся брати шлюб. І він поспішив до мене, аби перешкодити моїм намірам. Вхідні двері були замкнені, а нещодавно встановленого коду він не знав. Я ж хоча й чула дзвінок, не відповідала, бо не хотіла ні з ким зустрічатись. Він побачив, що мої вікна світяться, то ж і вирішив залізти на третій поверх по трубі, а потім, через відчинену на кухні квартиру, забратися до квартири. Та труба виявилася занадто слизькою і він впав на спину. Ледь піднявшись, майже рачки, Остап доповз до вхідних дверей. У цей час виходив надвір сусід і, впізнавши знайоме обличчя, дозволив Остапу увійти.

Не знаю, як він піднімався східцями. Коли я побачила його біля дверей квартири, то він уже ледь тримався на ногах. Було зрозуміло — щось таки трапилось. Йти він уже не міг, тому довелося затягти його до хати та мерщій покласти на ліжко. Спина в нього боліла, але від швидкої відмовився. Остап провів цілу ніч у мене, при цьому весь час освідчувався в коханні. Іноді мені здавалося, що він просто марить.

На ранок йому стало ще гірше. Я зателефонувала знайомому, той приїхав машиною і ми разом повезли його до травм пункту. Там з`ясувалося, що в хлопця компресійний перелом хребта. Лікарі викликали швидку допомогу і я разом з Остапом поїхала до лікарні. Йому дійсно було дуже погано. Він марив, страждав від болю і боявся, що я покину його. Мені боляче було бачити його муки. Здавалося, що легше було б самій терпіти той біль. Звісно, я не могла залишити його. Два дні (усіма правдами і неправдами) я провела з ним у лікарні.

Коли біль трохи ущух, я переконала Остапа повідомити родину про те, що сталося. Він дав мені телефон батьків. Проте, довго довелося

умовляти його відпустити мене додому переодягнутися та разом написати на роботі заяву на відпустку за власний рахунок. Ще в лікарні зателефонувала на батьківську квартиру. Слухавку взяла дружина. Я пояснила в кількох словах, що сталося з Остапом, де він лежить і, що необхідно йому принести.

Коли повернулася до лікарні, всі його рідні були в зборі. Довелося познайомитися з його батьками та дружиною. Вони всі чудово зрозуміли, хто я така. Батьки є батьками, і вони були щиро вдячні, що я доглядала їхню дитину. А от дружині не позаздриш.

Особливо косо на неї дивилися хворі з Остапової кімнати. Для них його дружиною була я. Не знаю, як Наталка (так її звати) ту все витримувала. Ми досить непогано з нею порозумілися. Я вибачилася за те, що було між мною і Остапом. Я ніколи не хотіла нікому заподіяти шкоди. Це ж він приховав від мене правду про одруження. Але проблема полягала ще в тому, що він весь час кликав тільки мене. Він хотів, щоб я сиділа постійно поруч. Уявляєш, як тяжко було Наталці те все чути. Сумління не дозволяло мені покинути його в такому стані...

Звісно, для нього я була лише улюбленою іграшкою. Але зрозуміло й інше. Ця улюблена іграшка здатна своєю підтримкою підняти його на ноги, заставити боротися за активне життя. Якби я пішла, він не захотів би нічого робити для свого одужання. Довелося сказати Наталці, що я не покину його, доки він не встане на ноги, але коли він підніметься перший раз, я назавжди полишу їхню родину. Шкода, що вона не повірила мені. Хоча я і розумію її.

Цілий місяць до та після роботи мені довелося сидіти у Остапа. Я годувала його, робила масажі, розповідала різні історії та байки і він швидко пішов на одужання. Його перевезли додому. Матір бачила, що з кожним моїм приходом йому ставало все краще і краще. Шануючи Наталчині почуття, я заходила лише тоді, коли її не було вдома. Якось Остап зателефонував мені на роботу і сказав, що дуже хоче мене бачити. Я поспішила до нього. Виявилось, що вдома нікого не було. Він сам доповз до дверей, сам піднявся і відчинив їх. Доки я була там, Остап не переставав освідчуватися в коханні, але я не могла не виконати своєї обіцянки. Він встав на ноги, настав час прощатися...

Ти не уявляєш, як мені було важко. Здавалося, земля іде з-під ніг. Думала, що не переживу цього. Але порушити обіцянку я не мала права. Як мені потім сказала його мама, він від безсилля та злості порозбивав половину електроприладів у своїй кімнаті.

На мене за кілька днів чекало одруження. Сергій не задавав зайвих питань: де я була, що робила. Я йому дуже вдячна за це. Звісно, про кохання з мого боку не може бути й мови. Але сподіваюся, що з часом полюблю його. Здається, він хороша людина. Єдине, не можу ніяк звикнути, що слід лягати з ним до ліжка. Якби не це, то все було б взагалі чудово.

Матері його я сподобалася. Правда, мене непокоїть те, що і він, і вона дуже далекі від національної ідеї, дуже далекі від любові до України.

Я розумію, що тебе більш за все хвилює питання: чому ми не вінчалися? Скажу чесно, я боюся. Щось усередині не дозволяє це зробити, не пускає мене. Звісно, не хочеться жити в стані гріха, але Бог знає про мої страхи. Тож спочатку слід подолати їх...»

Тарас дочитав листа і з сумом став до молитви. Він молився за свою сестру, за свою нерозумну Софійку... «Софійко, Софійко! — з болем на серці думав брат, — це не кінець твоїм стражданням, це лише початок...»

Останнім часом все частіше й частіше перед Тарасом поставало питання «Чому?». Він намагався зрозуміти: чому послушники, що провели в монастирі значно менше часу, допускаються до прийняття довічної обітниць з церквою, а йому дозволяється приймати лише щорічну посвяту.

«Невже я не заслуговую на служіння Богові? Невже мені не можна довіряти? Може я настільки грішний, що недостойний приймати обітницю?» — з такими роздумами та запитаннями відправився Тарас до ігумена, отця Петра.

Щойно послушник зайшов, настоятель перший почав розмову. Здавалося, він знав про все, що на душі у хлопця, і чекав на цю зустріч.

— Бачу сум закрився до Вашого серця, брате, — промовив о. Петро.

— Так, отче, Ваша правда. Тому і прийшов до Вас за порадою.

— Знаю, знаю... Вас хвилює питання: чому інші складають довічну обітницю, а Ви ні?

— Так, маєте рацію. Може я не гідний бути слугою Господнім? І всі мої намагання даремні?

— Ні, не думайте так. Ви хороший послушник. Через Вас Господь вилив безліч ласк на обездолених нашої лікарні. Ви шукаєте свій шлях, намагаєтеся йти за своїм покликом, Ви прагнете знайти Ваше місце в житті. Але Ви ще в пошуку...

— Можливо, але мені здається, що я вже знайшов його. Мені добре тут. Добре молитися, добре допомагати іншим. Невже це не те, що я шукаю?

— Ви самі згодом дасте відповідь на всі запитання... А пошук ще дійсно не скінчився. Немає спокою у Вашому серці. Дослухайтеся до нього. Коли прийде час, Ви відчуєте, де Ваше місце насправді.

— Невже за межами монастиря? — запитав Тарас.

— Я не казав цього, — відповів ігумен, а потім додав, — Моліться, шукайте, даруйте свою любов і вміння тим, хто цього потребує і Господь відкриє Вам очі. Що Ви побачите, поки ні Ви, ні я не знаємо. Ступайте з Богом і хай Господь Вас благословить...

Кожен день подружнього життя все більше й більше ставав тягарем для Софії. Надії на те, що з часом вдасться полюбити Сергія, були марними. Навіть найніжніші його дотики заставляли здригатися тіло від неприязні. Молода жінка трималася, як могла. За її лагідною усмішкою

ховався нестерпний тягар відчуження. Зовні все здавалося чудовим. Але світ довкола руйнувався. Навіть свекруха, що напочатку була ніби-то лагідною, подібно до незадоволеної кішки, почала потроху випускати пазурятка. Уже через місяць після весілля вона сказала: «Софія, у нас не прийнято говорити по-українські. Нам етого не надо. Ти вошла в нашу семью і должна жить по нашим законам». Тоді Софійка зрозуміла, що все тільки починається.

Кожна наступна зустріч із матір'ю чоловіка приносила все більше болю та розчарування. Лише тепер дівчина побачила, що насправді ця жінка ніколи й не приймала її, вона просто погодилася з рішенням сина, аби не втратити його.

Єлизавета Петрівна, так її звали, все життя прожила без чоловіка. Син був її єдиною радістю та втіхою в житті. Але і його вона по-справжньому ніколи не любила. Вона завжди любила лише себе в ньому. Він був її продовженням, її сподіванням та гордістю. Жінка не любила людей. Їй здавалося, що вони не заслуговують на спілкування з її «Серьоженькою». Вона зробила все для того, щоб стати для нього кумиром, його божком, якому поклоняються, якому цілковито довіряють і на якого бездумно покладаються.

Напочатку, сп'янілий від радості одруження на Софійці, Сергій був лагідним та ніжним. Але поволі почав звикати до своєї нової ролі. Те, що раніше здавалося вершиною щастя, тепер перетворилось у неминучу повсякденність. Все частіше Софія бачила його знервованим, невдоволеним. Вона нарешті усвідомила, що до одруження була для чоловіка лише недосяжним трофеєм. Завойований приз втратив свою привабливість та пожаданність.

Кожен новий день був гіршим за попередній. Молода жінка вже не могла нормально ні спати, ні їсти. Життя втратило сенс. Все рідше та рідше обличчя прикрашала усмішка, а пісня взагалі зникла з її життя. Щовечора засинаючи, вона відчувала, що на ранок не хоче прокидатися.

«Дитина! Мені бракує дитини, —якось, лежачи в ліжку після безсонної ночі, подумала Софія. — Тоді мені все буде байдуже. Я займатимуся малюком і ні чоловік, ні свекруха мене не хвилюватимуть». Відтепер вона наполегливо просила у Бога дитини...

Власні та Софійчині проблеми заставили Тараса ретельніше переглянути своє життя. Де він припустився помилки? Що зробив не так? Послушник відчув, що йому забракло мудрості. Він не знає ні як допомогти сестрі, ні як відшукати спокій для власного серця. І тоді, подібно до царя Соломона, він став благати Бога про мудрість. Його не цікавили знання, він прагнув зрозуміти глибинну сутність речей, подій.

Кожну вільну хвилину Тарас намагався присвятити вивченню праць святих отців та вчителів церкви. Він молився, читав, роздумував. У всьому прагнув дошукатися істини, доторкнутися до її осяяних святістю країв.

Послушник і раніше проводив чимало часу в монастирській бібліотеці, але тепер це було щось інше. Хлопець був схожим на спраглого подорожнього. Проте вгамовувати спрагу будь-якою рідиною він не поспішав. Його цікавила якість живильної вологи. І як би не пересихало горло, він шукав і шукав криштально чистого джерела.

В роздумах над мудрістю Тарас якось записав рядки:

Що Мудрість нам дає?

Чому глибини, що сховані від нас у небутті,

Бентежать серце, розум наш і душу

І кличуть до блукання в темноті?

О, темрява, ти акт невірства,

Ти — символ незнання та таємниць.

І тільки пізнання, як промінь світла

Виводить душі наші із темниць!

Господня Мудрість — ти єдина,

Що здатна поєднати знов і знов:

Надію вічну, Розум, Правду, Силу,

Світ Істини та в повноті Любов.

Що мудрість без Любові?

Це — мара, це — привид, що блукає серед ночі.

Бо мудрість без любові — лиш знання,

Що не відкриють серце, ... тільки очі.

О, краще б очі спали,

Бо знання, породжене лиш розумом холодним,

Руйнує світ людський, й людські життя

І вивищає злобу, гріх, погорду...

Його найулюбленішою молитвою стала молитва Митрополита Андрея Шептицького про Божу мудрість. Читаючи її, послушник відчував ніжний трепет у своєму серці, відчував глибоку силу слів, глибоке благоговіння до найбільшої цноти, що зветься «Софія».

Його вражала дивожна простота та надзвичайна глибина слів:

«Дай [Боже] мені мудрість Твоїх доріг і мудрість ходити стежками Твоєї святої волі. Дай мені мудрість поведження і неповодження, щоб я вмів не вивищатися в одних і не упадати в інших. Дай мені мудрість радості і мудрість смутку; нехай тішуся лише тим, що до Тебе веде, нехай засмучуюся лиш тим, що від Тебе віддалює...»

Дійсно, що може бути гіршим за дороги, що віддаляють нас від нашого Творця; за дороги, що ведуть до темних звалищ довічних тенет. Хіба варте що-небудь нашого суму за тим, що воно порожнє в Богові? А чого варта радість, що лише тішить нашу пиху? Чого варте весілля, що не дає поживи для душі. Все суєта-суєт...

«Дай мені [Боже] мудрість всього, що переминає, і всього, що триває; нехай перше в моїх очах маліє, а друге росте. Дай мені мудрість праці та мудрість відпочинку; нехай мені буде розкішшю праця для тебе, а втомою відпочинок без тебе. Дай мені мудрість широкого і простого наміру, мудрість простоти, мудрість щирости...», — з благоговінням шепотів Тарас.

Він безліч разів повторював ці слова і кожного разу переживав їх як надзвичайну таємницю і дивовижне відкриття. Вони дали йому розуміння Любові як найблаженнішого прояву Мудрості. Недаремно в гімні про Любов апостол Павло писав: «Любов довготерпить, любов милосердствує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводить нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить! Ніколи любов не перестає!»

Багато разів Господь дарував Тарасові милість доторкнутися серцем до істинної любові, відчутти благоговійний трепет предивної мудрості найвеличнішої посвяти. Та надходили темні дні і все, що він бачив, все, що відчував, починало здаватися маревом хворої уяви. Сумніви підступали до серця. Він, що торкався до справжнього світла, метався у підступних тенетах сумнівів подібно до маленької перепілки, що потрапила в тенета, розтавлені мисливцем. Хто цей мисливець? Відповідь проста... Той, кого Архангел Гавриїл скинув у пекельну безодню. Але якщо так легко потрапити в тенета сумнівів тому, хто бачив Світло на власні очі, то що казати про тих, хто тільки знає про його велич...

У такі хвилини Тарас не переставав молитися: «Передусім, Господи, дай мені мудрість сердечного розкаяння і досконалого жалю. Дай мені мудрість пізнання себе в моїй немочі і зlobі; дай мені мудрість умертвлення і посту; дай мені мудрість відречення і пожертвування себе; дай мені мудрість жертви, мудрість хреста, мудрість крові...»

Давнє застереження каже: будь обережним у своїх бажаннях, вони можуть виконатися...

Софія вже четвертий місяць не могла нормально ні їсти, ні спати. В ній боролися протилежні почуття. І ця боротьба виснажувала, знищувала дівчину в своїй нещадності. Вона вже кілька місяців не писала правдивих листів брату. Що вона могла йому сказати, що все жахливо і не хочеться жити? Звісно, ні. Тому, щоб приховати свій стан, дівчина відправляла невеличкі записки, де в кількох словах повідомляла про свою щасливу долю.

Вже кілька місяців Софія носить у собі нове життя, нову людську іпостась. Бог зглянувся на її молитви і вона отримала те, про що просила. Чи стала вона щасливішою від цього? І чи принесло виконане бажання очікуваної втіхи та спокою? Ні... Софійка зовсім не відчувала радості та

материнського трепету. Їй навіть почало здаватися, що дитина ускладнила і так нелегке її життя.

Вона відчула неприязнь до ще ненародженого малюка. Їй здалося, що вона майже фізично відчуває, як родинні проблеми чоловіка та її власні недосконалості оселилися в утробі. З одного боку дівчина розуміла, що дитина ні в чому не винна. А з іншого — не могла відокремити від малюка власну неприязнь до свого чоловіка та його матері.

Маленьке невинне створіння, що мирно спочивало в її утробі ніби стало уособленням всіх негативних якостей та негараздів подружнього життя. «Господи, що робити? Як мені жити далі? Ти дав мені те, про що я просила. А тепер я відкидаю цей дар,» — думала в сльозах молода жінка.

Софія намагалася згадати, коли востаннє заходила до церкви. Їй стало боляче за себе, за свою непостійність, за власну гріховність. Але що робити? Як жити? Вона відчула потребу сходити до храму, поговорити зі священником, але й водночас боялася цього...

Весь католицький світ уже святкував Різдво. З екрана телевізора неслися різдвяні колядки та привітання. Радість оселилася в людських серцях багатьох людей світу. Вони славили Бога, славили народження Ісуса, величали Марію та Йосипа. Ця радість невпевненим дотиком постукала у софійчине серце. Дівчина ніби стрепенулася, ніби подивилася на світ не крізь забруднене вікно старого будинку, а безпосередньо, вийшовши на двір.

«Господи! — вигукнула вона, — Скоро і у нас буде Святий вечір та Різдво! Як я могла забути про це? Як я могла дійти до такого життя? Чому мої розчарування відвернули мене від Бога? У кого, як не у Марії просити заступництва?»

Цілий вечір дівчина розмірковувала над своїм життям. Вона ніби наново прожила його, передивилася свої вчинки та рішення. З пам'яті вилинули радісні дитячі роки, що минули в батьківських пестошах, роки проведені вдвох із братом. І хоча Софійка ледь-ледь згадувала те, чого вчила її мама, проте добре пам'ятала все те, чому повчав її Тарас.

Вона згадувала їхні спільні молитви, біблійні читання, розмірковування. Згадувала, як потихеньку, аби не привертати уваги місцевої влади, пробиралася з братом на богослужіння. Колись це було заборонено. Тепер уже якось і не віриться, що таке могло бути. Вона згадала Остапа. Згадала свій гріх, із якого все почалося.

«Господи! І знову все повторилося! Скільки літ минуло з тих пір, як Єва не послухала Бога?! Скільки людей по тому зламало собі долі таким же чином?! І знову й знову чужі помилки та біди нас нічому не вчать. Гріх погордості — найбільше зло, що є у світі. Від нього народжується всяка неправда, усяке викривлення святої істини. Чому я, що зростала у вірі, подібно до людей, що ніколи навіть не чули про Бога, вирішила, буцімто краще за Творця знаю, що мені потрібно. Здавалося: Остап — моє кохання, моє життя. А він виявився лише примарою, зміїним знаряддям у руках

сатани. Ні, щоб зупинитися. Відкрити серце своє Господеві. Попросити допомоги... Та знову клята погордість заповонила душу. Знову пиша чинила так, як їй заманулося. Знову відкинута було смирення та терпіння... Мій гріх — моя кара. Бо саме чергове падіння у прірву, через вивищення у погордісті, призвели до шлюбу із Сергієм.

Боже милостивий, будь мені грішній. Я не гідна торкатися Твоїх слідів, але й жити далі без Тебе не можу. Протягни до мене Твою рятівну руку...»

У монастирському храмі вже третій день під час літургії не було де яблуку впасти. Стільки мирян на Різдвяні свята давно вже не пам'ятали стіни старої церкви. Багато із тих, хто стояв на службі, належали до західного обряду римської церкви. Але близькість до монастиря внесла свої корективи у їхні погляди. Ці люди з великим натхненням і радістю святкували Різдво та Пасху за обома календарями та двома різними обрядами: грецьким та латинським. Подібна єдність нечасто зустрічається в наших містах і селах. Монастир став символом християнської єдності, рятівним ковчегом любові. І не зважаючи на те, що далеко не всі миряни розуміли українську мову, під час літургії Господь наділяв їх великим даром — відчувати слова та співи серцем.

Тарас дивився на Марію з маленьким Ісусом... Він прагнув збагнути незбагнене, зрозуміти незрозуміле. Та хіба можна зрозуміти велику таємницю народження предвічного Слова, божественної мудрості? Але тайна вабила, манила до себе. Послушник із трепетом у серці звертався до свого Пастиря, що прийшов у цей лукавий світ у вигляді ягняти, яке від початку призначалося для жертвоприношення:

Ти милістю зійшов на землю
Утілившись у тіло те людське,
Що мусило пройти крізь біль, гонитву,
Щоб грішне тварне стало пресвяте.
Що снилось немовляті-надлюдині,
Яке так мирно спочивало в пелені:
Чи сяйво неба в неповторнім світлі?
Чи хресний шлях й розп'яття на стовпі?

«Так розп'яття... — подумав Тарас, — Хрест є нічим іншим, як жертвовним каменем, каменем, який відкинули будівничі і який став наріжним». Послушнику стало нестерпно боляче. Біль пронизав серце, а потім заповонив груди. Його очі ніби відкрилися і він уперше побачив та відчув глибину Господньої жертви... Він бачив немовля, прибите на хресті... «Господи, чому Ти не відкрив очі сліпцям, що розпинали Тебе?» — з гіркотою та болем прокричав він у розпачі, а потім, присівши навколішки біля ясел, гірко заплакав...

Люди веселилися, тішилися та вихваляли Боже народження. Вони так і не помітили тихих сліз послухника. Лунала радісна пісня, що несла у світ велику новину чудесного народження:

Нова радість стала,
Яка не бувала,
Над вертепом звізда ясна,
На весь світ засіяла...

Святки підходили до кінця. Божий люд омивався в освячених водах Йордану. Нарешті Софія знайшла втіху, нарешті відшукала тихий спокій для власної душі. Всього два тижні назад, їй здавалося, що життя скінчилося, що Бог навіки відвернувся від неї. А все почалося з бажання одвідати церкву...

Старенький священик, що був протягом багатьох років її сповідником, помер, а до нового не лежала душа. Дівчина вирішила піти туди, де з незапам'ятних давен оселялися для молитовного уособлення божі мужі, туди, де спочивають у мирі нетлінні моці святих. Києво-Печерська Лавра... Саме це словосполучення викликало у Софії благоговійний трепет...

Молода жінка із самісінького ранку поспішала туди, де плекалася у віках святість. Вона хотіла знайти священика, поговорити з ним, почути його поради. Звісно, про сповідь зі святим причастям не могло бути й мови, бо не мала чину вінчання...

Софія тричі перехрестилася і увійшла до храму. Незважаючи на невеликий строк вагітності, живіт був досить помітним. Не встигла вона навіть запитати, де знайти священика, як старі жінки, що стояли обабіч входу, глянувши на її руку і не побачивши на ній обручки, лайливо накинулися на неї. «Як ти сміла сюди зайти, осквернити Божий храм захотіла?!» — закричали вони.

Дівчина від несподіванки та переляку зробила кілька кроків назад. Люди почали озиратися. Їй раптом здалося, що саме небо розверзлося і пільма огорнула землю. Вона вискочила із церкви у великому розпачі. Не помітила, як опинилася за мурами лаври і як сіла у тролейбус. Сльози застинали на ній. «Господи, я знаю, що мій гріх великий. Але невже Тобі байдуже до мого каяття? Невже Ти не приймеш до свого стада заблукану вівцю? Якщо твоя відмова — істина, то навіщо мені жити?..»

Софія вийшла з тролейбуса на зупинці біля філармонії і пішла в нікуди... Вона блукала вулицями та провулочками. Дівчина не помічала ні холоду, ні поколювання в низу живота. Її лихоманило. Думки, переповнені болем, непосильним тягарем тиснули на слабкі жіночі плечі. Сльози котилися з очей, омиваючи обличчя крижаними струмками лютоючої зими. Софія не помітила, як пройшла повз Покровську церкву, що на

Подолі. Вона пройшла ще метрів тридцять і знепритомніла, падаючи на чиїсь простягнені руки...

Молода жінка розплющила очі і побачила перед собою темноволосого, бородатого чоловіка з привітною усмішкою на вустах.

— Де я? Що зі мною?— запитала Софія.

— Лежіть пані, все гаразд. Вам стало зле і ви знепритомніли.

Я саме піднімався східцями від дзвіниці, то ледь встиг Вас підхопити.

Дівчина обвела розсіяним поглядом приміщення і знову повторила запитання:

— Де я?

— В церкві Миколи Доброго, — відповів чоловік.

— У церкві? — з подивом запитала Софія, — Мене сьогодні вже вигнали із церкви...

— Як то так? — перепитав бородань.

— Мабуть, Господь не хоче, щоб я осквернила собою його дім.

— Ой, дитинко, щось ти не те говориш. Бог завжди радіє кожному своєму чаду, що повертається до Батьківського порога.

— А Ви хто такий будете? — запитала дівчина.

— Я отець-парох цього приходу. А звати мене отець Валерій.

— Ви священик?

— Так, пані.

— Ой, зачекайте, я здається вже десь вас бачила... От тільки не пригадаю, де саме, — Софійка задумалася, а потім спохватилася, — Знаю, Ви правили службу для голодуючих студентів в дев'яностому.

— Так, а Ви теж там були?

— Ні. Але я часто заходила з однокурсниками на майдан, щоб підтримати голодуючих...

Дівчина із сумом подивилася на свій живіт і запитала:

— Це мене через нього сьогодні прогнали?

— Чому Ви так вирішили?

— Коли на мене в Лаврі накинута бабці, то одна обзивала мене «безсоромницею». Я знаю, що дуже завинила перед Богом і гріхи мої великі, але повією ніколи не була. То невже не може вагітна жінка заходити до церкви?

— Ви не судіть суворо цих жінок. Їхня проблема в тому, що їм бракує любові. Вони знають, що Бог є, а от правдивої віри так і не набули. Апостол Павло з цього приводу казав: «Коли маю всю віру, щоб навіть гори переставляти, та любові не маю, — то я ніщо!» Не зважайте на них. Ви повинні розуміти, що такі люди можуть трапитися будь-де. Але церква тримається не на них, а на тих, хто дійсно має гаряче, віддане Богу серце. На тих, хто має любов, милосердя, терпіння та смирення. А те, що вагітним не можна заходити до храму, дурниця. Точніше — забобони, що свідчать про невігластво тих, хто їх пропагує.

— То я можу спокійно ходити на богослужіння? — пожвавілим голосом перепитала Софія.

— Не тільки можете, але й зобов'язані. Бо ще в лоні матері закладається спроможність дитини до любові. Коли вагітна жінка є учасницею Божественної літургії, приймає Святі Тайни, то і дитина, перебуваючи ще в утробі, долучається до Божественного пізнання. Дитина ще в утробі звекає до голосу священика і до літургійних співів, ще в утробі вона вчиться славити Господа і ще в утробі вчиться дарувати свою любов. У подальшому житті вона не зможе згадати пережиті ще до народження хвилини радості під час богослужіння, але досвід, набутий до народження, допоможе їй розкрити своє серце Богові, а відповідно й людям.

— Коли Ви говорите, все здається таким простим і щирим. А коли я дивлюся на своє життя, то навпаки, все стає брудним та брутальним.

— А Ви уважніше подивіться на нього і відділіть зерно від плевелу. Софія на хвилинку припинила, а тоді з боєм у голосі промовила:

— Отче, я не хочу більше так жити. Я не можу більше так жити. Мені не потрібно життя без Бога. Що мені робити?

— По-перше, мусите повінчатися зі своїм чоловіком.

— Але ж я його не кохаю.

— Про це слід було думати до того, як розпочали просити у Бога дитину. Тепер Ви маєте обов'язок перед вашим малюком. Дитині потрібен батько, рідний батько. Господь завжди дає нам вибір. І за свої рішення та вчинки ми мусимо нести відповідальність.

— Так, ваша правда, отче. Це був мій вибір. Значить і моя відповідальність. Я не шукала власного шляху, не прагнула відчутти суті божого покликання. Робила все навмання, подібно до сліпця, що блукає на роздоріжжі. Тепер мушу за все відповідати. Спробую поговорити з чоловіком. Думаю, знайду в собі сили розпочати нове життя.

— От бачите, Ви знову шукаєте сили лише в собі. Чому не довірите власні негаразди Господеві?

— Не знаю. Я навіть не помітила, як вкотре мною заволоділа пиха...

Вже настав час обіду і Софії слід було поспішати на роботу. Вона вперше за багато останніх місяців відчувала надію...

Життя... Для чого Бог нам його дає? Що він чекає від нас? Куди кличе? Весь свій земний вік ми то знаходимо себе, то знову губимо в безцільній суєті та метушні. Іноді ми літаємо попід небесами, мов дивовижні птахи у вільному граційному польоті.

Але наступають сірі дні, і ми уподібнюємося до метушливих комах, що виконують запрограмовані природою функції. У суєтній буденності нам часто бракує часу і бажання зупитися і просто запитати себе: «Хто я? Куди я йду?» І лише два дивожних свята — Різдво Христове і Воскресіння Господнє, подібно до двох божественних стовпів, — тримають наше буття на висотах надземної блакиті. Ми по черзі підходимо

до кожного з них, зупиняємося і в роздумах про велич Божественних планів віднаходимо власний шлях, вимірюємо глибину власної любові, власної жертвовності і вдячності...

За кілька останніх років Софія вперше зустріла Великдень у роздумах про жертву, про кров, про Христа. Вона вперше виміряла власне життя тягарями хресного шляху Ісуса. Вона вперше відчувала біль і глибину Божої посвяти. Жінка дивилася на розп'яття в храмі. Їй на якусь мить здалося, що вона відчула на власних руках і ногах біль від цвяхових ран, відчула, як кров тоненькими цівочками дзюрчить тілом. Вона все дивилася і дивилася на хрест не в змозі відвести очей. На згадку прийшли написані колись Тарасом рядки:

О! Що мій біль порівняно з Твоїм?
І, що таке мої земнії муки?
Ніщо, у порівнянні з тим хрестом,
Який узяв Ти внаслідок розпуки.
Здається іноді: ось-ось я полечу,
Душа неначе розправляє крила.
Та сила тягря мого гріху
Придавлює все тіло, мов та брила.
Вагу її не в силах знести я,
Тому й благаю у молитві скорбній,
Щоб мій Ісус узяв мого хреста
В безмежній своїй милості Господній.

Софії залишалися лічені дні до народження дитини. Вона опинилася віч-на-віч зі своїми бідами, неспокоями та смутками. Що буде далі? Вона не знала. Та й навіщо їй це знати. Вона усвідомлювала лише одне, що Господня жертва не була даремною. Вона прийняла її, як великий дар. Віднині вона вже не самотня і готова до подолання труднощів...

У шибку стукотіли великі краплі дощу. Блискавка подібно до леза розрізала темно-синю матерію неба. Гуркотіло... Софія лежала в ліжку. В низу живота щось тягнуло. Спину ламало. У квартирі більше нікого не було... Чоловік ще два місяці тому пішов від неї жити до своєї матері. А зовсім недавно їй повідомили, що він має іншу...

Софія намагалася наново створити родину. Вона прагнула цього всім серцем. Та Сергій вже не бажав вінчання, виявляється, він ніколи його не бажав:

— Ти что, с ума сошла? Какое венчаніє, — сказав він.

— Але ж ти сам колись пропонував мені, — нагадала Софія.

— Тогда ти казалась мне далекокой, недостижимой звездой. Чтобы завоевать тебя, я готов был предложить всё, что угодно. А сейчас ты і так мне принадлежиш. І вообще, нечего тебе делать в церкви. Ты не старуха, которой нечем заняться. У тебя есть работа, есть дом. Этого достаточно. Нам вполне хватает твоего сумасшедшего брата.

Образа підступила Софії до горла. Виявляється, толерантність Сергія була лише фарсом... І все ж таки попри зневагу чоловіка, жінка була значно щасливішою, ніж раніше. Вона потайки ходила до церкви. Відчувала, що Господь не полишив її, що Він її любить. А це вже не мало...

Вже майже два місяці, як вона живе одна. Їй спокійно: ніхто не свариться, ніхто не ображає. Звісно, вона розуміє, що це неправильно: чоловік мусить бути біля дружини, особливо тоді, коли ось-ось має народитися малюк. Малюк... Згадка про дитину застала її звернути увагу на болі, що повторювалися все частіше і частіше. «Мабуть прийшов мій час,» — подумала жінка і пішла викликати швидку...

За півгодини Софія була вже у пологовому будинку. Болі стали нестерпними і вона втратила свідомість... Дівчина розплющила очі і побачила, що лежить у ліжку. До її руки під'єднана крапельниця. Вона обвела поглядом незнайому кімнату. Подивилася у вікно. Вже сутиніло... Пам'ять потроху поверталася. Софія пригадала, що швидка привезла її до пологового будинку, а що будо далі — невідомо. Вона спробувала погукати медсестру, але в горлі пересохло. Думки плуталися, в голові паморочилося. Жінка стомлено заплющила очі... Раптом двері до кімнати відчинилися і почулися голоси. Лікарі підійшли до її ліжка.

Вона подивилася на них і тихенько запитала:

— Лікарю, що зі мною? Я ще маю народжувати...

Молодий лікар ніжно усміхнувся, а медсестра з полегшенням зітхнула:

— Вона ще збирається народжувати... Дитино, ти вже народила три дні тому.

— Як три дні тому? — здивовано перепитала Софія.

— То правда, — втрутився в розмову лікар, — твоїй донечці вже три дні.

— Але як таке може бути, чому я нічого не пам'ятаю?

— Ти три дні була у комі. Ми боролися за твоє життя. Довелося зробити кесаревий розтин, щоб врятувати дитину. Ну й задала ти нам клопоту. Такого складного випадку я не пригадую у своїй практиці.

При цих словах Софія відчула як болять у неї шви. А лікар тим часом продовжував:

— Ти, мабуть, дуже щаслива людина. В тебе дуже сильний ангіохоронець. Ми кілька разів робили тобі переливання крові. Повір, її знадобилося дуже багато, у нас не було належної кількості. Я зателефонував своєму знайомому, викладачеві військового училища, і він попросив про допомогу курсантів. На диво, відгукнулося багато добровольців і завдяки їм тебе вдалося врятувати. Але можеш не сумніватися, без дива тут не обійшлося. Я не пригадую, щоб стільки людей водночас відчули потребу допогти комусь у біді. Так що ти народилася під щасливою зіркою.

— Лікарю, а як моя дитина? — запитала Софія.

— З нею все гаразд. Хороша, здорова дівчинка: 3 200 вага, та 50 см зріст. Вже завтра вранці ти її побачиш.

Сон Софії був тяжким. Вона ледь відокермлювала його від реальності. Видіння були прозорими. Вона чула в собі десятки голосів, які промовляли до неї про незрозумілі і дивні для неї речі. Їй здавалося, що в неї всередині оселилися часточки багатьох людей. І кожна ця частка несла скорботи та радості свого господаря. Її єство ніби поділялося, розривало свідомість на шматки, а потім знову збирало до купи. Світанок прогнав марева, полишивши відбиток тяжких людських переживань...

Вранці зняли крапельницю. Сонце, що заглядало у вікно, трохи поліпшило настрій. Живіт болів. Сідати ще було важко.

О дев'ятій принесли дитину. Це був маленький жмуточок, загорнутий у пелюшки. Дитинчатко мирно спало.

— Невже це моя дитина? — подумала Софія, — Господи, що я з нею робитиму?

Сестричка, ніби читаючи її думки, промовила:

— Лягайте на бочечок і прикладіть дитинку до груді.

Жінка послухалася, але в неї нічого не вийшло. Тоді медсестра поклала дівчинку зручніше під бік матері і засунула сосок їй до ротика. Софія відчула лагідне посмокування. Та раптом дининка відсахнулася від матері і голосно закричала. Жінка розгублено зааніміла. Медсестра запитала:

— А в тебе молоко є?

— Не знаю, — відповіла Софія.

Тоді сестричка натиснула двома пальцями на грудь жінки і назовні з'явилося лише пару крапель молозива.

— Так, проблеми, — промовила медсестра, — Але нічого, не хвилюйся. Почнеш їсти, молоко прибуватиме. А зараз ми самі погодуємо дитину.

Вона вийшла із палати, забравши із собою немовля. Софія з полегшенням зітхнула. Дитинка їй сподобалася, але не так, як подобається матері власне чадо. А лише як добрій людині подобається маленька беззахисна істота чи то кошеня, чи то цуценя.

Жінка лежала тихо, мовчки дивилася в білу стелю. Думок не було. Тільки порожнеча... Не було ні болю, ні радості, ні смутку. Лише байдужий вакуум. Потроху вона почала відчувати, як посмокує в неї під ребрами. Ще згодом відчула голод. «Господи, — подумала Софія, — Як хочеться їсти. Але хто мені принесе? Хто попіклується про мене зараз?» Їй стало боляче.

Вона усвідомила, що залишилася у цьому світі зовсім одна. Тарас, який би з радістю дбав про неї, — далеко. Чоловікові добре з іншою, а свекрусі не до неї. «Господи, я зовсім одна! — вигукнула у розпачі дівчина. — Ні я, ні моя дитина нікому не потрібні». Самотність гострим

бодем пронизала серце. Сум огорнув і так неспокійну, страждальну душу. Вона лежала у ліжку і тихенько плакала. Сльози великими, гіркими краплинами скрапували на подушку...

Їй приносили дитину кожні три години, щоб маленька хоча б полежала трохи зі своєю матір'ю. Молоко так і не прибувало. Софія відчувала, що їй бракує їжі. Лікарняний раціон зовсім не сприяв лактації. Жінка відчувала себе покинутою, забутою всім світом.

— Чому в тебе не прибуває молоко? — запитала медсестричка, — Може ти нічого не їси?

— Їм те, що в їдальні дають.

— Але ж цього замало. Чому тобі ніхто не приносить їжі?

— У мене нікого немає.

— А чоловік?

— Його вже також немає, — відповіла Софія.

— Що, помер? — не відступала медсестра.

— Ні. Пішов до іншої.

— А батьки де?

— Померли, ще як я дитиною була.

— То ти з дитячого будинку?

— Ні. Мене виховував брат, але він зараз далеко.

— Боже, бідна дитина, — поспівчувала співрозмовниця, — тяжко тобі буде. Невже немає знайомих, друзів?

— Чому? Знайомих багато, а близьких друзів чоловік порозганяв.

— Звернися до них за допомогою. Невже вони відмовлять тобі?

— Не знаю, — невпевнено промовила Софія, — Я про це не думала. Якось незвично просити милості в когось.

— Чому милості? Люди й існують для того, щоб допомагати одне одному. Так що звертайся по допомогу. Вона тобі необхідна зараз.

Медсестра вийшла з палати, а Софійка залишилася лежати в ліжку. Вона гарячково намагалася згадати номери знайомих.

У голові всі цифри змішалися, переплуталися. Із пам'яті вдалося витягнути лише три телефони. Жінка потихеньку встала. Тримуючись за стінку, вийшла з палати. Обережно ступаючи, підійшла до телефону. Перші два номери не відповідали. Тоді вона зібрала всі сили і набрала останній номер — телефон священника.

— Христос Воскрес! — пролунало вітання в слухавку.

— Воїстину Воскрес! — відповіла жінка. — Отче, це я, Софія. Пам'ятаєте мене? Я з початку року ходжу до вашого приходу.

— Звісно пам'ятаю, — почувалася відповідь. — Ви мали ось-ось народити дитину. Все гаразд?

— Не зовсім.

— Невже щось із дитинкою сталося?

— Та ні, слава Богу з дівчинкою все гаразд.

— Так у Вас дівчинка. Вітаю з донечкою.

— Дякую. Отче, Ви пам`ятаєте, що я Вам говорила про свого чоловіка?

— Так, пам`ятаю.

— Він так і не повернувся до родини. Я зараз у розпачі і не знаю, що робити. Здається, ми з дитиною в цьому світі нікому не потрібні, — жінка розридалася у трубку.

— Заспокойтеся, Вам не можна зараз нервувати. Головне, що з вами і з дівчинкою все добре. Вас хто-небудь одвідує?

— Ні, — схлипуючи відповіла Софія.

— Чуєте, не плачте. Ви від Бога отримали такий дар, а ридаєте як на похоронах. Моліться за себе, за свою дитину. А я зараз заїду до Вас. В якому пологовому будинку знаходитеся?

— На Печерську, в першому. На третьому поверсі. Моє прізвище зараз Радченко.

— Гарзд. Чекайте. А, ще ледь не забув. Дайте мені будь ласка телефон вашої свекрухи.

— Навіщо? Я не хочу їй телефонувати.

— Але ж вона має право знати, що стала бабусею.

— Може й так, — невпевнено відповіла дівчина, і згодом продиктувала номер.

— Добре, чекайте на мене. І не хвилюйтеся. Пам`ятаєте як у Біблії: ти не лякайся і не журись, якщо Бог з нами, хто проти нас?

— Та пам`ятаю, — вже з усмішкою відповіла Софія, — Дякую Вам за доброту. До зустрічі.

— Христос воскрес! — промовив священик.

— Воїстину воскрес! — відповіла на прощання дівчина...

За дві години Софії принесли передачу. Там було все: кефір, сир, ще тепле картопляне пюре, м`ясо та фрукти. Звісно, дівчині далеко не всі страви можна було споживати, але гостинець неабияк підняв настрій. З`явилося відчуття потрібності. Вона визирнула у вікно, як порадила санітарка, і угледіла отця Валерія. Він усміхався до неї своєю доброю усмішкою. Дівчина радісно помахала йому у відповідь. Він також махнув їй на прощання і поспішив у своїх нелегких пасторських справах.

Підходив до кінця другий тиждень, як Софія перебувала в лікарні. Завтра її мають виписувати. Хто забере її з дитиною, дівчина не знала. Отець Валерій сказав, що на неї чекає велика несподіванка.

Вона потроху звикла до своєї маленької. Материнське почуття так і не виникло. Але любов до дитини безумовно була. Любов ніжна, співчутлива. Софійці було боляче від того, що вона не відчувала власної дитини і навіть не згадувала про неї, коли тієї не було поряд. Але вона пообіцяла собі і Богові бути доброю матір`ю для дівчинки. А коли їй забракне любові, вона покладатиметься на доброту та ретельність...

Жінка з великим неспокоєм чекала години виписки. Серцем вона відчувала, що все буде гарзд. Нарешті зайшла медсестра і повідомила:

— Софіє, збирайся. За тобою прийшли. Бери свої речі, виписки, спускайся донизу. Дитину також зараз піднесуть.

Вона підійшла до ліфта, зачекала на свою дівчинку і разом із сестричками спустилася на перший поверх. Там уже чекав пакунок речей для маленької і пакунок її одягу. Поки дитину загортали, Софійка швидко переодягнулася.

Двері відчинилися і вона побачила в холі свого чоловіка, свекруху і отця Валерія. Від несподіванки жінка ледь не зомліла. Нарешті опанувавши себе, Софія вийшла з кімнати. За нею йшла медсестра, тримаючи на руках дитину. Це було схоже на диво. Їй ніколи не дізнатися, як отцю Валерію вдалося переконати чоловіка повернутися, яким чином вдалося пом'якшити серце свекрухи. Але на даний момент її це і не цікавило, вона просто була дуже вдячна священникові за прояв турботи, співчуття та розуміння.

Сергій поводив себе так, ніби вони ніколи і не розставалися. Заради власної дитини Софія вирішила викинути з пам'яті всі образи, приниження, болі, які він їй завдав. Вона всім серцем воліла забути те, як він соромився її вагітності, як відмовлявся йти поряд з нею вулицею і переходив на інший бік дороги; те, як він покинув її, коли вона чекала на дитину; те, що коли вона помирала, він тішився в обіймах іншої, — все це вона ладна забути заради щастя маленького янголятка, що мирно посопувало у пелюшках.

У всьому відчувалася напруга. Але, на диво, всі присутні намагалися подолати її. Навіть свекруха щебетала, мов пташка про те, яка в неї гарна онучка. Правда, до їхнього дому вона не поїхала, пославшись на справи. Священик довів Сергія і Софійку з донечкою до дому. Він не став підніматися на гору, але запитав:

— То коли вінчатимемося і хреститимемо дитину?

— Скоро, — відповів Сергій, — От тільки Софія зміцніє та маленька трішки підросте, і ми зразу до Вас.

Така відповідь приємно вразила жінку. Але щось примушувало сумніватися в щирості цих слів. «Мабуть, я просто йому не довіряю. Слід змінюватися, бо без довіри не збудуєш родини. Він має право на другий шанс», — подумала про себе Софія.

Вони попрощалися зі священником і мовчки піднялися східцями. Жоден із них не знав, як почати розмову. Сергій відчинив двері. У квартирі було прибрано, а біля їхнього дивану стояло чудове дитяче ліжечко. У кутку виднівся новенький бузковий візок. Софійка розплакалася. Сергій підійшов до неї, обняв за плечі, обережно, щоб не придушити дитини, притис їх до себе.

— Все буде гаразд, — сказав він, — Ми мусимо почати все спочатку. Пробач мені. Не знаю, що зі мною зробилося. Я дійсно був нестерпним. Не обіцяю змінитися відразу, але спробую... Тільки ти допоможи мені.

— Я намагатимуся, — тихо відповіла Софія.

— Звісно, про кохання мова не йде, але ми можемо поважати одне одного заради нашої дитини.

Дівчина зітхнула з полегшенням. Принаймні тепер було ясно, на яких засадах їм слід будувати родину. Вона поклала донечку у ліжечко, роздягнулася і пішла на кухню готувати вечерю. Звісно, їй хотілося, щоб її вдома чекали щирі в своїй любові серця, щоб вона не стояла в перший же день біля плити, щоб принаймі сьогодні хтось про неї піклувався. Але бажання не завжди співпадають з реальним життям. Ми маємо те, що маємо. І мусимо дякувати Богові за те, що є...

Соломія вже полишила сподівання на одруження. Їй двадцять шість, а серце досі не може ні до кого прихилитися. Робота стала єдиною розвагою, а церква — втіхою. Галасливі компанії перестали її приваблювати, хоча вона і не відмовилася повністю від них. Їй вже тяжко було грати роль веселої, безтурботної дівчинки, бо насправді вона вже давно не була такою. Проте створений нею власний імідж був достатньо стійким, а наснаги зруйнувати його у неї бракувало.

Соломія змирилася зі своєю долею: нічого у Бога не просила, приймала життя таким, яким воно є. Її невеличке помешкання, яке вона знімала на околиці міста, вже не було порожнім та самотнім. Другий місяць у неї жила дівчина, точніше, молода жінка, яка потрапила у велику біду та скруту.

Олена, так звали її приятельку, приїхала до Києва на лікування. Лікарі провіщали, що без операції їй залишилося жити не більше року, а в неї вдома зосталася мала дитина. Чоловік відмовився від дружини, коли дізнався про захворювання. Більш того, він чекав на її смерть, щоб забрати собі сина.

Соломії було не просто шкода цю двадцятирічну жінку. Вона перейнялася її проблемами і болем. «Господи, — молила вона, — не позбав дитину матері. Благаю, врятуй її від смерті. Хто, як не матір може навчити малюка ходити твоїми стежками, любити, поважати та шанувати твої заповіді? Ти постійно чиниш дива, то ж вислухай мою молитву. Допоможи цій нерозумній заблуканій душі, приведи її до свого храму і дай шанс розпочати нове життя».

Спілкування з Оленою примусило дівчину задуматися над буттям, над власним життям та смертю. «Чи зітхне хто з полегшенням, якщо я помру? — питала вона себе, і сама ж відповідала, — ні. Як не дивно, чимало людей утиратимуть сльози над моїм тілом. Я прагнула жити без зла, як уміла допомагала людям. Не завжди вдало, не завжди до кінця, але байдужою не залишалась. Чому іноді здається, що я вже виконала свою місію на цьому світі? Можливо, тому, що найкращі свої вчинки я вже зробила. В тому, що Україна незалежна, є і моя часточка. Для декого я і зараз у пам'яті залишаюся символом визвольного руху. Смішно і дивно

бути за життя символом. Але то правда: для тих, хто бачив мене лише у «гарячих точках», я назавжди залишусь у пам'яті такою, якою вони мене знали тоді. А поки що, я не знахожу спокою, бо прагну відшукати своє істинне місце в цьому житті, прагну відчувати Божий поклик. То ж віддаюся тобі, Господи, у владу.»

Був день Преображення Господнього. Дівчата вранці, перед тим як розійтися у власних справах, разом пішли до церкви. Вони трохи запізнилися. Священик уже розпочав читати Євангеліє від Луки: «Узяв Він (Ісус) Петра, і Івана, і Якова, та й пішов помолитись на гору. І коли Він молився, то вигляд лиця Його переобразився, а одежа Його стала біла й блискуча. І ось два мужі з Ним розмовляли, — були то Мойсей та Ілля, що з'явилися в славі, і говорили про кінець Його, який у Єрусалимі Він мав докінчити. А Петро та приявні з ним були зморені сном, але, пробудившись, бачили славу Його і обох мужів, що стояли при ньому...»

У цю мить Соломія подивилася на Олену і серце її защеміло від болю. «Господи, — вигукнула вона в думках своїх, —благаю, не забирай у дитини матері. Коли потрібна жертва, візьми моє життя, тільки не полиши дитину сиротою...»

Раптом усе довкола залилося дивним світлом і голос почувся з небес: «Ти маєш сьогодні змогу сама просити це у Господа...»

І бачить постать перед собою, постать білу, немов осяяну із середини. І не сміє підняти очі свої дівчина. Сльози котяться в неї з очей, застилаючи надприродне світло. Вона припала губами до стіп, ледь торкаючись краю осяяного сукна і серцем сповненим великої віри та надії не промовила, а проридала: «Господи, не смію я дивитися на Тебе. Бо грішна я, і гріхи мої незліченні. Пробач мені недостойній, що наважуюся просити в Тебе. Бо милості благаю, не заради себе, а заради невинного дитяти. Я знаю, що моє життя не було зразковим і жертва моя не є досконалою та чистою, але це все, що я можу запропонувати. Благаю, коли Олена має померти, то краще хай я буду на її місці. Я з радістю прийму будь-які муки та страждання, аби тільки дитя не залишилося без материнського тепла на цій землі...»

І голос ніжний та теплий долинув до Соломії: «Встань, дитино, твоя молитва не залишилася непочутою...»

Вона підняла очі і крізь пелену сліз розгледіла лише людей, що стояли на богослужінні... Видіння зникло. І тільки погляд у своїй недосконалій наївності розгублено блукав у пошуку взірця побаченого світла...

...Лагідне сонячне проміння пробивається крізь лапаті гілки зелених дерев. Теплі яскраві відблиски ніжно торкаються чола образу Богородиці,

Матері Божої Умиління. Поважний старець і молодий юнак завмерли в тихій молитві перед іконою. Їхні обличчя випромінюють дивовижну красу і спокій. У всій поставі старця відчувається надзвичайна добротність, блаженна любов до Господа.

Неперервна молитва та пустельна праця духовного зріння, прикликавши смиренным серцем Христову любов, зростили святість велику в душі його, що стала місцем божого мешкання...

Постом та «непрестанною» молитвою прославив ти обитель Саровську. Великі твої пустельні подвиги та труди і солодкість повчання твого, Серафиме, досі пошановуються. Смиренність та кротість твоя освітлювали дорогу заблуканим, а елей від ікони Володарки, через помазання недужих, зцілення дива показував.

Багатих та бідних благочестію ти повчав, майбутнє як теперішнє відчував, милість ненависникам вимолював, а тих, хто приходив до тебе, просвіщав правдою і навчав славити Єдиносущну Трійцю...

Та ось учень в трепеті молитовному питає:

— Що таке є преображення Господнє?

Возніс старець благочестивий до Творця тихеньку молитву і світлом дивним засяяло обличчя його. Вся одежа стала білішою від снігу. І промовив той, що духовними премудростями наповнився та на висоти благочестя піднявся:

— Коли ти вже бачиш славу Господню на мені, недостойному рабові, що через скромні молитви в шати небесні зодягнувся, то що вже казати про Божу осяяність, про істинне Світло і предвічне Просвіщення?..

Нетварне Божественне світло преобразило душу Серафима в найчистішу скриню благодаті Божої, що осяювала, просвітляла всіх тих, хто до нього приходив...

Досить спокійно минуло три місяці. Холодні ночі вже нагадували про осінь. Продзвенів шкільний дзвоник і діти, немов метелики до світла, потягнулися до школи.

Стосунки між подружжям хоча й були прохолодними, але підкреслено чемними. Софійка не перевантажувала чоловіка нічними чергуваннями, пелюшками чи будь-якою допомогою.

Напочатку свекруха намагалася відсунути її з материнської ролі, перебравши за правом старшості та досвідченості головну опіку над дитиною. Але Софія була тверда в своїх правах на дитину і гальмувала надмірну ретельність матері чоловіка.

Донечку назвали Зоряною та похрестити її ніяк не вдавалося. Чоловік увесь час відкладав дату їхнього вінчання та хрещення доньки. Софія ладна була відмовитися на деякий час від першого, аби скоріше привести дитину до христового люду, та Сергій не поспішав і з цим...

Цілу ніч у вікно стукотіли краплі холодного осіннього дощу. Жінка прокинулася від задушливого кашлю дитини. Вона підійшла до ліжечка, взяла маленьку на руки і відчула, як дитя задихається, не в змозі ковтнути повітря. Софія з переляку почала трусити дівчинку. Маленька розкричалася і до її легенів потрапив кисень. Руки і ноги у жінки тремтіли. Вона чула тяжке хрипіння в диханні Зоряноньки. Серце неспокійно калатало в передчутті чогось недоброго. «Може це і є материнська любов? — запитала про себе Софійка, — Може в її основі просто лежить страх за тих, кого ми «приручаємо», або за кого ми відповідаємо?»

Дівчинка на деякий час заспокоїлася, але дихання було важким. До самісінького ранку жінка носила маленьку на руках по кімнаті. Вона неначе очманіла. Думки ніяк не знаходили між собою згоди. Час від часу Зорянка заходилася сильним кашлем, тіло її горіло.

Сергій прокинувся від крику немовляти. Він побачив, що Софія трусить дитячко, яке несамовито заходиться в кашлі. Спросоння йому важко було відразу зрозуміти, що відбувається. Він швидко одягнувся. Підбіг до Софії і вихопив з її рук дитину.

— Що ти робиш? — від несподіванки закричала вона.

— Рятую свою доньку від тебе, — проказав чоловік, на ходу стягуючи ковдру з дитячого ліжка.

— Наша дитина хвора. Їй потрібна швидка, — заплакала жінка.

— Їй потрібна не швидка, а нормальна матір. Я бачив на власні очі: ти хотіла її вбити, — з цими словами він кинувся з дитиною до дверей.

Софія намагалася зупинити його, але чоловік щосили турсонув жінку і та, відлетівши на пару метрів, стукнулася головою об кут. Вона знепритомніла.

Сергій, на ходу закутуючи дитину в ковдру, вискочив на вулицю і побіг до дороги ловити машину. Щойно він підняв руку, як біля нього зупинився бордовий «Форд». Він назвав адресу матері, усівся зручніше біля водія і машина рушила з місця.

— Потерпи, моя маленька. Зараз приїдемо додому. Бабуся буде тобі рада. Вона не дозволить тебе образити. Повір, з неї чудова матір. А ту, що народила тебе, ти забудеш. Я відчував, що щось не так. Мені довелося чекати цілих три місяці, щоб підтвердити власні підозри. Але тепер усе стало на свої місця.

Дитина знову почала кашляти і задихатися. Водій перелякано дивився на Сергія. Коли підняв очі — вже було запізно...

В останню мить він спробував вивернути кермо. Почувся удар і все зникло...

У Сергія перед очима з'явилось світло і, не усвідомлюючи до кінця, що відбувається, він знецька прокричав: «Господи, прости мені за все»...

Вже немолода жінка зіскочила з ліжка, мов дванадцятирічна дівчинка. Її тіло все тремтіло. За вікном посіріле небо посилювало смуток душі. По спині стікали краплини холодного поту.

«Какай ужас», — промовила до себе жінка. Вона погукала до себе свого старого собаку. Той ліниво причимчикував до господині і улігся біля її ніг, готовий вислухати чергову розповідь. Проте жінка не промовила жодного слова. Вона заплющила очі, згадуючи страшний сон у найменших деталях... Перед очима постала легка, мов подих вітру, постать Сергія, її сина. Не торкаючись землі, він ніби пробирався крізь натовп людей, що утворився навколо розбитого «Форда», що на швидкості врізався у бетонний стовп. Було чути гудіння сигналу, на який натис своїм тілом вже мертвий водій. А поряд, о Боже, бездиханне тіло її сина, що згорнулося на кріслі, загороджуючи собою непритомне дитятко. Вона бачила, як прозора постать Сергія, злякавшись побаченого, у весь голос прокричала: «Господи! Що це?» Проте, ніхто окрім неї, не почув цього крику. Серце у матері защеміло. Перехожі, які зібралися навколо машини, навіть не звертали уваги на примарний образ. Та раптом, душа її сина, ніби збагнувши істину, піднялася над юрбою і почала благати: «О, Боже, допоможи мені! Там же Зоряночка. Вона ще дихає. Її серденько вже ледь-ледь б'ється». А потім, ніби щось пригадавши, прозора постать промовила до себе: «Софія! Вона може врятувати дитину».

І ось вона, матір, немов летить поряд зі своїм сином. Умить опиняється в його квартирі і бачить на підлозі непритомну дружину Сергія. Її син, обливаючись сльозами, просить жінку прийти до тями: «Софіє, вставай, благаю тебе. Наша дитина в небезпеці. Пробач. Я не хотів. Допожи їй.»

Жінка знову відчула тремтіння в ногах. І знову холодні краплини поту покотилися її спиною. «Нет, это просто плохой сон, — заспокоювала вона себе, — і пріснітся ж такое...»

Наче крізь непроглядну пелену туману до Софійки ніби дійшло ледь чутише шепотіння. Їй здалося, що хтось благає про допомогу. Свідомість потроху почала повертатися. Вона розплющила очі. Голова боліла. Рухи були невпевненими. «Зоряна!» — раптом згадала жінка. Вона швидко кинулася до телефону і набрала номер свекрухи.

— Ало, — почулося на іншому кінці дроту.

— Мамо, Сергій уже приїхав?

— Нет, а что случилось? — з тремтінням у голосі запитала свекруха, яка ще досі знаходилася під впливом нічного жаху.

— Зорянка дуже захворіла, їй потрібна швидка допомога. Сергій нічого не зрозумів. Я зараз виїжджаю до Вас, — сумбурно проказала Софія і кинула слухавку.

На ходу одягнувши плащ, вибігла на двір. Назустріч ішла сусідка:

— Добридень, Софіє. Уявляєш, за два квартали від нас така страшна аварія... Машина їхала на великій швидкості, коли на дорогу несподівано вискочив перехожий. Водій, щоб врятувати людину, викрутив кермо і врізався у бетонного стовпа. Все це було на моїх очах. У мене досі тіло труситься...

Ноги у дівчини затремтіли. Серце закалатало. Всередині ніби щось обірвалося і все нутро заповнив несамовитий жах.

— Де саме? — не запитала, а прокричала Софія.

— Та по нашій вулиці в бік центру, — перелякано відповіла сусідка.

Софія щосили кинулася туди. Вона бігла так швидко, як тільки могла. З очей стрімкими потоками лилися сльози. Серце, несамовито здригаючись від болю, кричало: «Це вони! Це з ними біда!»

Попереду вона побачила натовп людей, почула звуки міліцейської сирени. Щойно вона підбігла до місця трагедії, як підїхала швидка допомога.

— Пропустіть, — прокричала жінка прориваючись до машини.

— Не заважайте, відійдіть будь ласка, — роздратовано сказав міліціонер.

Софія розштовхуючи всіх кинулась до автомобіля. Міліціонер спробував їй завадити, та жінка з несамовитою силою відштовхнула його і підбігла до дверей машини. Вона побачила закривавлене обличчя свого чоловіка.

— Де дитина? — закричала вона.

— Яка дитина? — спитав міціонер.

— Моя, — проридала жінка, — Це мій чоловік. З ним була чотирьохмісячна дівчинка.

У цей час підбігли лікарі. Вони обережно витягли скорчене тіло Сергія і побачили під ним непритомне немовля. Дитятко швидко перенесли до швидкої. Софія заскочила до машини за своєю дитиною. Біль на шматочки роздирав її ізсередини, але сліз уже не було...

У лікарні вона розповіла медикам про стан дитини вночі:

— Чого ж Ви відразу не викликали швидкої допомоги, а чекали до ранку? — суворо запитав її черговий в реанімаційному відділенні.

— Не знаю, — зніяковіло відповіла жінка, а потім додала, — Боялася.

— Чого боялася?.. Розумієте, якби Ви раніше подумали про доньку, то не лежала б вона зараз тут, — розлючено сказав лікар.

— Припиніть, — втрутилася в розмову сива лікарка, — Не бачите, жінці і так важко. Легко звинувачувати заднім числом.

Вона глянула на Софію і промовила:

— Дівчинка в дуже тяжкому стані. На фоні загального захворювання, що викликало набряк у нижній частині трахеї, у неї сильна травма голови. Ми докладемо всіх зусиль, аби її врятувати.

Молода матір від почутих слів ніби відтанула і сльози градом покотилися її обличчям. Вона хотіла щось запитати, зробила крок убік лікаря і впала... Коли прийшла до тями, над нею стояло кілька медиків. Вони щось їй показували, питали. Вона плутано відповідала на запитання.

— Все зрозуміло, — сказав чоловік у білому хаталі з маленьким молоточком в руці, — В неї у самої струс мозоку. Доведеться доглядати нам обох: не тільки дитину, але й матір.

Софійка потихеньку піднялася і ледь чутно проказала:

— Ні, ні зі мною все гаразд. Тільки благаю, врятуйте дитину.

— Вам самій потрібен зараз спокій, — суворо відповів лікар.

— Ні, я буду з дитиною.

— Навіщо їй ваші сльози. Маленькій і так важко, а Ви будете навантажувати її своїми хвилюваннями.

— Ні. Я сильна. Я витримаю. Я не буду плакати.

— Ну дивіться.

Їй дали халат і капці. В цьому ж корпусі помістили в палату, прописали лікування...

Софія дивилася на нерухоме, під'єднане до безлічі дротів, тіло своєї дитини... «Така крихітка, — думала вона, — а їй доводиться стільки страждати. Пробач мені, моя маленька.»

Сльоза скотилася щокою, але вона швидко витерла її, доки ніхто не побачив. Молода жінка вперше відчула, як любить це маленьке створіння. Як відчуває його дихання, стукіт серденька. Вона вперше побачила перед собою не просто маленьке чарівне дитинчатко, а побачила свою кровиночку, свою рідненьку донечку. Душа Софії несамовито страждала. Якби була можливість, вона б сама лягла на місце своєї Зоряночки, вона б віддала все, аби тільки її врятувати. Їй хотілося лягти біля неї, пригріти біля грудей, пестити маленьку голівку, цілувати ніжні ручки, бавитися крихітними ніжками.

— Зоряночка, люба, не помирай. Я без тебе не житиму, — ледь стримуючись від ридання прошепотіла жінка.

«Господи! Благаю Тебе, врятуй мою дитину. Ти сьогодні дав мені відчути, що таке є Материнська Любов у всій її величі, красі і болю, то ж не забирай у мене мою Зоряночку. Врятуй її, благаю.

Я обіцяю Тобі, що буду доброю матір'ю. Я присвячу своїй дитині все своє життя, віддам їй всі свої сили. Вона буде єдиним сенсом мого існування. Почуй мене, Господи. Я молитимуся за неї впродовж цілого життя. Вислухай мене, Боже...»

Вона тихо молилася над ліжком дитини і раптом її мов блискавка осяяла думка: «Господи, моя ж дитина не хрещена». Софія хутко вибігла з відділення і пішла в коридор до телефона. Швидко набрала номер священика і з полегшенням зітхнула, почувши знайомий голос:

— Слава Ісусу Христу!

— Слава навіки, — відповіла жінка і безсило розридалася в трубку, — Отче приїздить. Моя дитина помирає. Сергій з маленькою потрапив у аварію. Йому вже нічим не допоможеш. А от Зоряночка не хрещена. Благаю, приїздить. Ми з нею в лікарні на Косіора. Знаєте?

— Знаю, — почувлося у слухавку.

— Підійдіть до травматологічного відділення. Візьміть білий халат. Я чекатиму на Вас внизу. Ми мусимо її охрестити. Правда, доведеться це робити так, щоб лікарі не бачили.

— Не хвилюйтеся, я захоплю із собою свячену воду і миро. Ми проведемо скорочений обряд для тих, хто знаходиться у небезпеці смерті. А коли дитина одужає, то прийдете до церкви і я довершу обряд.

За півгодини священник був уже в лікарні. Вони піднімалися сходами, ховаючись від лікарів. Софія зайшла в реанімаційне відділення, подивилася на маленьку, поцілувала її у чоло. Лікарі в цей час перевіряли стан дитини:

— Поки що без змін. Ви будете тут чергувати?

— Так, — відповіла жінка, — я не полишу своєї дитини.

— Гаразд, якщо щось — гукайте.

Лікарі вийшли з приміщення. Софія швиденько завела туди отця Валерія. Він тричі перехрестився, прочитав якусь коротеньку молитву. А потім промовив, поливаючи голову дитятка свяченою водою із невеличкої пляшечки:

— Хрещасться раба божа Любов в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь.

Потім він узяв святе миро і, роблячи знак хреста на чолі, очах, ніздрях, вустах, вухах, грудях, ручках та ніжках дитини, промовив:

— Печать дару Святого Духа. Амінь.

— Що тут таке? — запитав лікар, який щойно увійшов до приміщення, — Що тут робиться, я Вас питаю?

— Нічого, — спокійно, але впевнено відповіла Софія, — Ми просто охрестили дитину.

— Як це охрестили? — здивувався чоловік, — Це що вам, церква?

— Ні. Нажаль, це лікарня. Але моя дитина під загрозою смерті. Чи може заперечуєте? — запитала Софія.

— Ні, так воно є. Але хрестити у нас у реанімаційному відділенні... Такого ще не було, — лікар розгублено знизав плечима, а потім додав, — Ну добре, похрестили так похрестили, а тепер ідіть собі. Стороннім тут заборонено перебувати.

Священник попрощався і вийшов. Софія залишилася біля донечки. Прилади не фіксували жодних позитивних змін... На якусь мить жінка ніби втратила відчуття простору і часу. Їй здалося, що вона бачить свого чоловіка, що схилився над Зоряночкою і ніжно гладить маленьку голівку. Софія вслухалася у ледь чутне шепотіння і розібрала лише слова: «Дитинко моя, я ніколи тебе не полишав. Пробач мені за те, що вчасно не охрестив тебе. Добре, що твоя мама не розгубилася. Тепер ти з божим людом, моє серденько. Не бійся нічого. Якщо Бог тебе також прикличе, я буду поруч»...

Софія отямилася. «Мабуть, я закимарила», — подумала вона. Та раптом їй здалося, що хтось торкнувся вустами її чола. Жінка провела рукою по лобі. «То, напевне протяг зачепив волосся», — подумала Вона.

Матір все дивилася і дивилася на свою донечку. Недаремно вона при хрещенні нарікла її Любов'ю. Це не просто передання під опіку святій, а це

символ одвічної Любові, один із відблисків якої вона, Софія, пізнала сьогодні. Немовлятко, гарне мов янголя, нерухомо лежало на ліжку. Жінка всім серцем відчувала, як життя полишало це рідне, змучене тільце.

— Що у нас тут? — підійшов до них лікар.

Він узяв маленьку за руку. Пульс ледь-ледь нащупався. Серце стиха зробило ще кілька ударів і замовкло... Всі подальші спроби були марними...

Софія не пам'ятала нічого: ні як кричала, ні як бігла коридорами лікарні. Їй вкололи заспокійливе і вона провалилася ніби в глибоку страшну яму... На ранок вона прийшла до тями. Спогади про вчорашній день знову повернули її до страшної реальності. Їй не хотілося жити. Життя втратило сенс. Воно здавалося безглуздом і порожнім. Від болю хотілося несамовито кричати, рвати на собі волосся.

— Пошли, Софія, — почула вона голос свекрухи, — У нас тепер с тобою одна беда на двоїх, одно горе. Я уже обо всьом домовилася. Похорони будуть завтра с утра.

— А священник буде?

— Какой священник? Чем тебе Бог помог? Он отнял у тебя мужа і дочь?!

— Мій чоловік і моя дитина будуть поховані, як належить християнам, — спокійно відповіла Софія, не перестаючи дивитися в одну точку.

— Делай, что хочеш. Все равно нічого не изменіш, — відповіла жінка, втираючи очі хусткою...

Священик відслужив Чин похорону. Процесія була небагатолюдною: лише близькі родичі Сергія та сусіди. Софія не плакала. Йшла мовчки, немов у тумані. Вона була схожа на заводну ляльку, яка рухається лише за командою ключика. Не проявляла жодних емоцій, жодних почуттів. Вона сама скоріше походила на «зомбі», що байдуже пересувався цим буттям. Іноді чулося схлипування сусідок і тихе ридання матері чоловіка.

Могили батька і доньки були поруч. Все проходило досить спокійно і лише, коли на труну дівчинки впали перші грудки землі, Софія з несамовитим риданням кинулася за дитиною. Її намагалися відтягти, а вона, бідолашна, все рвалася і рвалася за своєю Зорянкою. Біль, що полонив її груди, з надлюдським стогоном вирвався назовні. Здоровий глузд загубився в закутках материнського розпачу, туги та втрати. Священик підійшов до неї і тихо промовив:

— Софіє, відпусти свою дитину, не муч її.

Жінка ніби отямилася, уважно подивилася на нього:

— Відпустити? Я не можу, — знову заплакала вона.

— Треба, люба. Згадай, що від учорашнього дня вона належить до божого люду. Господь прикликав її. Вона перебуватиме з ним у одвічному Світлі. Він любить її.

— А як же я? — розгублено запитала жінка, — Чому він мене не забрав також?

— Значить, твій шлях ще не скінчився. Ти потрібна тут, на землі. Страждання минуть, час хоча і не вилікує біль, але полегшить його... Твій чоловік і твоя дитина потребують твоєї молитви...

Вона ніби заспокоїлася, але спокій її був страшним... Здавалося, вона замкнулася в своєму маленькому страждальному світі. Реальність перестала існувати. Софія не пам'ятала, як завершилися похорони, що було не тільки на наступний день, але й подальші кілька тижнів...

Тарас уже кілька днів перебував немов у темряві. Здається світло відступило від нього, а душу огорнула непроглядна імла. Він перестав відчувати Божу присутність, перестав відчувати ніжність та любов. Дні минали в байдужому пекельному тлінні, яке руйнувало все нутро, розсіювало думки, знецінювало життя. Молитва не йшла. На літургії присутнім було лише тіло, натомість душа ніби заплуталася у болотній трясовині. Одужування хворих не приносило радощів, а самі люди часто-густо просто драгували. Послушнику довелося докласти чимало зусиль, щоб сторонні не дуже відчували його недосконалість. Тільки отець настоятель все бачив, все розумів:

— Через подібний стан, брате, проходить більшість із нас, — сказав він, — Це стан мороку, темряви, що заповнює душу. Ти перестаєш відчувати добро та зло і тільки розум зберігає знання про їхню різницю. Це чорна тиша, вакуум, що настає перед бурею. Сама буря може бути дуже страшною і до неї також слід підготуватися. Головна твоя сила — це молитва.

— Я знаю, — відповів Тарас, — але з молитвою зовсім нічого не виходить. Линуть лише порожні слова, які промовляю ніби в небуття. Я перестав відчувати слово, розуміти його значення. Іноді здається, що я перестав бути людиною. Наче той Божий дух, що Господь вдихнув у ніздрі ще Адамові, покинув мене, а я перетворився в сіру кам'яну глибу.

— Невже ти думаєш, що Господь не знає, як тобі зараз важко? Він ніколи від нас не потребує більшого, ніж ми можемо дати і не покладає більших випробувань, ніж ми в змозі винести... Ти молися як виходить. Хай твоєю посвятою Богові за цих обставин буде час, що провів у молитві. Буде терпіння й покора, любов знову повернеться. Натомість, якщо зацентруєшся на байдужості та сердечному холоді, потрапиш до сатанинських тенет.

— Дякую, панотче, за підтримку. Благословіть мене.

— Хай Господь тобі допомагає. В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Амінь. Іди з Богом.

Перехрестившись, Тарас вийшов із храму. Йому захотілося взяти ручку, папір і написати Богові листа...

Біль тоненьким струмочком точився з його серця, полишаючи на папері слова:

Щось сумно стало на душі.
В молитві не знаходжу я утіхи.
Подібно до небіжчика в труні,
Ніяк не можу очі я відкрити.
Хоч маю зір, та очі серця сплять.
Без них не здатен Правди розглядіти.
Тому й поглинула тяжка печаль,
Бо душу безутішну ніде діти.
Хоча я знаю —ранок настає.
І прийде час, що серце стрепенеться.
А поки мушу мріяти про те,
Коли байдужість і невпевненість минеться...

Серце тужить, серце стогне, обливаючись гіркими сльозами. Питьма застус очі і світла ніде не видно. Де ти, Світло? Де ти, Істино? Дозволь доторкнутися до тебе. Умитися твоїми чистими водами. Наповнити омертвілі легені струпнілого дихання твоїм живодайним повітрям. Опустити свої босі ноги в прохолодне джерело правдивого струмка. Омити вимучене та виснажене гріхами тіло нескінченною святістю господньої ріки. Як відмовитися від власних бід? Як викреслити їх із власного серця? Як у переживанні власних мук нести радість та світло іншим?

Тарас стояв знесилений навколішках, і вдивляючись в образ розп'ятого Христа, поволі розпочав молитву. «О Боже, вчини нас знаряддям Твого миру, щоб ми сіяли любов там, де панує ненависть, прощення там, де панує кривда, мир там, де панує незгода, надію там, де панує розпач, світло там, де панує темрява, радість там, де панує смуток...»

...І бачить він туман, що покрив землю. Холодна мряка наповнила повітря. А пронизливий вітер проймає аж до кісток. І лише одна тінь потихеньку просувається у цьому сірому просторі. Ось вона підходить ближче і до Тараса доносяться слова: «...Господи, вчини так, щоб ми могли не стільки шукати відради, скільки її давати, не стільки шукати розуміння, скільки розуміти, не стільки шукати любові, скільки любити...»

«Це ж молитва святого Франциска Ассізьського!» — майже вигукнув про себе хлопець. Він уважно ще раз глянув убік, звідки доходив голос, і побачив, уже майже перед собою, змученого босого чоловіка одягненого у мішковину. Руки і ноги його посиніли від холоду, а з ран на стопах на зап'ястях сочилася кров та вода. Очі його сяяли предивним світлом та спокоєм. Вони ніби випромінювали предвічну Любов. Здавалося, що цей чоловік так несамовито любить, що його власна природа відступила, надавши місце надземній ніжності...

І ось Тарас знову стоїть перед образом Христа. Він ніби доторкнувся до предивної святості великої любові. Йому ще не вдається прийти до тями. Він не хоче приходити до тями! Він не хоче повертатися до здорового глузду! Бо що таке глузд? Фарс... Норма земного буття... А що таке земне буття порівняно із вічністю? Кому тоді потрібна та норма, що має ознаки практичності, досягнення, винагород, похвал? Кому потрібна тлінність?

Йому так захотілося опинитися назавжди поряд із Франциском. Відмовитися від усяких земних благ. Жити чистим життям: звертатися з промовою до птахів, проповідувати Євангеліє риbam, харчуватися подаяннями, відмовившись від батьківських багатств, просити даху над головою і з радістю приймати відштовхування, жити «досконалою радістю», що змиряє не тільки Людину й Природу, але народжує примирення міщанина з духовною піснею, багатого із жебраком, бідного із бідністю. Яка насолода омивати своє серце одвічною Красою. Поетично оспівувати та нести у світ гармонію звуків божественної Істини...

Тарасу так хотілося полишитися в тому світі, але на нього чекали його хворі...

Послушник, стурбований відсутністю від сестри будь-яких новин, вирішив зателефонувати до Києва. До телефона довго не підходили і він уже хотів покласти слухавку, аж ось на протилежному кінці дроту роздався тихий, сумний голос:

— Я слухаю.

— Софієчко, любя, вітаю. Чому від тебе немає жодної вісточки? Чи не захворіла ти часом? А з маленькою все гаразд?

Почувши голос брата, дівчина вперше за останній час вийшла із стану байдужого тління. Сльози покотилися щоками і одна за одною падали на чорну слухавку... Вона плакала тихо-тихо. Ридання не було. Тільки сум тиснув на груди.

— Братуку, милий, я більше не можу... Мосі Зоряночки вже немає.

— Як то немає? —перепитав Тарас.

— Вона із Сергієм разом потрапила в аварію. Вже минуло майже три місяці з тих пір.

— Люба моя, чого ж ти мовчала? Ти весь час тримала в собі це горе. Бідна моя дівчинка. Я знаю, як тобі зараз важко, бо добре пам'ятаю той біль, що я відчував, коли загинули наші батьки. Ти хоча б щось їси?

— Не знаю, — тихо відповіла сестра, — Не пам'ятаю.

— Бачу, що ти знесилила себе тугою. Але як би важко тобі не було, ти мусиш пам'ятати, що Зоряночка зараз разом із Творцем. Вона — чудове маленьке янголятко, що перебуває в Його світлі і славі. Заплющ очі і спробуй серцем побачити її, відчути тепло і любов, що її оточують.

Софія заплющила очі і несподівано її стомлене, змучене стражданням серце немов доторкнулося до чогось радісного і чистого. Вона побачила

дивовижний яблуневий сад, уквітчаний весняним цвітом. Кожен листочок, кожна травинка випромінювали ніжне тепло. Весь простір, залитий яскравим і лагідним світлом, вигравав радісними барвами надземної любові. Вона побачила чимало діточок: зовсім маленьких і старшеньких, які весело бавилися в цьому саду. І раптом до неї підбігла чарівна білява дівчинка, простягла свої рученятка і промовила:

— Мамо, мила, подивися на мене. Впізнаєш? Я твоя Зоряночка. Правда я підросла?

Софія заплакала і сльози змили пелену видіння з очей. Їй здавалося, що минуло багато часу відтоді, як вона замовкла.

— Софієчко, ти ще слухаєш мене?

— Слухаю, — здригнувшись від несподіванки, відповіла сестра.

— Чи не забуваєш часом молитися за чоловіка та доньку?

Вона зам`ялася трохи у відповідь, та зізналася відверто:

— Так. Я замкнулася настільки у своєму горі, що забула про все на світі. Всі ці дні я проводила на цвинтарі, де вони поховані. Навіть люди перестали звертати на мене увагу. Махнули на мене, як на божевільну.

— Моя ти бідолашна. Ти зовсім себе виснажила. Тобі слід кудись поїхати.

— Куди я поїду?

— Давай я домовлюся із сестрами-василянками. В Хорватії є чудовий монастир. Ти побудеш там декілька днів: подумаєш про подальше життя, помолишся. Повір, то святе місце, тобі там легше стане. А тоді й вирішиш, що далі робитимеш.

— Не знаю, — розгублено відповіла Софія, — А як я туди поїду?

В мене і грошей таких немає.

— Не хвилюйся, — відповів Тарас, — я про все подбаю. А поки що не забувай ходити до церкви і молитися за чоловіка та дитину. Вони чекають від тебе цих молитов. Цілую, тебе, моє серденько. І не давай журбі знищити тебе. Бувай...

Що то є смерть? Смерть близької людини... Це те, що розбиває в одну мить усі надії і мрії. Важка смерть батьків, але ще тяжче губити коханих і дітей. У цю мить, здається, зупиняється світ і все буття перетворюється в суцільний біль. Майбутнє зникає, і все втрачає свою цінність. Здається, люди перетворюються на тіні, хоча насправді тінню стаєш сам. І лише одне питання постійно не дає спокою: «За що?»

Ти ладен сам лягти в труну поряд з дорогою для тебе людиною, бо вже не бачиш більше сенсу власного існування. Душа ридає і серце кричить у несамовитій тузі, а тобі здається, що ніхто не взмозі зрозуміти цей біль. Ти дивишся на нерухоме тіло, забуваючи про те, що це всього лиш тіло, і благаєш його піднятися, відкрити свої очі, почути тебе. Але, що може бездиханна матерія?

Душа, хоча і чує тебе, та не в силах уже повернутися назад. Горе твоє немає меж.

І хоча розумієш, що це не кінець і, що дитя твоє предстало перед Богом, однак побиваєшся і однак не можеш погодитися зі смертю. Бо любиш померлого всією душею. Ти розумієш, що йому тепер добре, там на небі. А тобі? Як тобі жити без нього? Ти полишився сам серед людей, хай і серед чуйних. Це ти вже не відчуєш биття рідного серця, дотик рідних рученяток. Це тобі вже не чути його голосу, не радіти його сміху.

Можливо, колись ти зрозумієш, що йому краще в домі небесного батька, але поки що туга застеляє весь світ. У душевній агонії не перестаєш запитувати: як тепер жити? Ти просиш у Бога смерті, та час твій ще не настав...

За місяць Софія була вже в Хорватії. Сестри-василіянки привітно зустріли гостю. Вони поселили її в невеличкій чистенькій кімнатці. Залишившись насамоті, жінка підійшла до стіни, зняла дерев'яного хреста і завмерла, затамувавши подих. По руках розлилося тепло, яке згодом проникло у все тіло. Камінь, що довгий час стискав груди, здавалося, здригнувся і несподівано почав кришитися. Перша несмілива сльоза покотилася по обличчю.

Софія поволі опустилися навколішки, не до кінця усвідомлюючи, що відбувається. Коли коліна торкнулися підлоги, час ніби зупинився і все живе завмерло довкола. У цю саму мить сльози нестримним потоком ринули з очей, потоком потужним та некерованим, потоком, що руйнує, розбиває та виносить усе каміння, залишаючи при цьому чисте, біло-жовте піщане дно.

Вона все плакала і плакала, омиваючи душу сльозами жалю та покаяння. Все життя ніби на екрані пройшло, промайнуло перед очима. Біль, що так довго стискав їй груди, нарешті почав поволі танути. Лише зараз вона зрозуміла суть свого болю. Болю втрати, втрати не тільки дитини, чоловіка, а втрати себе, втрати власного покликання... Як довго вона ганялася за примарами цього світу, прагнула будувати палаци на піску...

Тепер сльози омивали її втомлену душу, душу, що пройшла через непрохідні хащі самотності, розчарування, недосконалості, душу, що в свій час одвернулася від вказаної Богом стежини і, лише збивши в дорозі ноги, обірвавши на собі одіж, розбита та розтерзана, розтріпана та виснажена, повернулася до того порогу, де на неї весь час чекали, де весь час сподівалися на її повернення...

Несподівано із самісінького серця полилася дивна пісня:

В молитві тихій я стою перед Тобою,

Боюся очі зводити до неба.

Не гідна зовсім я Господньої любові,

Хоч щиро прагну доторкнутися до Тебе.

А Ти, мій Бог — святий, і Бог — безгрішний,
Терпляче стукав в двері мого серця.
Твій поклик наче камінь той наріжний
Не дав засохнути душі моїй джерельцю.
Нарешті суть всього я зрозуміла:
Ти розп'ятись дався на хресті,
Щоб я у Істині святій прозріла,
І щоб збагнула мудрості Твої.

Вона все плакала і плакала. Біль поступово розтанув і у серці з'явилася надія. Весь світ наче омився, очистився, пробудився від давнього-давнього сну. Вона вдома, вона нарешті вдома. Думка про це тішила її серце. Ще добу тому вона навіть не підозрювала про існування свого справжнього дому...

Тарас довго розмірковував над власною долею та долею своєї сестри. Життя — це велика втіха, та водночас і тяжке випробування. Йому хотілось поговорити про це з кимось із братів, та він не наважувався. Відчував, як щось ізсередини не давало йому спокою, кликало кудись, гукало. Молитва була єдиною відрадою, єдиною утіхою. Послушник прагнув збагнути глибину та силу Божого поклику.

Він усім серцем волів ходити стежками Господніми, прагнув терпляче нести власного хреста, але іноді сумніви огортали душу: «Чи свій хрест я несучу?» Тоді все нутро заповняв страх і знищити його можна було лише молитвою.

Сьогодні знову сумніви не давали йому спокою. Підступні думки закрадалися до голови. Як їх прогнати, як винищити? Господи, допоможи. Послушник узяв до рук дерев'яне розп'яття і вдивляючись у рани Ісуса Христа, почав пошепки промовляти:

Ти помирав безвинно на хресті,
Щоб кров'ю пресвятою окропились
Ми, що загрузли у грісі,
Та божою любов'ю, щоб омились...

Раптом Тарас відчув, як сила наповнює його груди і ось він уже не шепоче, а промовляє на повний голос, голос, що ніби наростаюча хвиля, накочується на берег і розбиває закам'янілі грудочки тлінності:

«Осанна в вишніх», — ми співаєм Богу.
«Осанна в вишніх», — кажемо тому,
Хто Хрест узяв і вирушив в дорогу,
Руйнуючі гріховності стіну.

Брат Роман був дивовижною людиною. До нього, подібно до того, як злітаються бджоли до липового цвіту, прибігали підлітки з навколишніх сіл. У минулому — шкільний педагог. Складалося враження, що він не

тільки знав усе про дітей, але й відчував їхні душі. Вони довіряли йому свої таємниці, розповідали про мрії, шукали втіхи та поради. Здавалося, Господь через нього дає змогу доторкнися юним душам до найбільших цнот людського буття: милосердя, доброти, уважності, милості.

Брату вдавалося запалити в малих розбишаках не лише потребу в спільній молитві, але й спільній праці. Місцеві школярі під його впливом організували групу пошуку рідних безпритульних мешканців шпиталю. Вже троє з них знайшли свої домівки, де на них чекали багато років, розшукували, хвилювалися.

Кожен хворий цієї лікарні — це своя трагедія, свій біль. Про кожного можна написати цілий роман. Цей незвичайний шпиталь для багатьох став не просто домом, а світлим вогником, що обігрів змерзлі серця, освітив душі і дав надію на майбутнє. Проте, це заслуга не тільки монахів та послушників, що доглядають хворих, але й дітей, у серцях яких брату Роману вдалося роздмухати вогник любові, і які є частими гостями в лікарні: доглядають за тяжкохворими, прибирають, готують для них концерти та вистави.

Тарасу завжди було приємно спілкуватися з братом Романом. Він уважний і розсудливий, мудрий і терпеливий, проте веселий та життєрадісний.

— Брате Романе, я все хотів тебе спитати? Та не знаю як почати...

— Почни з головного.

— Ти кохав коли-небудь? — запитав Тарас і здригнувся від власного голосу.

— Так, кохав..., — спокійно відповів брат Роман, — давно це було, інколи навіть здається, що не зі мною. А чому тебе це зацікавило? Невже маєш на серці якийсь смуток? А чи може спокусу?

— Не знаю... Нічого не знаю... Нічого не розумію. В реальному житті все сплуталося.

— Ти не хвилюйся, розповідай. Якщо Господь звів нас у цій бесіді, то на те його воля. Може, я й зможу тобі чимось зарадити.

— Я впевнений у тому, що моє життя можливе тільки з Богом. Я хочу бути завжди з ним, служити йому. За кілька днів перед від'їздом до монастиря я зустрів дівчину... Ми навіть не познайомилися. Але її образ заповнив усі мої думки. Тоді мені здавалося, що вона — спокуса, спокуса послана дияволом, аби відвернути мене від шляху праведного...

— А що ти думаєш зараз?

— А зараз навіть не знаю, що думати. Минуло вже кілька років як я тут, а її образ весь час виринає в пам'яті. Я прагну попри все її забути — і не можу. Багато часу провів я в молитвах із благанням до Бога укріпити мене на праведному шляху, знищити всі спокуси, відкрити мені очі власного покликання... Але все без відповіді...

Брат Роман принішк, схоже він не просто задумався, а полинув у своїх думках до самої Божественної мудрості... Нарешті він промовив:

— А може Господь тобі дає відповідь?

— То чому я її не чую?

— Можливо, ти боїшся її почути?

— Не знаю... Видно, щось я так і не зрозумів... Отець настоятель також це бачить. Бо як пояснити те, що я досі не маю довічних заручин із Церквою... Але ж я відчуваю, що мій шлях із Богом!

— Бо він дійсно з Богом. Той, хто побачив світло, ніколи не забуде його краси. Можливо та дівчина була не спокусою, а відповіддю на твої молитви.

— А як же поклик до служіння?!

— Служити Богові можна не тільки в монастирі. У кожного свій шлях, свій поклик, своє служіння. Ти лікар і, на думку фахівців цієї лікарні, лікар від Бога. Твоє покликання рятувати людей, дарувати їм здорове життя і своєю працею та добрим, лагідним словом доносити до них любов Божу. Я не можу сказати, що є правдивим твоїм шляхом, але Господь може. Ти тільки розкрий серце для вільного вибору і тоді зрозумієш своє призначення в цьому світі...

— Романе, а як же ти? Ти чудовий учитель, вихователь, можливо, чудовий батько?

— Моє місце тут. Колись я мав улюблену роботу, кохану дівчину. Та одного разу прокинувся зранку і відчув, як Господь кличе мене. Все змінилося. Те, що мене хвилювало останні роки, стало другорядним. І лише невимовна спрага служіння заповонила душу. Спрага, яку вдалося вгамувати лише тут. Спочатку я не міг зрозуміти, що я, педагог, маю робити в монастирі, де доглядають за хворими. Але Господь мене прикликав саме сюди. Пів року я шукав відповіді на це питання. І от у ніч на Різдво наче пелена впала з моїх очей. Бог не просто прийшов у цей світ, а прийшов водночас як Цар і як невідоме нікому Дитя. І це щойно народжене дитятко Ісус ніби освітив та осяяв мій власний шлях, шлях на якому я мушу через запалену в дитячих душах любов руйнувати темні тенета загублених для людей, але не для Бога, сердець. Діти — великий Господній дар. І своєю щирою вірою та ніжністю вони ладні для хворих, обездолених зробити більше за нас...

Вони дарують їм надію.

— А як же та дівчина, що ти кохав? — запитав Тарас.

— Я з нею більше не зустрівся. Її родина була далека від Бога. Вони просто не зрозуміли б моїх слів. Я написав їй листа. Як міг пояснив...

На деякий час запанувала тиша. Здавалося, їм обом було про що думати та над чим розмірковувати... Надовго запала ця розмова Тарасові у серце. Багато часу Тарас проводив у молитвах. Він питав Господа про істинне своє призначення. І його моління не залишилися непочутими...

Надворі була мряка. Сніг напіврозтанув і ноги хлюпали багнукою. Вогке повітря проникало крізь одяг, заставляло тремтіти тіло мов осиковий листок. Тарас поспішав до шпиталю...

Раптом світло заповнило весь простір, що загравав веселковим різнобарв'ям. Повітря задзвеніло ніжними переливами дивної мелодії. Все осяялося невимовною нескінченною любов'ю. Послушник від несподіванки зупинився. Опромінений предивною досконалою ніжністю, він відчув у серці дивовижне кохання, нескінченну посвяту. І ось перед ним представ Господь. Його добрі усміхнені очі були наповнені великою радістю та таємницею. Він тримав на руках щойно народженого хлопчика. Його маленькі босі ноженята дріботіли у повітрі, а голеньке тіло ще обплітала пуповина. Ця дитина здавалась надзвичайною, вона неначе була втіленням самої Любові.

— Хто це? — запитав Тарас несміливо Ісуса.

— Це — твій син. Невже хочеш відмовитися від нього? Твоїми молитвами я завжди перебуватиму з тобою. То неville ти зречешся його?

Тарас відчув таку любов у всьому, що сотворив Господь! Він відчув цю любов через цю дитину. І вмить усі добра і блага, що існують на цьому світі, стали мізерно малими порівняно з нескінченною любов'ю, показаною Господом...

І знову послушник опинився серед мряки. Але вона вже не була холодною та пронизливою. Його серце вже зігрівала ніжність, що осяювала собою навіть довколiшній простір.

Розпочався Великодній піст. Тарас увійшов у нього ніби у браму великого святилища. Він уже знав, що його місце в миру, але волів пережити велику тайну Воскресіння в монастирі. Такого внутрішнього спокою та глибокої молитовності він не відчував ще жодного разу за всі сім років перебування в монастирі. Здавалося, на ці дні все навкруки завмерло в очікуванні Великого Воскресіння. Серце, наповнене теплом та прощенням, ніби випромінювало ніжне світло, що розливалось довкола, огортаючи любов'ю всі закутки сотвореного Богом світу. В юнака з'явилося бажання в жертвній любові взяти строгий піст, споживаючи лише тричі на день по шматочку чорного хліба та склянці води. Глибокі духовні хвилювання витіснили потербу в їжі...

Такої любові до хворих та знедолених Тарас не відчував ще ніколи. Він ніби торкався їхніх душ, ніби розсовував фіранки зовнішнього маскування і заглядав до оголеного вікна людського Я, що дозволяло побачити правду болю і смутку, радості і печалі, щастя злетів і розчарування падінь. Йому хотілося обняти кожну людину. Втішити її добрим словом, поділитися тією любов'ю, що стала віддзеркаленням божественного дару. Тарасові молитви були подібними до псалмів царя

Давида, які той підносив до Господа за часів своєї праведності. Слова самі собою утворювали рими:

Господь, Ти —Вічність, і Ти —Мить,
Ти —Радість наша, і Ти — Смуток,
Ти—поза Вічності блакить
Та поза Простору рятунок.
Ми кажемо, що Ти —Любов.
Людські слова — це просто мара.
Нам не збагнути сутність слів,
Можливо, це земная кара...
Господній Логос —це глибінь,
Що Тайна в неї зодягнулась.
Для всіх минулих поколінь
Стежина мудрості тягнулась.
Чи відшукали ми її?
Чи прагнемо пізнати Бога
В його безмежній глибині,
Хоч недосяжна ця дорога?!

...Багато часу він проводив у роздумах над буттям, над мудрістю тварного та нетварного сотворіння, над досконалістю божественної природи... Але найбільше його тішило те, що його Софійка нарешті знайшла спокій. Вона пройшла крізь біди та страждання, втрати та розчарування, але прийшла до свого дому, відшукала в своєму серці Боже покликання.

Тарас тримав у руці її останнього листа. Він прочитав його кілька разів, але думки все поверталися до нього. І бажання знову перечитати не зникало:

«Господь посеред нас!

Любий братику, я рада, що маю можливість написати тобі невеличкого листа. У мене все гаразд. За останні роки я вперше можу сказати, що я по-справжньому щаслива. Моє серце розцвітає тихою радістю, яка наповнена божественним благословінням.

Нарешті маю щастя присвятити себе молитві, читанню богословської літератури. Я багато роздумувала про своє життя і лише тут, у монастирі, зрозуміла, що Господь від початку мене гукав сааме сюди. Але я відкидала його волю, руйнуючи при цьому не тільки своє життя, але й життя тих, хто мене оточував.

Лише тут, у монастирі, я зрозуміла, чому Бог забрав у мене мою донечку. Він забрав її не заради мене, а заради неї самої. Я не могла бути матір'ю, на яку заслуговувала моя дитинка. Звісно, я б сумлінно виконувала всі обов'язки, я б любила її як дитя боже, але правдивого материнства у вищій його красі в мені (окрім останньої миті) не було, бо мала інше покликання на цьому світі.

Я не перестаю молитися за моє янголятко. Лише зараз я зрозуміла, що насправді Господь відгукнувся на мої молитви перед смертю Зоряночки. Тоді я благала Творця, щоб він врятував мою дитину. Я обіцяла, що все своє життя не полишу більше його, перебуватиму в молитві і щоденно проситиму за свою донечку. Все так і сталося...

Я дуже завинила не тільки перед маленькою Зоряночкою, але й перед своїм чоловіком. Він теж мав своє покликання. Десь на нього чекала його доля, жінка, яка дійсно могла зробити його щасливим. Я ж одним махом зруйнувала не тільки своє життя, але й життя Сергія.

Звісно, він був далеким від Бога. Але сподіваюся, що моїми молитвами він також буде врятований. Хочу вірити в те, що Господь омие його душу і згодом уведе у чисті місця прохолоди та спокою.

А ще я щиро дякую Богові за те, що Він у своїй величній милості не зважив на гріхи мої і хай на мить, але подарував мені одвічну красу материнської любові. Тепер я зовсім інакше дивлюся на дітей. Я їх більше розумію, відчуваю. Вони ніби всі стали моїми дітьми. Тому я з великою радістю і вдячністю присвячую разом із іншими нашими сестрами чимало часу догляду за сирітськими діточками.

Коротенько, здається, все. Я тебе дуже люблю і не перестаю молитися за тебе. Хай Господь тебе береже. Сестра Софія.»

— Боже, дякую тобі за Софію. Заопікуйся нею, — звернувся Тарас до Господа...

Лише одну невеличку дрібницю приховала Софія від свого брата. В день, коли вона прийняла першу обітницю, в її столі несподівано заграла музична листівка із зображенням Діви Марії і маленького Ісуса. Цю листівку їй подарував Сергій на честь народження донечки в день виписки із пологового будинку. Тоді Софія всім серцем відчула, що це не просто випадкове спрацьовування механізму: це було щире вітання від її чоловіка з недосяжного для живих світу. Вона не сказала про це нікому. Це стало спільною таємницею: її і Сергія...

Для Тараса піст промайнув, ніби на одному диханні, в одній цілісній посвяті. Не встиг послухник отямитися, як народ потягнувся до Храму з вербними гілочками...

Срусалим гудів, мов вулик бджіл. Люди виходили, вибігали, виїжджали на вулиці аби побачити того, хто здатен знищити тенета смерті. Воскресіння Лазаря — це було найбільше диво, про яке вони тільки чули. Радість переповнювала душі. Пісні виливалися з грудей. «Ось, він, ось. Попереду, на молодому віслюку», — пролунав голос із натовпу. Все загуло. Вулиці околиці перетворилися в зелене море пальмових гілок, що величавими хвилями перекочували радісне, палке привітання.

«Осанна в вишніх», — гукали спочатку поодинокі голоси. «Осанна в вишніх,» — підходхопив потужний хор різнобарвних, величальних звуків.

«Благословен, хто йде в ім'я Господнє», —лунало довкола. Люд радів і веселився...

Всього через п'ять днів потому ті, хто співав Ісусу «Осанна в вишніх», несамовито кричатиме: «Розпни його, розпни»...

Старенький настоятель з невеликою мискою і глечиком з водою ледь пересуваючись, наблизився до братів. Він, помолившись, став навколiшки і, омиваючи ноги кожного, цілував їх в сердечній покорі...

Кожного разу, коли це відбувалося, Тарас переживав водночас зняковіння та благоговійне хвилювання. Він не тільки бачив, але й відчував усім серцем любов та віру цього старенького священика, який не по формі чинив заповіт Ісуса, а був із глибин душі осяяним любов'ю до ближнього, беззаперечним служінням. Кожного разу почуття переповнювали юнака, сльози наверталися на очі. Це біль неминучого розп'яття і вдячність за збережену віру, це сором за зради і прослава за любов...

Йому хотілося кинутися настоятелю в ноги, омити їх, поцілувати. Стати перед братами навколiшки і попросити вибачення за те, що, може, коли не навмисно когось образив, перепросити за свою недосконалість, благати вибачення за все те зло, яке він мав змогу відвернути, але не відвернув; за добро, яке міг би зробити, але не зробив... Великі краплини сліз капали йому на рясу, омиваючи серце цілющим покаєнням...

Вперше Тарас переживав хресний шлях і розп'яття Господа не як всепоглинаючий біль, а як велику, найщирішу вдячність. Вдячність за те, що Ісус узяв на себе цю жертву, вдячність за руйнацію тенет смерті, вдячність за збудовану драбину, що веде до неба. Він перебував у великому передчутті Великого Воскресіння... Для нього більше не існувало нічого дріб'язкового, земного. Він ніби розчинився в божественній посвяті, в божественній жертві, зберігаючи при цьому особистісну неповторність як дар, отриманий від Творця при сотворінні...

Суботній вечір згас. Північну темінь розірвали літургійні співи. Все довкола неначе стрепенулося, повітря забриніло, а весь світ завмер в очікуванні великого дива... І ось нарешті пролунало радісне «Христос Воскрес!», «Христос Воскрес із мертвих! Смертю смерть подолав і тим, хто в віках, життя дарував!» Темне небо ніби просіяло, а радісні звуки, перегукуючись із небесними дзвонами, наповнили повітря, будівлі, землю.

Здається, кожна частка сотвореної Богом природи величала і прославляла цю мить. Все вигравало дивовижними барвами, які змінювалися, мерехтіли, розливаючи предивне світло великої радості.

Тарас по-новому побачив цей світ. Охоплені безмежною радістю люди, що прийшли цієї ночі до монастиря, випромінювали велику доброту,

яка була відзеркаленням істинного Добра. Він уперше відчув глибоку красу цих людей, відчув їхню щирю віру.

Маленькі діти, наче невгамовні мурахи, вовтузилися серед натовпу. І в їхній непосидючості і правдивості Тарас побачив невимовну Божу любов до них. Він відчув насолоду від споглядання за подружніми парами, що, підтримуючи одне одного, стояли у храмі...

— Тарасе, чого блукаєш несміливо серед примарних образів.

Я тут стою, перед тобою, — послушник здригнувся від несподіванки. Руки й ноги в нього затремтіли, тілом пробігли мурашки.

— Боже мій, — вигукнув він.

Перед ним стояв в осяйній славі сам Господь. Хлопець, з трепетом обливаючись сльозами, припав до його ніг. Він несміливо торкнувся губами пробитих цвяхами ран і в несамовитому риданні омив їх своїми сльозами. Для нього більше не існувало ні минулого, ні майбутнього, тільки ця мить... Ісус обережно підвів його і пригорнув до грудей, немов малу дитину.

— Сину мій, сину... Чого плачеш за мертвим, коли Я живий? — він по-батьківськи погладив хлопця по голові, — Ти був вірним у своїх обітницях, але я приготував для тебе інший шлях.

Господь знову з батьківською ніжністю пригорнув Тараса.

— Ти вже знаєш, що твій шлях — життя в миру. Кожного я покликав до свого служіння. Ти маєш пізнати красу родинного життя і радість від народження дитини. Твоє служіння — приклад божої родини, подружньої любові, істинного милосердя до мирських людей. Я дав тобі лікарський дар, то ж неси своїм хворим правду про мене. Зцілуй їхні тіла та відкривай їм очі на зцілення душі...

«Христос Воскрес!», — знову залунало в Храмі. Тарас отямився, озирнувся... Люди ніби не помічали його, поглинуті святою літургією. Він знав, що бачене було не маревом. Радість та вдячність наповнили груди і він, вторячи хором, заспівав із усіма «Христос Воскрес із мертвих, смертю смерть подолав і тим, хто в гробах, життя дарував!»..

Останній раз Тарас зустрівся зі своїми хворими. Попрощався, полишивши з ними часточку свого серця. Після лікарні він вирішив піти у відлюдне місце, щоб на самоті побути з цим прекрасним, дивовижним світом, сотвореним Господом, насолодитися його красою: свіжим подихом вітру, сонячними барвами природи, щебетанням пташок. Він ішов до лісу, до улюбленої галявини.

Скільки думок він там передумав, скільки молитов відмолив! Груди наповнювала радість. Вся душа ніби співала. Вона неначе сама линула на залиту сонячним промінням та наповнену чарівними пахощами літніх шовковистих трав галявину, тягнучи за собою трохи незграбне тіло.

Ліс зустрів приємною прохолодою. Тарасу на мить здалося, що він не на землі, а в Едемському саду. Он на гілці бешкетують дві маленькі

вивірки. Сорока, пролітаючи, на весь ліс прокричала чергову новину. А барвисті метелики зійшлися в чудовому повітряному танку. Все співає, все радіє у Бозі... Аж раптом Тарас почув зойкіт і причитання якоїсь жінки, що доносилися з його улюбленої галявини.

Він прискорив крок і за якусь мить опинився на залитому світлом просторі. Яскраве сонце осліпило хлопця і очі перестали вирізняти образи. Тарас напружено вдивлявся у високі трави. Нарешті він помітив чоловіка, який схилився над кимось, та почув слова: «Почекай, люба. Все буде гаразд. Ми разом упораємося з цим. Господь нас не полишить.» Тарас швидко підійшов до того місця і побачив вагітну жінку, що ось-ось мала народити дитину.

— Добридень, пане. Що скоїлося?

Чоловік підняв очі і узрів перед собою ченця з невеличкою валізкою в руках. Він пильно подивився в Тарасове обличчя і раптом просіяв від радості:

— Я знав! Я знав! Бог нас не полишить. Я бачив Вас у лікарні, Ви доглядаєте за тяжкохворими. Саме провидіння привело Вас нам на допомогу. Люба моя, тепер усе буде добре, Господь нам лікаря привів. Тримайся кохана, — звернувся він до жінки, цілуючі її в чоло, після чого знову заговорив до Тараса:

— Моя дружина мала народжувати за місяць. Сьогодні такий чудовий день і ми вирішили трохи прогулятися лісом, подихати свіжим повітрям. Та раптом біля струмка їй стало недобре, від болю віднялися ноги. Я розгубився: донести її не зможу, погукати на допомогу ніяк. Залишилося тільки молитися та чекати, що буде далі.

— Як давно почалися перейми? — перервав Тарас оповідь чоловіка.

— Та, мабуть, години півтори вже буде.

Він обмацав жіночій живіт і зрозумів, що мусить приймати пологи. На мить страх охопив усе єство. Він лікар-терапевт, але аж ніяк не гінеколог. Проте, зібравшись силами, перехрестився і звернувся в молитві до Бога. Руки перестали тремтіти, розум почав прояснюватися і він, ніби гортаючи сторінки підручника, став відтворювати в пам'яті все, що коли-небудь читав про пологи...

Нахилившись над жінкою, він лагідно промовив:

— Не хвилюйтеся, ми з вашим чоловіком чудово впораємося з цією ситуацією. Ви, мабуть, дуже щаслива жінка... Народити дитину тут у лісі, серед дивовижної природи, доторкуючись до божественної гармонії — таке диво випадає далеко не всім.

Жінка з вдячністю усміхнулася і крізь біль ледь промовила:

— Мене звати Марія.

Марія не кричала, не плакала, а лише тихенько стогнала, мужньо переносячи біль. Тарас допоміг їй прийняти зручну для пологів позу. Розкрив свою валізку, дістав із неї спиртову настійку арніки, вату, йод та

маленький ніжик. Все акуратно розклав на клейонці. Протер руки настійкою.

Перейми йшли своїм ходом, маточний зів повністю розкрився. Ось луснули плідні оболоньки і потекла тепленька світла рідина.

— Не бійся, Маріє, це відходять навколоплідні води. Малюк покидає своє затишне гніздечко, в якому перебував протягом дев'яти місяців і готується увійти в новий світ, вдихнути в легені свої перші ковтки повітря.

Перейми на кілька хвилин послабли, ніби даючи змогу жінці трохи перепочити, набратися сил для нового ривка. І ось із новою силою біль нагадав про себе. Марія застогнала, стискаючи в кулаках жмутки трави. Її чоловік навколішки стояв біля голови і весь час шепотів: «Давай моя люба, давай кохана». Він гладив її розтріпане волосся.

Потуги, що йшли одна за одною, ніби погнали малюка з родових шляхів. І ось Тарас побачив голівку дининчатка... Потуга послабла і маля знову заховалося в материнському лоні. Так повторилося кілька разів. Ось нова потуга хвилею прокотилася тілом жінки і малюк упевнено почав прокладати собі шлях. Тарас притримував голівку дитинки, що ніби прорізалася в новому просторі, вона вже більше не ховалася в утробі. Він обережно допоміг по черзі висунутися плічкам маляти, після чого все тіло з легкістю вийшло назовні. Щойно народженим дивом був маленький хлопчик. Своім криком він оповістив цей світ про своє народження. Молода мама щасливо усміхнулася, а татусь із ніжністю пригорнув свою дружину.

Щебетання лісових птахів було подібне на привітальну пісню для молодої родини. Тарас обережно тримав малюка на руках і для нього це був найкоштовніший скарб цього світу. Пульсація в пуповині припинилася. Лікар змастив її йодом та перерізав на відстані близько десяти сантиметрів від дитини, потім знову щільно змастив її йодом.

Обережно взяв малюка, поклав його на оголений живіт матері. Дитячко заспокоїлося. Батько з ніжністю притримував свого первістка. Тим часом тілом жінки пробігла нова потуга... за кілька секунд відійшов послід. Жіноче лоно покинуло те, що з'єднувало матір та дитя протягом довгих дев'яти місяців.

Тарас загорнув хлопчика спочатку у марлю, а потім футболку і передав дитя батькові. Далі обережно пересунув жінку на чисту траву і поспішив до лікарні за допомогою...

Тарасу боляче було прощатися з монастирем. Він провів тут сім років, наповнених пошуком і блуканням, радістю і розчаруванням. Але ці роки навчили його любові, терпінню, мудрості. Тепер важко розставатися із братами та настоятелем, вони були його родиною. Важко розставатися навіть зі стінами монастиря, що за цей час стали рідною домівкою. Але серце кликало Тараса туди, де проліг його власний шлях, шлях покладений Богом. Він попрощався з братами, послушниками.

— Брате, Тарасе, — несміливо зупинив його молодий монах, — Я все не наважувався запитати у Вас..., але іншої нагоди можливо не матиму. Мені здається, що Ваші молитви дуже відрізняються від моїх. Я бачив Ваше обличчя. Складається враження, що Ви десь далеко, десь там, за невідомими мені обр'ями. Обличчя Ваше преображається і світло тихе, лагідне лине із середини. Що це? Чому в мене такого не має?

— Господь дає кожному свою молитву, свій шлях пізнання і шлях просвічення. Одним Він являється у видіннях по силі їхній, а іншим по слабкості. Не шукайте навмисне блиску Його образу, а прагніть ходити стежками Його волі. І коли на те буде Його воля, Ви пізнаєте радість і біль Його явлення. Коли ж, доживши до сивих років, не бачитимете лику ангелів Його, але серцем чистим долучалися до Таїнств Святих, то жили ви благочестиво і милі Богові в смиренні своєму. Бачити диво, це великий дар. Але не меншим даром є люди, що нас оточують. Бо люди — це найбільше диво, яке сотворив Господь. Саме через них Він щодня дарує нам свої чудеса.

Тарас попрощався з ченцем і поспішив до ігумена.

— От і прийшов час розтаватися, — сумно сказав хлопець після привітання.

— Так, прийшов, — відповів настояль.

— Ви дійсно були праві...

— Чому так сумно? — запитав ігумен, — Чому не чую радості в голосі? Ти нарешті зрозумів своє призначення і йдеш за своїм покликом.

— Так, отче Петре, але дуже боляче розтаватись.

— А хто тобі сказав, що ми прощаємося назавжди. Ми будь-коли раді тебе бачити. Приїзди до нас, коли буде час і натхнення. Будемо спільно молитися. Та і в лікарні твоя допомога не завадить.

— Дякую, отче. Ви були добрим настоятелем і чудовим сповідником. Я Вас ніколи не забуду і завжди молитимуся за Вас.

— За це я вдячний. До речі, я підготував для тебе кілька чудових рекомендаційних листів. Один від головного лікаря нашого шпиталю. Другий від головного лікаря другої міської лікарні. Він просив передати тобі вітання і знову виказував найщирішу подяку за допомогу, яку ти неодноразово їм надавав.

— Дякую...

— Але це ще не все. Я написав листа до знайомого отця-пароха, дуже просив його про допомогу для тебе. Його церква знаходиться на Покровській вулиці, а зветься вона Миколи Доброго. Зараз Київ трохи не той, яким ти його знав. Назви вулиць поміняли, тому доведеться трохи пошукати, але б тільки тих і проблем...

— Дякую, отче, за таку турботу, — зніяковіло промовив Тарас.

— Не мені дякуй, синку, а Богові. Завжди дякуй Йому. А ми молитимемося за тебе. Хай Господь тебе благословить. І ніколи не забувай про молитву. Не забувай те, чого ти тут навчився. А тепер ступай собі з

Богом, — священник провів Тараса до воріт монастиря і перехрестив його на прощання...

Початок

«Ніколи любов не перестас! Хоч пророцтва й існують, —та припиняться, хоч мови існують, —замовкнуть, хоч існує знання, —та скасується.» (1 Кор.13.8)

Тарас обережно ступив на перон. «Ось, він —мій Київ!» —радісно вигукнув про себе чоловік, прямуючи до підземного переходу. Не обтяжений великими валізами, він розмірковував, куди податися. Його зовсім не тягнуло до порожньої квартири. Проте місто вабило, простягало свої невидимі руки, запрошуючи до блукання стародавніми вулицями. Йому так закортіло пройтися древнім Хрещатиком. Він поспішно спустився в метро. А за кілька хвилин уже піднімався ескалатором нагору.

Свіже повітря вдарило в обличчя, а залита сонцем вулиця розгорнула свої обійми. Люди метушилися, поспішаючи на роботу. Здавалося, все було, як і багато років тому. Він розміреною ходою попрямував у бік філармонії. Радість наповнювала груди і, виплескуючись назовні, прикрашала обличчя щирою усмішкою.

Дехто оминав його, дивився як на блаженного. Та Тарасу було байдуже. Він і не підозрював, що так іскучив за рідним містом, за його куполами, скверами, вулицями та каштанами. Зустрічні кияни здавалися давно знайомими друзями і йому весь час кортіло з ними привітатися. Він перейшов вуличку і опинився на майдані Незалежності.

Серце затріпотіло, виносячи на хвилях неспокою образ Соломії, події тих далеких днів. Останній його спогад про це місце — це наметове містечко. Тарасові здалося, що саме цих наметів тепер зараз і бракує... Та раптом він зрозумів, що зник «образ вождя».

Він усміхнувся про себе, згадавши, як називала цей монумент Софійка: «Ленін з тусовкою». Йому зараз дуже бракувало її, бракувало її сміху, її лагідних очей, її енергії. Але він радів за неї, радів тому, що вона знайшла нарешті свій шлях, своє покликання. Він ні на мить не сумнівався, що вона буде гарною монахиною. Адже бачив її серце, відчував її щирю душу...

Тарас пройшов підземним переходом і попрямував до фонтанів. Прохолодні краплини спадали йому на руки, лагідним дотиком освіжаючи шкіру. Перейшов дорогу і піднявся вгору до реставрованого костелу. Двері були відчинені і крізь них долинали мелодійні звуки ранкової служби. Перехрестившись, Тарас зайшов до храму. Побув на месі, помолився до Богородиці і знову вийшов на п'янке повітря стародавнього міста. Йому раптом захотілося пройтися Андріївським узвозом, вдихнути аромат старого Подолу.

Вже за кілька хвилин Тарас спускався древньою бруківкою старої вулиці. Будинки набули чепурного вигляду. Радість переливалася через краї серця. Він дякував Богові за те, що повернув його у рідне місто. Колишнього ченця не хвилювали питання, чим він буде займатися, як житиме, що робитиме? Він знав, що знаходиться під божою опікою і Господь сам про все подбає.

Бог повернув його до цієї землі, то ж і місце його тут. Видно, віра його, любов, уміння та знання потрібні рідному народові.

Насолоджуючись п'янкими пахощами близьких серцю історичних місць, Тарас спустився до Подолу. Почувши співи, що долинали від старої дзвіниці, він хутко поспішив туди. Наче якась невидима сила підштовхувала його до цього храму. Чоловік зайшов у прочинені двері, піднявся східцями на другий поверх і завмер від подиву. Перед вівтарем стояв той самий священик, що правив службу багато років тому в наметовому містечку. В його бороді прибавилося сивини, але очі, як і тоді, випромінювали доброту. Людей було небагато і вони одне за одним підходили до Святого Причастя. Лунала пісня, що ніби виливалася із самісіньких сердець присутніх:

«Вірую, Господи, і визнаю,
Що Ти син Бога живого,
Прийшов на землю, щоб душу мою
Спасати від всякого злого...»

До Чаші зі Святими Дарами підійшла струнка дівчина. Перехрестилась, вклонила до самісінької підлоги. Приймавши святі тайни, вона тричі зробила знак хреста і розвернулася, даючи змогу пройти людям... У цю мить ноги Тараса затремтіли, серце закалатало... Це була Соломія.

Вона глянула на нього і в якусь мить погляди їхні зустрілися. Все навкруги зникло і тільки свічки миготіли надприродним світлом, яке наповнювало дивовижним сяйвом увесь простір будівлі. «Це Він!» — вигукнула про себе дівчина. «Невже це Він?», — вже не так упевнено прошепотіла вона.

Руки перестали слухатися, ноги відмовлялися йти далі. Їй здавалося, що ось-ось вона впаде. Дівчина захиталася... Тарас умить підскочив до неї:

— Вам недобре? Дозвольте я допоможу? — запитав він і, не дочекавшись відповіді, допоміг сісти.

Думки плуталися, руки й ноги ще тремтіли. Соломія не могла ніяк упоратися з цим станом. Ситячи на лавці, вона все промовляла і промовляла про себе: «Господи, Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй мене грішную».

Тарас не відходив від дівчини. Він навіть не помітив, що продовжує тримати її руку. Раптом Соломія відчула в серці велику радість. Все її нутро ніби стрепенулось, омилось і засяяло невидимою красою. Тіло перестало тремтіти і вона вже з ніжністю подивилася на Тараса.

В цю мить вона зрозуміла, що перед нею її доля, її чоловік, чоловік, з ребра якого вона зроблена. Розум намагався їй заперечувати: «Подивись, скільки років минуло... Ти вже не маленька дівчинка, а він зовсім не юнак. Можливо, він має дружину, купу дітей. Схаменися...» Та серце не слухало цієї балаканини. Воно відчувало, що це благословіння Господнє...

Богослужіння закінчилося. Дівчина обережно висмикнула свою руку з Тарасової долоні. Тричі перехрестившись, відійшла вбік і в радісному тремтінні розпочала молитву на вервечці до Богородиці.

Тарас трохи зніяковів за надмірну увагу, проявлену до дівчини, але сором швидко відійшов геть. Душа співала, раділа, веселилася. Здавалося, вона ось-ось пуститься у танок, закружляє по підлозі храму. Радість від зустрічі ніби наповнила собою всю церкву. Образи на іконах неначе ожили і засвітилися мовчазним предивним благословінням...

Хлопець підійшов до отця пароха. Коротенько розказав про себе і домовився про більш ґрунтовну зустріч. Йому було приємно розмовляти зі священником, бачити доброту і правдивість божого служіння в його очах.

Тим часом Соломія зкінчила молитву і вийшла з храму. Тарас наздогнав її на вулиці. Він уже забув усі слова, що кажуть у подібних випадках і зміг лише промовити:

— Як довго я до тебе йшов...

Слова, подібно до вибуху, пролунали у ранішньому повітрі і, здається, все довкіль завмерло в очікуванні відповіді. Соломія привітно посміхнулася і досить спокійно та щиро відповіла:

— Як довго я тебе чекала...

Він обережно взяв її руки до своїх долонь і лагідно поцілував їх. Вони мовчки стояли посеред вулиці та дивились в очі одне одному. Світ ніби розтанув у вихорі щасливої зустрічі. Вулиці, машини, будинки, люди — все зникло в нікуди. Лишилися лише двоє — Він та Вона.

Невідомо скільки часу вони так простояли. Отямившись, радісні помандрували старим Подолом, розмовляючи про все і про нічого. Більше їм не судилося розстатися...

Тарас зустрівся зі священником дорогою до Храму. Він не знав як почати розмову. Трохи ніяковів, подібно до учня, що не впорався з домашнім завданням. Потім зібрався духом і випалив:

— Отче Валерію, я кохаю дівчину. Чи не могли б Ви нас повінчати?

Священик аж зупинився від несподіванки. Трохи оговтавшись з іронією запитав:

— Чи не зашвидко? З монастиря та прямо під вінець?

— Я розумію, все це звучить більш ніж дивно. Та перш, ніж дасте відповідь, благаю, вислухайте мою розповідь.

Панотець на знак згоди кивнув головою і запропонував присісти на лавці біля фонтану... Все життя ніби наново промайнуло в голові хлопця. Дитинство, смерть батьків, догляд за Софією. Та розповідь він почав від

того моменту, коли вперше на майдані Незалежності зустрів Соломію. Про пошук свого місця в житті, про втечу від себе, від світу, і врешті-решт від неї... Про несподіване віднаходження в монастирі істинного поклику, поклику бути чоловіком, батьком, лікарем, залишаючись при цьому людиною, що присвячує своє життя Богові...

Священик уважно слухав розповідь. Потім у задумі усміхнувся і промовив: «Хай Господь тебе хоронить, синку. Ти знаєш, що робиш. Видно, на те воля Господня». Тарас відповів:

— Дякую, Отче, за терпіння, з яким вислухали мене. Скажіть, будь ласка. Ваша церква — Миколи Доброго?

— Так, Миколи Доброго.

— А часом не Ви є настоятелем храму?

— Я, — відповів священик.

— Тоді у мене лист від нашого ігумена, отця Петра, до Вас і низький уклін.

Тарас дістав загорнутий конверт і подав співрозмовнику. Отець Валерій швиденько розгорнув листа і пробіг очима акуратно виведеними стрічками літер. У його бороді заграла приємна посмішка, очі засвітилися радісним хвилюванням.

— Дякую, дякую, — промовив він, згортаючи аркуш. — Ми з вашим ігуменом давні знайомі. Божа людина. Він дуже добре про Вас пише і просить бути вашим сповідником та порадником. Якщо Ви, звісно, не заперечуєте?

— Що Ви, я матиму за честь, — відповів Тарас, а потім додав. — Тоді, сім років тому, на майдані Незалежності, я не тільки вперше побачив Соломію, але і Вас. На мою думку, наша випадкова зустріч у день мого повернення була знаком Божим.

Вони вийшли зі скверу і попрямували до церкви, з вдячністю згадуючи настоятеля монастиря. Та раптом Тараса щось зупинило. Його зацікавила родина, яка вийшла з воріт храму Покрова Богородиці. Батьки лагідно про щось розмовляли зі своїми дітьми. Двоє старших хлопців уважно дослухалися до слів, а дівчинка весело кружляла навколо них у легкому щирому дитячому танку. Здавалося, в цій родині жила справжня любов, справжнє розуміння. Але щось знайоме було в постаті цього чоловіка. Тарас ретельніше вдивився в його обличчя. «Оце, так!» — майже вигукнув він про себе, впізнавши в сивому главі сімейства випадкового тяжкохворого співрозмовника, що їхав з ним разом у купе багато років тому. Хлопець усміхнувся, дякуючи Богові за дива, які він подає.

Чоловік також упізнав Тараса. На мить від несподіванки він зупинився. Очі його заблищали. І проганяючи скупі чоловічі сльози радості, він щиро кивнув головою в знак привітання.

— Хто це? — запитала дружина.

— Один випадковий співрозмовник, що багато років тому змінив моє життя. Змінив наше життя. Вказав правдиву дорогу, дорогу, яка врятувала мене і... всю нашу родину.

Тарас радісно поквапився східцями. В церкві на нього вже чекала Соломія. Всього два тижні розділяло їх з днем великого Таїнства Вінчання...

Чисте гірське повітря полонини заставляло паморочиться в голові. Яскраве сонячне проміння пестило кожен листочок, кожную травинку. Предивним килимом барвисті духмяні квіти застелили гірські луки. Здається, ноги ледь торкаються землі, не пошкоджуючи жодної стеблинки. Шовковисті трави з ніжністю купають босі ступні в ранішніх прохолодних росах. Соломія відчула, як лагідний вітер пестить її волосся, шепоче ніжні слова любові.

Ось він, її Ісус. Він тримає її за руку. Він тримає за руку її Тараса. Він тримає їх обох. Вони радісно біжать безмежним простором барвистих луків, що немов веселка виграють у відблисках яскравого сонячного проміння. Вони навіки поєднані одне з одним. Вони поєднані з Богом, поєднані в Богові. Безмежна радість наповнює груди і розливається, мов стрімка гірська ріка, потоком дивовижного світла та чистоти. В теплому, лагідному вітрі господнього благословіння вони пестять і ніжать одне одного. Їхні уста наповнені ароматом солодкого меду, зливаються в палких поцілунках.

Їхні тіла так близько... Вони кохають одне одного, але понад усе вони люблять Бога. І ця любов береже їх для благословенного єднання по Вінчанні...

Цей день настав. У єдиному трепетному подиху промайнула церемонія, привітання, святкування. Вечір запалив на небі яскраві зірки і блідий місяць наповнив землю своїм спокійним, тихим, лагідним сяйвом.

Тарас обережно взяв Соломію на руки. Вінчальна сукня ледь торкалася підлоги. Усе ніби завмерло навкруги і тільки ніжна мелодія лунала звідкілясь. Мелодія предивна, неземна, що наче хміль п`янила голову. Думки плуталися, розливалися і знову збиралися до купи, мов повноводна ріка, огортаючи все тіло ніжним трепетом, теплим струменем живильної вологи, п`янкими пахощами кохання.

Усе крутилося довкола, світ то зникав, то знову вимальовувався в півтімі невеличкої кімнати. Але й кімнати як такої не було, і лише ніжний струмінь дивного світла розпливався незвичними стінами, дивними меблями. Він торкнувся її губ. У голові паморочилося ще більше, але це не було божевілля чи примара, це була всепоглинаюча ніжність, всеогортаюча любов. Серце то завмирало, то знову починало калатати,

здавалося, ніби і музика і те дивне світло походило, розливалося саме з нього...

Білий вельон упав на підлогу. Її шовковисте волосся розсипалося плечами. Він відчував букет прекрасних пахощів, у яких змішалися подих вітру, запах перших пролісків, ніжність конвалій, незайманість гірських луків, небесна блакить та тепло перших весняних сонячних променів. Він відчував її дихання, подих її тіла, ніжність її рук, що обнімали його шию. Тонкі жіночі пальці, перебираючи волосся, ніби заплутувалися в ньому. І ось одна її рука подібно до квітневого барвінку обплела його стан. Він притискався все ближче і ближче. Було невичерпне бажання злитися в одне ціле, розчинитися в цих пахощах, у цьому світлі, в цій ніжності. На якусь мить він завмер...

Світло, це дивне світло променилось із неї. Здавалося, це світло її душі, краса її любові. Як він не помічав цього раніше! Розпашіле лице стало ще прекраснішим, і все: її обличчя, тіло світилося нескінченною добротою та любов'ю. Хоча він і не бачив її очей, та вії, що прикривали їх, здригалися з таким трепетом та щирістю, неначе вони приховують не просто очі, а саме небо, сам всесвіт.

Тарас відчув, як гудзики його сорочки ніби самі собою розтібнулися і та поволі сповзла на підлогу. Він не зчувся, як в пориві пристрасті опустив Її на землю, і як вінчальна сукня упала до її ніг, на яких ще білили черевички. Продовжуючи цілувати її тіло, він опустився на коліно і одну за одною вивільнив маленькі ніжки з модних та елегантних тенет. Вони весь час нашіптували одне одному якісь слова ніжності. Та хіба слова здатні висловити те, що вони відчували!..

Двоє злилися в одне ціле і, здавалося, в одне ціле злилися небо і земля, божественне і тварне. Все навколо співало та благословляло. Кожен з них пізнав плід дарунку, дарунку себе...

І вчинив Господь Бог, що на Адама впав міцний сон, — і заснув він. І Він узяв одне з ребер його, і тілом закрив його місце. І перетворив Господь Бог те ребро, що взяв від Адама, на жінку.... І промовив Адам: «Оце тепер вона — кість від костей моїх, і тіло від тіла мого. Вона чоловіковою буде зватися, бо взята вона з чоловіка. Покине тому чоловік свого батька та матір свою, та й пристане до жінки своєї, — і стануть вони одним тілом.»

І заглянув Адам у Євині очі та й потонув у цій небесній блакиті. Вони були нагі та наготи не помічали, бо пречудове почуття, відбиток Божественної любові огортало їхню незахищену плоть. Безмежна довіра розчиняла їх одне в одному, еднаючи в нездоланній та надприродній Божественній посвяті. Кожен із них любив, кохав, пестив, ніжив з усієї сили не тільки власної душі, але й сили, здатної вмістити відбиток Предвічної Любові, Всепоглинаючої Ніжності, Всерозчиняючої Довіри. Вони були чоловіком та жінкою, вони були неповторні в своїй

особистісності і єдині в своїй посвяті. В ту мить, коли спліталися їхні руки, тіла — єдналися їхні душі, розливаючи в безмежному всесвіті мелодію гармонії та світло всеохоплючої любові. Ангели співали хвалу Господеві, бо здавалося, що ось-ось тварний світ нарешті навіки зіллється з Божественною природою. Все це було до гріхопадіння...

Доторкнувшись до величі та краси божественного єднання Тарас та Соломія стояли тільки на початку важкого шляху повернення до Раю...

Зміст

Добридень та бувай.....	3
Між небом та землею	17
Початок	115